

*Manifest voor een juridische
erkenning van de levende wereld*

DIT IS GEEN DOLFIJN

Yvan Beck

Voorwoord van Matthieu Ricard

DIT IS GEEN DOLFIJN

Manifest voor een juridische erkenning van de levende wereld

Yvan Beck

INHOUD

MANIFEST	9
DANK BETUIGINGEN	11
<i>van Yvan Beck</i>	
VOORWOORD	15
<i>van Matthieu Ricard</i>	
INTRODUCTIE	23
<i>van Manuela Von Kuegelgen & Julie Stouffs</i>	
HOOFDSTUK I – «DIT IS EEN DOLFIJN»	29
<i>van France Zwéber & Yvon Godefroid</i>	
Wat is een dolfijn?	29
Fysiologie van de grote dolfijn	30
Een sociabel dier dat met zijn gezin leeft	33
De oceaan is hun rijk	36
De vonk in hen	39
HOOFDSTUK II – DOLFIJNEN IN GEVANGENSCHAP	47
<i>van France Zwéber & Yvon Godefroid</i>	
De levensvoorwaarden van gevangen dolfijnen	47
Antwerpen, het dolfijnkerkhof	49
Gisteren Antwerpen, vandaag brugge	51
Plegen dolfijnen zelfmoord?	53
Iris en Ivo: vaandel van het noodlottig bestaan der gevangen dolfijnen	55

HOOFDSTUK III – OPRICHTING VAN EEN WERKGROEP	59
<i>van Gauthier Chapelle & Yvan Beck</i>	
De raad van het dierenwelzijn	59
Werkgroep « dolfinen »: voor wie en waarvoor?	60
Besluiten en betwistingen	61
HOOFDSTUK IV – ECONOMISCHE BELANGEN	69
<i>van France Zwéber & Yvon Godefroid</i>	
De octopus holding compagnies	69
De kip met gouden eieren	73
De bloedige baai	80
HOOFDSTUK V – HET RECHT IN DIENST VAN EEN NIEUWE DIERENETHIEK	87
<i>van José Javier Paniagua</i>	
India toont de weg	87
De niet-menselijke rechtspersoonlijkheid: een complex onderwerp	89
Laten we nu heel duidelijk zijn!	90
Een eenvoudige definitie	91
Enkele voorafgaande uitgangspunten	93
Het juridische statuut	95
Wat zijn de meest verbreide opiniestromingen?	95
Zijn dieren gevoelige wezens?	96
Huidige stand van zaken betreffende de erkenning van de dierenrechten in de wereld	97
Juridische overwegingen op het niveau van de internationale organisaties	97
Het recht voor de dierenbescherming in Europa	100
De situatie op wereldniveau	105
Een inspiratiebron voor België	108

HOOFDSTUK VI – FILOSOFIE EN SURREALISME	113
Ethiek.....	113
<i>de Gauthier Chapelle & Yvan Beck</i>	
Onderlinge afhankelijkheid.....	118
<i>de Yvan Beck</i>	
Surrealisme in de kunst, surrealisme in onze relatie met de levende wereld.....	122
<i>de Yvan Beck</i>	
BIJLAGEN	127
1. Lijst van gestorven dolfijnen	127
2. Open brieven aan de politieke wereld	129
<i>de Yvan Beck</i>	
3. Advies inzake dierlijk welzijn – Werkgroep: dolfijnen	148
4. Werkaantekeningen van Planète-Vie	149
<i>de Yvan Beck</i>	
NAWOORD	179
<i>de Bite Back & Sea Shepherd</i>	
PRESENTATIE VAN DE RÉDACTEURS	183
PLANÈTE VIE	188
DANKEN	190

MANIFEST

VOOR EEN EVOLUTIE VAN HET JURIDISCHE STATUUT VAN HET DIER IN HET BELGISCH BURGERLIJK WETBOEK DAT DE NATUUR VAN HET DIER ALS GEVOELIG WEZEN ZOU ERKENNEN.

Gezien de essentiële plaats van het dier in onze samenleving en dat de burgers zich ernstige zorgen over zijn welzijn maken;

Gezien de belangrijke vooruitgang betreffende dierenbescherming en -welzijn op Europees niveau en meer bepaald artikel 13 van het verdrag van Lissabon dat het dier erkent als gevoelig wezen;

Gezien de Belgische wet van 14 augustus 1986 betreffende de dierenbescherming en het dierenwelzijn;

Het is vandaag dringend het juridisch statuut van het dier te wijzigen in ons burgerlijk wetboek dat niet veranderd is sinds de opstelling ervan en dat het dier nog steeds beschouwt als « een onroerend goed ». Deze juridische bepaling behoort nu tot het verleden en stemt niet meer overeen met onze mentaliteit en onze huidige denkpatronen. Dieren zijn zeker geen mensen, maar als gevoelige wezens – in staat om onder meer plezier en pijn te voelen – beschikken ze, zoals de wetenschappelijke studies aantonen, over bewustzijn en verstand en ervaren gevoelens gelijkaardig met de onze en is het dus niet congruent dat het Burgerlijk Wetboek de dieren gelijkstelt met « dingen ».

Opdat dieren een juridisch statuut conform hun levende en gevoelige natuur zouden genieten, vragen wij een wijziging van hun juridisch statuut en hen een eigen categorie in ons Burgerlijk Wetboek voor te behouden, verschillend van de goederen en in overeenstemming met hun eigenheid.

DANK BETUIGINGEN

Tegen het einde van de jaren 90 coördineerde de VZW Planète-Vie in België de associatieve bewegingen gekant tegen de opsluiting van dolfijnen. Dit bewustmakingswerk waaraan de meerderheid van de Belgische pers medewerking verleende, was het startsein voor een groots openbaar debat dat hernomen werd in een collectief boek gepubliceerd in 2000, « Vrijheid voor de Dolfijnen - Het Dossier Iris en Ivo ». Dit debat, gesteund door de burgerlijke maatschappij, betekende de sluiting van het dolfinarium van de Zoo van Antwerpen en de opstelling van een wetsontwerp dat de opening van nieuwe dolfinariums in België verbood en, een beetje later, de oprichting van een Commissie die een beslissing zou nemen over het welzijn van de dolfijnen van Brugge, het laatste dolfinarium in België.

Van 2011 tot eind 2013 nam Planète-Vie, vertegenwoordigd hetzij door Gauthier Chapelle, doctor in Zeebiologie, hetzij door de Voorzitter van de VZW, Yvan Beck, doctor in Dierengeneeskunde vervolgens deel aan de werken van deze Commissie. Van het begin tot het einde hebben vier zelfstandige veeartsen betrokken bij het ethisch centrum van Planète-Vie, het werk van de leden van de vereniging in de Commissie gesteund. Ik wil hen bedanken, alsook alle vrijwilligers van Planète-Vie, voor hun steun en engagement door de jaren heen.

Ik bedank eveneens Dos Winkel en « Sea First Fondation » voor hun onfeilbare steun aan Planète-Vie in de verdediging van de cetacees.

Tien jaar is nu voorbijgegaan en jammer genoeg is steeds niets veranderd. Net zoals in Antwerpen, zoo ook voor het geheel van de dolfinariums in de wereld. Zoals Lara Stouffs een meisje van 18 jaar, ons liet opmerken tijdens een vergadering van Planète-Vie: wat men in die nauwe dokken ziet, dat zijn geen dolfijnen. « *Dit is geen dolfijn* » is geboren uit die kritische bedenking, zo evident op die dag. Bedankt Lara.

Dank ook aan alle medeopstellers van dit collectief werk, dat aan scholen en lezers dit grapje over het surrealisme biedt. Surrealisme in de kunst met een knipoogje

aan Magritte, maar ook surrealisme in de manier waarop de mens de anderen en de levende wezens bekijkt, welk soort, ras of organisatie ook. Eerst France Zwéber aan wie de zware taak toekwam om de teksten en de documentatie die haar werden voorgelegd, samen te nemen, te selecteren en te herschrijven. Julie Stouffs en Manuela von Kuegelgen voor hun hoofdstuk over het surrealisme in de kunst. Yvon Godefroid, onversaagde wegwijzer en militant voor de vrijheid van de cetacees en al medeopsteller van het eerst werk in 2000. José Javier Paniagua voor zijn opmerkelijke analyse en synthese wat van de rechten van de dieren betreft. Levende wezens die in de XXI^{ste} eeuw nog steeds beschouwd worden als roerende goederen (dingen) die mensen mogen behandelen zoals het hen zint. Dank ook aan Matthieu Ricard, onvermoeide ambassadeur van het mededogen in de wereld. Zijn prachtig voorwoord in dit werk heeft een direct verband met zijn jongste boeken waarin hij ons aanspoort om onze kijk op en ons gedrag met dieren fundamenteel te veranderen.

« *Dit is geen dolfijn* » is ten slotte ook een hulpverlenende uitstap vanwege artistieke kringen. Verschillende activiteiten zullen er in 2016 naar verwijzen, namelijk in de scholen. Dank aan allen die ons hun werken gegeven of geleend hebben zowel om dit boek te illustreren als om de reizende tentoonstelling en de tekenwedstrijden in de scholen te bezielen: ***Joseph Riera Arago, Yvonne Cattier, Folon et SOS Grand bleu, Philippe Geluck, Colette Portal, Luc et Chloé Schuitten,, Karin Van Vaerenberg, Pascal Courcelles, Annette Burnotte, Martina Dasnoy, Ignacio Canales Aracil, Chris Hertzfeld, la Fondation Monique Martin, Kiro Urdin, Marilyn Bettex, Sergine Laloux, Myriam Lefebvre, Larissa Ickx. We willen ook Didier Vandenbosch voor alle foto's die in dit boek zijn opgenomen.***

Tenslotte draag ik dit boek op aan Amy, mijn kleindochter, aan alle meisjes en hun broers, menselijk of niet en ik formuleer hiermee een droom dat dit initiatief te midden vele andere op aarde zoveel mogelijk mensen zou dienen en helpen om een meer solidaire wereld op te bouwen. Een wereld waarin onze kinderen de gelegenheid zullen hebben om de zovele diersoorten die vandaag bedreigd worden door ons zelfzuchtig gedrag, nog steeds te kunnen ontmoeten.

Dr. Yvan Beck, Coördinator

VOORWOORD

Dolfijnen zijn geen speelgoederen

De dolfinariumindustrie is een schoolvoorbeeld van geïnstitutionaliseerde zelf-zuchtigheid. *Geld, geld, geld...* De rest is maar een tragische klucht. Volksverlakkerij met een vleugje opvoedkunde, spelpedagogie en een schijn van milieubescherming dienen enkel tot het verbergen van de meedogenloze verslaving van een diersoort begaafd met een zeldzaam verstand en een rijk en complex sociaal leven.

Huichelachtige uitbaters denken slechts in termen van mercantilisme en leugenachtige informatieverbreiding. Het publiek geeft nog eens een voorbeeld van cognitieve dissonantie: we houden van deze zo « schattige » cetacees –we draaien er wonderlijke documentaires over en we beelden ze uit in pluche knuffels en sleutelhangers. Maar we maken ook van hun leven een hopeloze doodstrijd.

Gecoördineerd door Yvan Beck pleit het boek « *Dit is geen dolfijn* » met gepassioneerde woorden voor een rechtvaardige behandeling van de cetacees. Het klaagt de uitbuiters aan met argumenten die even hard toeslaan als de grenzeloze uitbuiting van de uitbaters zelf. Gestaafd door en diepgaande documentatie biedt dit boek een overzicht van de leefgewoontes van de dolfijnen en de meest pertinente wetenschappelijke studies over deze dieren. Hij geeft ook bewijsstukken over de manier waarop ze in de dolfinariums mishandeld worden, over de ruime financiële belangen die op het spel staan en over de manipulaties van machtige multinationale ondernemingen die fortuinen verdienen aan het lijden van de cetacees.

Er bestaat niet de minste twijfel meer dat walvisachtige dieren buitengewoon hoog staan op de evolutieladder, begaafd met een bewustzijn en een grote gevoeligheid. In 2012 is een groep topvorsers in cognitieve neurowetenschappen, neuronfarmacologie, neurofysiologie, neuronanatomie, en neurocomputerwetenschappen, bestaande

uit Philip Low, Jaak Panksepp, Diana Reiss, David Edelman, Bruno Van Swinderen, en Christof Koch, samengekomen op de universiteit van Cambridge ter gelegenheid van de *Francis Crick Memorial Conference on Consciousness in Human and non-Human Animals*, en heeft de Verklaring van Cambridge over het bewustzijn¹ opgesteld, waarin zij onder meer bevestigen: «samenkomende data tonen dat niet-menselijke dieren de neuronanatomische, neurochemische en neurofysiologische substraten voor bewustzijnsstaten bezitten, alsook de mogelijkheid om tot intentioneel gedrag over te gaan. Bijgevolg brengt de kracht van de bewijzen ons ertoe te besluiten dat mensen niet de enige levende wezens zijn die het neurologische substraat van bewustzijn bezitten. Niet-menselijke dieren, namelijk het geheel van d zoogdieren en de vogels, alsook talrijke andere soorten zoals de octopussen, bezitten eveneens die neurologische substraten.»

Rekening houdend met de continuïteit van de evolutie behoren scherpe verdeelingslijnen tussen individu's van verschillende soorten tot slechte biologie en, in de moraalfilosofie, tot specisme. Elke soort geniet verstand en bezit de noodzakelijke capaciteiten om te overleven en om haar doel te bereiken.

Zoals ontelbare getuigenissen bevestigen zijn dolfijnen namelijk in staat om dezelfde doelgerichte hulp te verstrekken als mensen, mensapen en olifanten². In sommige gevallen heeft men vastgesteld zulke reddingsoperaties tot twee weken konden duren, totdat de gehandicapte dolfijn helemaal genezen was, of overleed. Gedurende de hele tijd aten de redders niet en kwamen enkel aan het oppervlak om te ademen³. Ook gebeurt het dat dolfijnen jongen die wees of gehandicapt werden, aannemen. Zoals we verder in dit werk zullen zien zijn dolfijnen individu's en hebben een naam. De moeders leren de dolfijntjes in hun prilste jaren om hun gefloten handtekening

1 Cambridge Declaration The on Consciousness - <http://fcmconference.org/img/CambridgeDeclarationOnConsciousness.pdf> - Traduit de l'anglais par François Tharaud et publié par Les Cahiers Antispécistes No°35, novembre 2012.

2 Caldwell, M. C., & Caldwell, D. K. (1966). Epimeletic (care-giving) behavior in Cetacea. Whales, porpoises and dolphins. University of California Press, Berkeley, California, 755–789.

3 Brown, D. H., & Norris, K. S. (1956). Observations of captive and wild cetaceans. *Journal of Mammalogy*, 37(3), 311–326 ; Siebenaler, J., & Caldwell, D. K. (1956). Cooperation among adult dolphins. *Journal of Mammalogy*, 37(1), 126–128.

uit te spreken. Zo doen broers en zusters die elkaar terugvinden en herkennen. De gefloten handtekening bevat ook informatie over de emotionele staat van de dolfijn. Dolfijnen in moeilijkheden versnellen hun frequentie, wat andere dolfijnen toelaat om ter hulp te snellen. Het is ook deze gefloten handtekening die men hoort in de noodkreten uitgebracht door dolfijnen in gevangenschap.

De omgeving die aan gevangen dolfijnen opgelegd wordt, beantwoordt in geen geval aan hun fysiologische en ethologische noden. Zoals in dit werk wordt gezegd; «Het is evident dat de dolfinariums de levensvoorwaarden en de welzijnsnormen voor elke diersoort in gevangenschap van de Europese wetgeving, niet bieden aan de dieren die zij bezitten. En ze zouden dat ook niet kunnen, zeker niet wat hun primaire behoeften betreft, al was het maar in ruimte.»

Een dolfijn in zijn eigen omgeving zwemt tot 100 km per dag om te jagen, te ontspannen en sociale relaties met zijn soortgenoten te onderhouden. Hun gevangenschap verbiedt hen dan ook om zich op een normale manier te gedragen: zij worden niet alleen beroofd van hun vrijheid, maar ook van de rijkdom van hun gewone gemeenschapsbanden en communicatiewijzen. Het dokwater bevat dikwijls chloor en veroorzaakt talrijke ziektes. De orka's, andere slachtoffers van de zeeparken, overleven gemiddeld maar 7 jaar. In hun natuurlijke omgeving leven de wijfjes ongeveer 50 jaar (met een maximum van 80-90 jaar) en de mannetjes 30 jaar (met een maximum van 50-60 jaar).

Indien de reputatie van zeeparken en dolfinariums nu in Noord Amerika en Europa begint te tanen, blijft hun aantal in China en andere Aziatische landen aanzienlijk stijgen, wat de vraag naar dolfijnen en andere cetacees onderhoudt.

Om een einde aan de handel van deze wilde diersoorten te stellen is het belangrijk om zich enerzijds tegen de oprichting van nieuwe dolfinariums te verzetten en om anderzijds de bevrijding te vragen van alle cetacees die in de zeeparken als object van vermaak worden gebruikt. Laten we India begroeten voor het volgende initiatief: in 2013 heeft het land een wet gestemd die de opening van dolfinariums verbiedt en

naar dolfijnen refereert als « niet-menselijke personen ». Enkele landen hebben de gevangenschap van walvisachtige verboden. Het gaat in het bijzonder over Zwitserland, Kroatië, Cyprus, Hongarije, Slovenië, Chili en Costa Rica.

De vereniging One Voice stelt voor dat de walvisjagers, meer bepaald die van Japan, voortaan als ecozeewachters of gidsen zouden gebruikt worden om ecotoeristen rond te leiden om hen het mooiste spektakel te tonen: de ontmoeting met vrije dolfijnen.

Wij zijn allen voor moraal, rechtvaardigheid en goedheid. Ieder van ons kan dus de weg afleggen die leidt naar meer ethische samenhang en een einde stellen aan de dissonantie van cognitieve huzarenstukjes die wij constant moeten plegen om onze moraal met ons gedrag in overeenstemming te brengen. Het is inderdaad onrechtvaardig en vanuit moreel oogpunt onaanvaardbaar andere gevoelige wezens zonder enige noodzaak te doen lijden.

Hoe kunnen we dan respect voor rechtvaardigheid en moraal in onze diverse relaties met dieren integreren? Op deze vraag werd een verlichtend antwoord gegeven door Sue Donaldson en Will Kymlicka in *Zoopolis, une théorie politique des droits des animaux*⁴, een baanbrekend werk over het recht van de dieren op leven en vrijheid. De auteurs bekijken drie verschillende types van dierenrechten, naargelang hun levenswijze.

Eerst stellen ze voor om wilde dieren als soevereine politieke gemeenschappen te behandelen die over een eigen grondgebied beschikken. Dit soevereiniteitsbeginsel zou de volkeren beschermen tegen paternalistische of belangengerichte bemoeienis van machtigere volkeren. Wilde dieren hebben de kennis om voedsel te vinden, zich te verplaatsen, gevaar te vermijden, genomen risico's te beheren, en sekspartner te vinden en een familie te stichten. De meeste dieren zoeken geen contact op met mensen. Het is dus wenselijk om hun levenswijze te behouden en hun territorium

⁴ Donaldson, (S.), & Kymlicka, (W.), *Zoopolis: A Political Theory of Animal Rights*. Oxford University Press, 2011.

te beschermen, hun verzuchting tot zelfbestuur te respecteren en activiteiten te vermijden die hen een rechtstreekse schade toebrengen (jacht, vernietiging van hun biotoop) of ook onrechtstreekse schade kunnen veroorzaken (vervuiling, algemene aftakeling van de omgeving te wijten aan activiteiten van de mensen). Dit zijn de types van rechten die aan de cetacees toegekend moeten worden.

In verband met de huisdieren die sinds duizenden jaren samen met ons leven en van ons afhankelijk zijn – wij spreken hier niet over dolfijnen – stellen Donaldson en Kymlicka voor om hen op te nemen als burgers van onze politieke samenleving. «Waarom zouden begrippen zoals gemeenschap, socialiteit, vriendschap en liefde tot de kring van onze eigen soort beperkt moeten blijven?»⁵ Zij voeren aan dat huisdieren in tal van situaties hun voorkeur kunnen uiten door, bijvoorbeeld, naar ons te komen of, integendeel, door te vluchten. Bovendien is burgerschap niet beperkt tot stemrecht, het verleent ook het recht om waardig op en grondgebied te leven en tot vertegenwoordiging in de instellingen door vertrouwenspersonen die hen onderscheiden als individu's die kunnen kiezen.

De derde categorie, noch huisdieren noch wilde dieren, leven in bewoonde of met gewassen verbouwde gebieden en leiden een zelfstandig bestaan –duiven, mussen, zilvermeeuwen, herten, muizen, vleermuizen, eekhoorns, enz. Hun bestaansmiddelen zijn nauwer afhankelijk van de menselijke activiteiten. Donaldson en Kymlicka stellen voor om hen als «permanente ingezetene» te behandelen: zij hebben het recht om daar te zijn, het zijn geen indringers en wij moeten hun fundamentele rechten eerbiedigen. Wij hebben echter geen positieve plichten ten opzichte van hen, zoals bescherming tegen roofdieren of het verstrekken van gezondheidszorgen.

Een steeds groter aantal van ons stelt zich niet meer tevreden met een moraal die zich beperkt tot het gedrag van mens tot mens en denken dat goedheid tegenover alle soorten die onze medeburgers op aarde zijn, geen facultatief pluspunt is, maar integendeel een essentieel element van deze moraal. Het is ieders plicht om de opkomst van een gerechtigheid en een onpartijdig mededogen tegenover alle gevoelige

5 Ibid. p. 98

wezens te bevorderen. Goedheid is geen verplichting: zij is de meest edele uiting van de menselijke natuur.

Matthieu Ricard

INTRODUCTIE

« Wij zien slechts één zijde van de dingen, zei Victor Hugo, denk ik. En het is precies die andere zijde die ik tot uitdrukking wil brengen. »

Magritte

Heeft het wel zin om zich uit te storten over de onderlinge afhankelijkheid van de levende wereld, de harmonie van de natuur, het dierenwelzijn, wanneer zelfs het kleinste kind moet vechten om te overleven? Is dat niet... surrealistisch?

En is het verband tussen dit werk, in het bijzonder zijn titel, en de literaire, artistieke en zelfs politieke beweging niet het kind van een ouderwetse referentie naar de afgezaagde uitspraak van Magritte?

Deze beknopte inleiding aan het boek dat de lezer de handen reikt, antwoordt stellig negatief op beide vragen.

Het behoud van het evenwicht, nog steeds mogelijk tussen de mens en de aarde die het leven onderbrengt, blijft de vaste grond van onze toekomst.

Het zou fout zijn te denken dat we de komende generaties kunnen redden door enkel de mensheid te behouden. Zij die wanhopig een toevlucht zoeken, zullen die zeker vinden bij hun naasten (hopelijk), maar zullen die morele steun slechts sterk maken op grond van een gezonde band met hun omgeving.

Wat de tweede vraag betreft moeten we eraan herinneren dat het surrealisme de revolte van een stroming belichaamde, die zich afzette tegen de verslaving van de mens aan dictaten van de maatschappij.

Hun denkwijze refereert naar een zeer bepaald historisch kader: de chaos van de eerste wereldoorlog, een samenleving geheel door elkaar geschud door de industriële revolutie, wilde kolonisatie. Die beweging bevordert dus de bevrijding van de mens door de kracht van de geest.

In die context bekommerden de surrealistten zich niet om de dieren die zij enkel gebruikten om van de ene gedachte naar de andere over te stappen.

In de tijd waarin het surrealisme zijn wortels schoot was de eenheid tussen mens en omgeving verder geen punt.

In een manifest verschenen in 1974 definieert André Breton, weliswaar minder polemisch, de beweging als volgt:

« Surrealisme, zuiver psychisch automatisme waardoor men de echte werking van het denken, hetzij mondeling, hetzij schriftelijk, of op eender welke andere manier, tot uitdrukking probeert te brengen. Dictee van het denken, buiten elke controle van de rede, buiten elke esthetische of ethische bezorgdheid. »

Het surrealisme tracht door dit mechanisme «de verloren eenheid van de wereld terug te vinden en haar tegenstrijdigheden op te lossen»⁶ en «de droom van een betere maatschappij waarin de passies van elk individu, bevrijd van repressie, spannen voor het gemeengoed»⁷.

Teneinde een andere realiteit te verkennen, waar alles mogelijk lijkt, zelfs wat het niet is³, proberen de surrealistten enerzijds het onmogelijke of ten minste het onwaarschijnlijke te associëren in een dichterlijk geheel dat de mens moet bevrijden van de «dictatuur van de rede».

6 Le surréalisme, origine, caractéristiques, auteurs, techniques, [www. Halinachmiel, epa.pl](http://www.Halinachmiel.epa.pl).

7 Ibid.

Zelfs indien de bezinning in dit boek andere wegen volgt is zij niet wezenlijk verschillend.

Zoals Yvan Beck het opmerkt in « L'homme, l'animal, la vie » zijn we inderdaad « gevangen in mentale constructies »⁸.

Zo houdt de illusie ons « in de ketens van ons eigen lijden totdat die zinnebeelden de plaats van de waarheid gaan innemen »⁹.

Dit is de boodschap van het schilderij doorgaans bekend onder de titel « Dit is geen pijp ». Zijn juiste titel is nochtans: « Het verraad van de beelden » (1929).

Magritte schildert er het voorwerp en herinnert er onmiddellijk aan dat de voorstelling het voorwerp zelf niet is. Om zijn uitspraak kracht te geven, snauwde hij op een dag en journalist toe: « Probeer maar om die te roken! ».

Zo geeft het dier in gevangenschap, en meer bepaald de dolfijn, ons een beeld dat onze verbeelding misleidt.

Blijkbaar vriendelijk en rustig is de dolfijn helemaal niet het levende wezen in zijn natuurlijke omgeving, maar wel een schim en een misvormde visie. Vandaar de titel die ons ingegeven is door onze dochter en nicht.

Want het is juist: wat we in een dolfinarium zien is absoluut geen dolfijn.

Het dier lijdt en we zijn er blind voor. Het is louter schijn en gezichtsbedrog, een waanvoorstelling.

Zo zien we enkel wat we gewend zijn te zien door de bril van onze redenering.

8 Éditions Les Eperonniers, 1998, p. 354.

9 Ibid.

Dit alles is helemaal niet onbeduidend.

We bekijken onze omgeving en we ondergaan haar woelingen zonder die te begrijpen. Paradoxaal is het beeld van Magritte dat niet alleen de natuur wil nabootsen maar ook de mysteries ervan in de verf wil zetten.

We moeten de wereld dus opnieuw ontdekken: we zien de dingen niet altijd zoals ze zijn. Dat is net de boodschap van Magritte.

De stereotypen die de media, de films en de dierentuinen verspreiden, bezoedelen ons denkpatronen en we handelen bijgevolg dikwijls tegen elkaar en zonder te denken aan de gevolgen van onze daden.

Dit doet ons denken aan het favoriete taalspel van de surrealisten («cadavre exquis») en we kunnen dat spel ook vergelijken met ons eigen onderwerp.

Het gaat erom één of meer zinnen of tekeningen neer te pennen zonder te weten wat de vorige speler heeft geschreven of getekend.

Hier geen overleg. Het spel bestaat erin het toeval te laten begaan. Het resultaat, altijd verbazend, is dikwijls irrationeel.

Is het niet precies op die manier dat ons systeem functioneert? De ene bouwt een dok, de andere stort er chloor in, de derde dumpst er een dolfijn bij, de vierde werft enkele showgasten, de vijfde ronselt de toeschouwers en die geven applaus...

En de chef van het orkest staat ernaar te gapen.

Maar wij zijn zelf schakels van de ketting die de dolfijnen in de boeien slaat.

Wat een onzin! Indien de surrealisten dit hadden gezien, hadden zij daar zeker een schilderij van gemaakt om het grimmige masker van die tragische klucht af te rukken.

Laten we dan hier en nu onze opvattingen, onze waarnemingen en onze zo evidente denkpatronen herzien.

Om de prachtige geest van de surrealisten levendig en krachtig te houden.

Manuela von Kuegelgen-Stouffs en Julie Stouffs-Cassart

HOOFDSTUK I

«DIT IS EEN DOLFIJN»

Wat is een dolfijn?

De soortnaam «dolfijn» verwijst naar een groot aantal van tanden voorziene cetacees van de familie der dolfijnachtige die ook de orka's omvat. Het kan misschien nuttig zijn te herinneren dat cetacees – en dus dolfijnen – geen vissen zijn maar levendbarende zoogdieren met een ademhalingssysteem dat hen verplicht om regelmatig aan het oppervlak zuurstof te komen opnemen.

Er bestaan 60 soorten dolfijnen en andere cetacees (of Odontoceten, tandige walvisachtige in tegenstelling tot baardwalvissen, Mysticeten) die zeer verschillende eigenschappen vertonen. Zeer verschillende afmetingen – de potvis kan 18 meter bereiken, terwijl de Hectordolfijn nauwelijks 1,5 m groot is –, verschillende kleurschakeringen, van zwart tot wit en grijs, bruin, geel en blauw. We treffen dolfijnen in alle zeeën, van Arctica tot in tropische wateren, maar ook in stromen zoals de Amazone in Zuid-Amerika en de Ganges in India. Sommige zeedolfijnen zwemmen ver in de zee terwijl andere dicht bij de kust blijven.

De voorvader van de dolfijn is een landzoogdier, een hoefdier naar wat we weten. Zijn afstammelingen hebben zich geleidelijk aan het zeeleven aangepast om uiteindelijk, na duizenden jaren, volmaakt in het zeeleven te passen. We kennen de oorzaak van deze evolutie niet en evenmin wat deze prehistorische voorvaders ertoe gebracht heeft om geleidelijk het vaste land te verlaten.

Van alle zoogdieren is de evolutie van de cetacees de meest spectaculaire: hun hoofd is langer geworden, hun neusgaten hebben zich op de top van hun schedel verplaatst om boven het oppervlak te kunnen ademen met het hoofd nog onder water.

De achterpoten zijn verdwenen, de voorpoten werden borstvinnen en hun staart een staartvin. Dit alles in vijftig miljoen jaar.

De eerste bekende voorvader is Pakicetus, een lopende landsoort aanwezig 50 miljoen jaar geleden (lager eoceen), die waarschijnlijk het rivierwater kon binnenzwemmen voor meer voeding of om zich tegen de zon te beschermen. Enkele miljoenen jaren later verschijnt een amfibie soort in staat om op het vaste land te lopen, maar ook om behendig met achterste ledematen te zwemmen. De neusgaten van beide fossielen waren gelegen helemaal bovenop de schedel. De eerste cetacees verschijnen 35 miljoen jaar geleden (opper Eoceen) en zijn dan totaal aangepast aan het zeemilieu, de Basilosaurussen. Hun achterste ledematen zijn verschrompeld. De neusgaten zijn gelegen op het rugvlak van het rostrum in het derde gedeelte vooraan op de schedel. Vanaf dat moment ligt de weg voor de cetacees van vandaag open: de eerste baardwalvissen verschijnen aan het einde van de Eoceen en de eerste tandige walvisachtige ongeveer 8 miljoen jaar later.

In dit werk beperken we ons tot de zeesoort *Tursiops truncatus* – of Grote dolfijn – de meest bekende soort van de familie, namelijk omdat ze langdurig bestudeerd werd in haar natuurlijke omgeving langs de kusten waar we ze treffen (namelijk in Florida), alsook in gevangenschap, daar deze soort één van de weinige is die enkele jaren de levensvoorwaarden in dolfinariums kan overleven.

Fysiologie van de grote dolfijn

De Grote Dolfijn heeft een lengte van 2,70 tot 4 meter en weegt 200 à 650 kg. Al naar naargelang de oceaan vertonen kust- en diepzeedolfijnen – de *Tursiops* – belangrijke morfologische verschillen. In vrijheid kunnen ze een levensduur van 60 jaar bereiken (meestal meer dan 30 jaar voor de mannetjes en 40 voor de wijfjes). De wijfjes zijn kleiner dan de mannetjes. Hun gewelfd voorhoofd wordt « meloen » genoemd en hun scherpe « snavel » « rostrum ».

Dat zoogdier bezit natuurlijk longen. De dolfijn moet dus aan het oppervlak komen om te ademen via zijn spuitgat, bovenop de schedel, die opengaat om lucht in te nemen en die weer dicht gaat als het dier terugduikt en kan dan 15 minuten onder water blijven zonder te ademen. De lijn van de mond die omhoog gaat, geeft die beroemde en zo kenmerkende glimlach indruk, een onveranderlijk morfologische trek. Gelukkig of ongelukkig, ziek of gezond, de glimlach blijft aanwezig... Hun vel is zacht en glad, zonder haren of schubben en in de loop van de evolutie heeft die huid wonderbare kwaliteiten verworven die uiterst belangrijk zijn in hydrodynamica en die de dolfijn toelaten om een snelheid van 45 km/u te bereiken.

De voortplantingsact, die aan het wateroppervlak gebeurt, duurt niet lang – ongeveer 10 à 30 seconden – maar wordt verschillende keren regelmatig met een interval van enkele minuten herhaald. De dracht duurt 12 maanden en de geboorte vindt plaats in de zomer. De wijfjes baren normaal één jong die 1 meter lang is en 20 kg weegt en slechts elke twee of drie jaren, telkens met een verschillende partner. Baby wordt onder water geboren en zodra het dolfijntje geboren is brengt de moeder of een ander wijfje van de groep het snel boven, zodat het via zijn spuitgat, dat «neusgat» bovenop de schedel, voor het eerst kan inademen. De moeder geeft het jong de borst ook onder water gedurende ongeveer anderhalf jaar. De moeder gaat op de zijde liggen en het jong grijpt de tepel. Maar zonder lippen kan het jong de melk niet zuigen en de moeder moet dus haar spieren knijpen om de romige melk in de mond van het jong te spuiten.

Vanaf de eerste dag van zijn bestaan kan baby zwemmen en zijn moeder volgen. Het dolfijntje blijft gemiddeld vijf jaar met haar en zij bewaakt hem zeer nauw. Dat schept zeer sterke banden voor het leven. De mannetjes bereiken seksuele rijpheid slechts als ze 13 of 15 jaar oud zijn voor de mannetjes, 10 à 12 voor de wijfjes, wat niet betekent dat ze al de voortplantingsleeftijd hebben bereikt noch dat ze op die leeftijd een volwassen leven gaan leiden.

Dolfijnen zijn vleeseters. Ze eten voornamelijk vis (ansjovis, makreel, hardervis, enz..) en koppotige dieren (pijlinktvis, zeekat, octopus) en bij gelegenheid schelp-

dieren. Ze gebruiken hun kegelvormige tanden om hun prooi te vangen en niet om te kauwen. Ze slapen niet de hele nacht door: ze slapen in bij het vallen van de avond maar slechts voor enkele uren, want zelfs tijdens de nacht blijven ze jagen op vis en pijlinktvis die vanuit de diepte naar boven zwemmen. Men denkt dat ze 30% van hun tijd gebruiken om te rusten.

Dolfijnen hebben twee basismethodes om in zee te slapen: ofwel rusten ze in het water, in verticale of horizontale stand, ofwel slapen ze terwijl ze traag naast een ander dier zwemmen. De volwassen mannetjes, die zich gewoonlijk met z'n tweeën of drieën verplaatsen, zwemmen tijdens hun nachtrust traag naast elkaar. Een dolfijn kan ook in een diepere slaapfase treden, vooral bij nacht. In die staat lijkt een dolfijn wel op een drijvende houtstronk aan het wateroppervlak. Soms, maar dit is zeldzamer, kan een dolfijn ook op de bodem in ondiep water gaan liggen.

Men moet opmerken dat beide helften van de hersenen van de Grote Dolfijn elkaar in de slaap aflossen: als één helft slaapt, sluit hij zijn oog aan de tegengestelde zijde. De andere helft blijft wakker op een zwak oplettendheidsniveau terwijl het overeenkomstige oog open blijft. Inderdaad, bij de dolfijn is ademhaling geen reflex zoals bij de mens: zij wordt door de hersenen beheerst. De beide helften van de hersenen kunnen dus niet op hetzelfde moment slapen. Elke helft rust op haar beurt. Als de ene rust, houdt de andere controle over de levensfuncties zoals het zwemmen, de ademhaling en blijft de omgeving bewaken. Dit om constant op de hoede te staan voor roofdieren en hindernissen en om te waken over de andere leden van de groep. En ook om regelmatig boven aan het oppervlak frisse lucht te scheppen. Na gemiddeld twee uur keert de *Tursiops* het proces om en kan de actieve helft rusten, terwijl de andere helft naar bed kan gaan. Men noemt dit een «kattendut» want iedereen weet dat katten slechts met één oog slapen!

Een ouderwordende dolfijn wordt wijs en heeft de neiging om minder te reizen en met een oude vriendin te vertoeven. Hij wordt door de groep helemaal niet verworpen en behoudt er zijn plaats in om verder in harmonie te blijven leven. Als het

noodzakelijk wordt, helpen de andere leden van de groep hem om naar boven te zwemmen voor ademhaling.

Een sociabel dier dat met zijn gezin leeft

De *Tursiops* gemeenschappen hebben een «clanorganisatie» die een vijftiental individu's groepeerd met families van 5 tot 6 leden. In streken met een dichte bevolking kunnen deze clans een «stam» worden met een honderdtal individu's, mannetjes en wijfjes van elke leeftijd. Inwonende dolfinen bezetten gewoonlijk een ruim kustgedeelte. Dit gebied kan zich wel over 120 km uitstrekken en de grenzen van verschillende buurstammen overlappen elkaar dikwijls. Geen enkele vijandschap tussen deze zeedorpen onderling, integendeel blijvende uitwisselingen, vriendschappen en bondgenootschappen kenmerken deze gemeenschappen op nog grotere schaal. De waarneming van sommige samenkomsten van soms meer dan duizend individu's zou deze hypothese inderdaad kunnen bevestigen.

De dolfinmaatschappij is in beweging en woelig: dolfinen gaan, komen, veranderen van plaats en van partner, de mannetjes maken ruzie, maar zonder slachtoffers of bloedvergieten. Men blijft ten slotte beschaafd. De matriarch is de spil van de dolfinenmaatschappij. Ze blijft dikwijls op enige afstand van volwassen mannetjes die een groep vormen buiten het gemeenschappelijk territorium. De jongen van beide geslachten blijven bij haar tot ongeveer 6 jaar.

Tijdens het hoogseizoen zwemt iedereen bij de kust, gaat op zoek naar voedsel in de zeeweiden van goed beschermde baaien of duikt diep in donkere wateren, tot soms 600 meter en vinden hun weg met echolocatie zoals vleermuizen dat doen, dankzij klanken (clicks) gestuurd doorheen hun spuitgat. Bij stormachtig weer vermijden de dolfinen de kust en zwemmen de ruime zee in.

Bondgenootschappen tussen jonge mannetjes vullen de organisatie van de familie aan. Er bestaan ook «vrouwengroepen» die gezelliger en subtieler tot stand komen

en op een veel minder bekende manier. Enkele jaren voor de volwassen leeftijd verzamelen de tieners binnen verschillende leeftijdsgroepen. Hier komt de harde kern tot stand die een «duo», een «trio» of een «kwartet» zullen vormen. Het zijn deze vriendengroepjes die elkaar beconcurreren om de wijfjes te verleiden.

Zoals vorsers die sinds 30 jaar de Grote Dolfijnen (*Tursiops*) van de Haaienbaai in Australië bestuderen, bekend voor haar aanzienlijke dolfijnenbevolking, gaan 2 of 3 dieren een zeer hecht bondgenootschap aan op lange termijn – soms voor het hele leven – om één enkel wijfje te behouden en te bezwangeren. Deze duo's of trio's gaan dan weer een tweede alliantie vormen met groepjes van twee of drie mannetjes binnen hun geheel van vier tot veertien individu's die met elkaar geen familiebanden hebben. Deze groep van tweede niveau werkt samen om de eigen wijfjes te verdedigen en om andere groepen aan te vallen ten einde hun wijfjes te veroveren. Dergelijke allianties kunnen meer dan 15 jaar duren. Ten slotte kan een supergroep tot stand komen met een coalitie van verschillende groepen van hetzelfde type, nog altijd om de concurrenten, die op dezelfde manier georganiseerd zijn, te bekampen.

Sommige leden hebben als taak vruchtbare wijfjes op te zoeken en bij de groep te brengen. Hun expeditie kan meer dan één maand duren. Tijdens deze zoektocht hebben andere dieren de opdracht hun eigen wijfjes te verdedigen en tegenstanders zo nodig aan te vallen. Als ze zich echter samen moeten verdedigen om zich te beschermen tegen belangrijkere dreigingen, vormen ze allianties en vervallen alle grenzen tussen de clans. Een video opname toont ons, bij voorbeeld, hoe vier of vijf «wachtposten» een enorme haai naar de diepte weten te verdrijven. Verschillende keren moet versterking erbij komen, maar de dolfijnen zetten de strijd verder zonder bijtwenden of gevechten, maar enkel met dreiging van het rostrum of van staartvin en ook door een regen van scherpe ultrasone klanken die voor het grote roofdier een echte kweiling zijn. Teleurgesteld beslist de witte haai eindelijk te verdwijnen. Op dat moment neemt de camera verbazingwekkende beelden op: alle dolfijnen van de stam Beijveren zich om hun kampioenen heen en feliciteren ze luid met klikgeluiden en gefluit.

Volgens die specialisten geeft deze organisatie blijk van en groot verstand. Dit toont inderdaad dat dolfijnen in staat zijn om complexe sociale relaties op te bouwen en zelfs een andere kamp te kiezen indien hun belang dat vereist. Wat volgt is nog meer verbazend. Men observeert dikwijls vriendschappen tussen soortgelijke cetacees en zelfs met andere soorten: de Grote Dolfijn (*Tursiops*) waardeert het gezelschap van de balhoofdwalvissen en de gespikkelde dolfijn en gaan op jacht met de tonijnen. De heren en meesters van de oceanen, walvissen en potvissen, worden omgeven door grote groepen dolfijnen, die de zeereuzen met eerbied begroeten. Men zag ook Grote Dolfijnen walvisjachtboten aanvallen en luid protest uiten tegen de jacht die begon. En hoeveel verhalen getuigen er niet van, dat dolfijnen bijstand verlenen aan drenkelingen op het punt te zinken en ze beschermen tegen de aanvallen van haaien of dat ze schepen naar veilige oorden loodsen, ver van gevaarlijke klippen...

Seksbeleving is zonder twijfel een belangrijke sociale integratiefactor in dolfjingroupen. Hun seksuele activiteit is niet beperkt tot sommige ogenblikken van het jaar: net zoals bij mensen of sommige grote apen is er geen afhankelijkheid van het genot ten opzichte van voortplanting. Dolfijnen hebben geen taboes: voortdurende partnerruil en geslachtsgemeenschap maken deel uit van hun dagelijks leven. Ze hebben verleidingsritussen en storten zich in liefdesspelletjes waar ze elkaar strelen en lichtjes aanraken. De paring lijkt echter eerder op een gesimuleerde verkrachting: het wijfje wordt door verschillende mannetjes «gevangengenomen» om haar dan de een na de ander seksuele relaties op te leggen...

Het liefdesspel is niet het enige spel door dolfijnen van elke leeftijd gewaardeerd: één van hun favoriete sporten is het fameuze «zeewierspel» dat tal van dolfijnspotters konden zien. Het gaat er niet om een pak wier of een ander «leuk» voorwerp (een tee-shirt aan een duiker gestolen, een plastic verpakking, soms een levende vis) in een doel te schoppen of een wedstrijd te winnen. Integendeel, het spel is interactief en bestaat erin om de meest buitenissige figuren met het voorwerp te maken. Men heeft zo echte kampioenen gezien die het voorwerp met hun neus over hun

rugvin wierpen en het weer vingen met de staartvin om het dan met een zwemvin naar een andere speler door te geven!

Bij het naderen van de hoge ouderdom en het einde van het leven krijgen de oude dolfinnen des te meer respect en aandacht van de groep. Hun opgedane kennis en ervaring zijn nuttig voor de clan. De wijfjes winnen aan gezag naargelang hun leeftijd en kennis groter worden. Een oude wijfjesdolfijn van zestig bezit een geheugen rijk aan verscheidene zeeroutes en aan cartografisch ingedeelde jachtgebieden, alsook fijne voorspellingen van de opeenvolging van de jaargetijden. Grootmoeders, zo talrijk in gezonde en actieve stammen – en dit is buitengewoon – geven nog de borst aan hun kleinkinderen op bezoek. De oudere mannetjes worden dikwijls begeleid door twee of drie jongeren tot hun einde toe. Als het nabij is, ondersteunen ze de stervende en hijsen ze hem op om hem te helpen ademen. Het lijkt zal later zoals een dor blad in diepe zeekloven zinken of bij de kust stranden.

Het gebeurt dat dolfinnen verweesde of gehandicapte jongen adopteren. Ze zorgen voor gewonde en stervende leden van de groep wat uitzonderlijk is in de dierenwereld. Men heeft dikwijls volwassen dolfinnen kunnen zien die één van hun overleden soortgenoten waakten.

Sommige recente ontdekkingen maken gewag van het gebruik van culturele werktuigen in sommige groepen met het gevolg dat er een soort «elite» ontstaat die niet omgaat met families die er geen gebruiken.

De oceaan is hun rijk

Zij, die uit de schuimende toppen van de golven opduiken of vrolijk voor de boeg van de schepen uit de zee springen, deze prinses der zeeën en oceanen moeten in hun eigen milieu vele gevaren het hoofd bieden. Enerzijds vervuilen de mensen en veroorzaken daardoor de opwarming van de oceanen en vangen de dolfinnen in hun visnetten waarin ze stikken of nemen de dieren gevangen om er in dierentuinen

droevige clowns van te maken of slachten ze de dolfijnen af om een onbegrijpelijke bloeddorst te lessen. Anderzijds zijn de haaien en de orka's de grootste vijanden van de dolfijnen. Haaien peuzelen heel graag een dolfijntje op en orka's zijn groot genoeg om een volwassen dolfijn aan te vallen.

De oceaan is een open wereld waar het vloeibare element niet veel mogelijkheden biedt om zich voor roofdieren te verbergen. Het audiovisuele veld van de dolfijn strekt zich uit over 360° achter, voor en om zich heen, maar jammer niet boven noch onder het dier. En de haaien vallen langs deze weg aan, voeren een duikvlucht uit op de rug van hun prooi en gaan met een schroefbeweging terug naar boven. Het sociale leven van de dolfijnen is bepaald door deze specifieke omstandigheden, daar de groep zelf – «de magische mantel» volgens het woord van Ken Norris, een groot specialist van de walvisachtige – hun enige toevlucht blijft. De wakers zorgen natuurlijk voor de veiligheid. Maar een grote verzameling individu's die zich samen verplaatsen en waarin elk individu een zeer sterke gelijkenis met alle andere vertoont, brengt de roofdieren in de war. Dit is één van de overlevingsstrategieën die dolfijnen zijn gaan halen bij hun burens, de vissen: de strategie van de school.

De dolfijn is zelf ook een roofdier: hij moet wel eten! En dit sociaal dier heeft diverse jachttechnieken in groep uitgedacht in functie van het zeemilieu en plaatselijke tradities: «horizontale draaimolen», «verticale draaimolen», de «kookpot», de «muurtechniek» enz. Al deze technieken hebben één gemeenschappelijke bedoeling: een school vissen aan de hand van sonarklanken samendringen tot één dichte vleesbal waarin ieder op zijn beurt kan komen happen. Sommige dolfijnen duwen de vissen tot op de oever en hopen dat ze daar vastlopen. Dat kan gevaarlijk zijn omdat de jager zelf zou kunnen vastlopen terwijl hij zijn prooi probeert te grijpen... Anderen gooien zandwolken op om de vissen te verblinden of zetten de visscholen klem tegen een steil kustklif. Soms gaan ze zelfs samenwerken met tonijn groepen om samen te jagen. En dat is niet het enige mogelijke samenwerkingsverband: De Grote Dolfijnen (*Tursiops*) volgen vissersboten en grijpen de afgekeurde stukjes vis.

Ganse groepen gaan soms in een rij ver in zee zwemmen, onder begeleiding van een leger «verkenner» die het beste visgebied opsporen. Als de verkenner terugko-

men, gaan ze zich pal tegenover de groep opstellen, wijzen de weg en met klik- en fluitgeluid geven ze het aantal prooien te kennen. Iedereen zwemt dan die richting op. Moeders en grootmoeders beperken zich tot het omwoelen van de zandbodem op zoek naar allerlei zeediertjes (schelpjes, inktvisachtige, garnaaletjes, roggetjes, haaitjes, visjes) die ook tussen de rotsen schuilen. Voortdurend gebruiken ze hun sonar om hun prooien uit hun schuilplaats te verjagen om de kleine diertjes dan meteen bewusteloos te slaan met één enkele snerpende en massieve «klik». Sommige dolfijnen beschermen hun rostrum met een holle spons, zodat ze de bodem kunnen omwoelen zonder gevaar zich te verwonden aan scherpe rotsjes.

Het zeeruim is een uitnodiging tot reizen. De volwassen mannetjes, de duo's, trio's of viertallen, verplaatsen zich geleidelijk steeds verder, soms tot honderden kilometers van huis en ontmoeten andere stammen en hun wijfjes. Die «bruidjes van één dag» zwemmen even mee, maar haasten zich wel vlug terug bij mama met een baby in de buik, waar de hele familie voor zal zorgen. Is dit een manier om bloedverwantschap te vermijden?

Ver van de kusten vinden de dolfijnen hun weg met de hulp van zeestromingen en magnetische velden, winden en zeer waarschijnlijk door observatie van de bewegingen van de sterren en de sterrenbeelden. In wilde stormen vermaken ze zich en lachen met de woede boosheid van de zee en surfen spelend op reusachtige golven. Als de oceaan echter te gevaarlijk wordt vergt het zwemmen aan het oppervlak meer moeite en behendigheid omdat de lucht verzadigd is met waterdamp en stuifwater en het ademen moeilijk wordt, dan gaan de dolfijnen in het zeediep schuilen. Geen enkel probleem voor hen om tot een diepte van 100 meter te duiken en zelfs meer. Het is niet mogelijk om zich een idee te vormen van deze diepte, zonder sommige individu's te voorzien van meetapparaten, maar gegevens over hun voeding laten schattingen toe omdat men diepzeevissen in hun maag heeft gevonden.

De snelheid waarmee een dolfijn kan zwemmen, is verbazend: 70 km per uur. Zijn lichaamskracht – bij gelijk gewicht, zes keer groter dan die van een mens – is niet de belangrijkste verklaring voor deze snelheid. Als hij zich in water verplaatst,

ontstaan er zo weinig turbulenties dat de hydrodynamische weerstand tot een minimum wordt herleid. Het lage turbulentieniveau is niet alleen het gevolg van zijn manier van zwemmen, maar ook van de merkwaardige eigenschappen van zijn huid.

De vonk in hen

De wetenschappelijke inschatting van het verstand is afhankelijk van diverse factoren. Enkel de afmeting van de hersenen is niet meer het voornaamste criterium zoals dit vroeger wel het geval was. De hersencoëfficiënt – de grootte van de hersenen op de grootte van het lichaam – is het evenmin. Andere factoren zijn ook van belang: de structuur van de hersenen, het individuele en sociale gedrag, leercapaciteit, gebruik van werktuigen, onderlinge communicatie tussen individu's en zelfbewustzijn.

Het verstand van dolfijnen wekt een gepassioneerde belangstelling bij vorsers en de thesen en hypothesen zijn talrijk. Sommigen denken dat dolfijnen begaafd zijn met paranormale machten of dat hun intelligentie de onze te boven gaat. Anderen leggen de lat heel laag en herleiden de hersenen van de cetacees tot de afmetingen van die van een egel of beweren dat walvissen slechts lompe zeekoeien zijn, dom, log en ongevoelig. Het is met deze opvatting natuurlijk veel gemakkelijker om de afslachting, de opsluiting en het vangen van walvisachtige goed te spreken. Wetenschappers die niet verkocht waren aan de dolfinariumindustrie hebben echter aangetoond dat de hersenen van de dolfijnen van veruit tot de snelste in de wereld behoorden: ze zijn inderdaad bij machte om de clicks voor echolocatie met een onvoorstelbare snelheid te behandelen. Snelle hersenen hebben noodzakelijkerwijze zeer gevorderde mentale capaciteiten. De welbekende spiegeltest werd voor dolfijnen aangepast, aangezien zij geen handen hebben en net zoals talrijke grote apen en mensenkinderen van diverse leeftijd, hebben de cetacees de test afgelegd. Deze test laat bepalen of het subject zijn eigen beeld in de spiegel herkent en bijgevolg bewust is van zichzelf. De dolfijnen laten zich niet beetnemen! Zij zouden zichzelf herkennen vanaf de leeftijd van anderhalf jaar (ongeveer op dezelfde leeftijd als mensenkinderen).

In de groep is elke dolfijn een welbepaald individu met een naam. Moeders leren hun jongen om hun gefloten handtekening uit te fluiten. Gedurende enkele kinderjaren blijven ze hun naam herhalen om hem te beheersen. Zijn gebruik is inderdaad van groot belang. Eerst kan men zich daarmee voorstellen. Als een groep uit elkaar gaat, gebeurt het dat hun wegen opnieuw kruisen. Als een wijfje en een mannetje elkaar ontmoeten, stellen ze zich voor en indien ze broer en zus zijn, zullen ze daarvoor bloedverwantschap vermijden. Als dolfijnen van hetzelfde broederschap elkaar terugvinden, herkennen ze zich en op die manier vermijden ze twist of rivaliteit. De wijze waarop het dier zijn handtekening moduleert bij het vocaliseren geeft ook informatie over de hiërarchische verhoudingen in de groep. Naargelang de gefloten handtekening voor of na die van een ander dier komt, wijst de volgorde op dominantie of onderwerping.

De handtekening kan twintig à dertig keer per seconde gefloten worden. Haar intensiteit en stembuiging geven informatie over de emotionele staat van de dolfijn. Dolfijnen die het moeilijk hebben gaan de frequentie verhogen wat andere dolfijnen aanzet om ter hulp te snellen. Het is verder nog deze handtekening die men hoort in de noodkreten van dolfijnen in gevangenschap.

Dit is dan het bewijs dat elke dolfijn met die gefloten handtekening, die in hun wereld vergelijkbaar is met onze naam, een eigen individualiteit bezit. Het feit dat dolfijnen in staat zijn om zichzelf en soortgenoten bij hun naam te noemen, is voldoende om ons ervan te overtuigen dat ze echt bewust zijn van zichzelf en van de andere als individualiteit.

Hoe ver het verstand van de dolfijnen reikt is ons nog onbekend in die zin dat we zelf doorheen de jaren het resultaat zijn van de evolutie op aarde terwijl de dolfijnen zich aangepast hebben aan het leven in het water. Vandaag is de juiste vraag echter niet of ze denken, maar wel hoe ze denken. En wanneer de Homo Sapiens eindelijk zal ophouden het verstand te meten met de enige maatstaf van zijn eigen verwezenlijkingen – en meer bepaald zijn technische en wetenschappelijke uitvindingen –

dan zal hij beseffen dat andere soorten verbazende cognitieve capaciteiten hebben ontwikkeld die op en heel andere manier tot uiting komen.

Het is zo dat alle cetacees en in het bijzonder de Grote Dolfijnen een echte taal bezitten in de zin dat ze klanken met een variabele frequentie uitzenden. Deze klanken zijn tweeërlei: fluiten om te communiceren en klikken om zich in de ruimte te situeren dank zij hun sonar (echolocatie). Volgens de in die materie gezaghebbende professor Vladimir Markov «beschikken de *Tursiops* dolfijnen over een communicatiesysteem helemaal vergelijkbaar met de menselijke taal». Dank zij hun heel soepele spraakorganen zenden ze akoestische signalen uit met boodschappen die de diepte-structuur van een tekst vertonen. Voor het eerst is bewezen dat niet-menselijke dieren een gestructureerde taal gebruiken die overgeleverd wordt tijdens hun opvoeding. Deze taal omvat een zeer precieze syntaxis en een woordenschat die opgebouwd is uit willekeurig verwisselbare klankblokken en met de ervaring rijker wordt.

Het gebruik dat de dolfijnen van hun sonar maken is uitermate verfijnd. De bepalingen van het zeemilieu hebben de zeezoogdieren ertoe gebracht om zeer efficiënte lokalisatiemethodes onder water te gebruiken. Indien het inderdaad mogelijk blijft om in ondiep water te zien, is dat niet meer mogelijk op een grote diepte en moet de sonar gebruikt worden om prooien of belangrijke hindernissen op grote afstanden (honderden meters op een lage frequentie) te lokaliseren. Akoestische golven verplaatsen zich niet alleen in water maar kunnen ook door meer compacte materialen lopen, wat toelaat vissen die zich onder het zand of in het zeewier verbergen, op te sporen. Ten slotte dient de sonar ook om prooien op afstand aan te vallen door het genereren van een zeer harde akoestische impuls die de prooien van hun stuk brengen of ze zelfs bewusteloos slaat.

Communicatie door gefluit is minder bekend. Men weet echter dat zij grote verschillen kan vertonen naargelang de bestudeerde groep dolfijnen en de individu's. Het gefluit heeft een welbepaalde frequentie en ligt eerder op een ultrasonore toonladder. Maar gaat het om echt gefluit? Veel cetacees lijken te fluiten, maar volgens een nieuwe studie gebruiken ze een communicatieproces dat heel vergelijkbaar is

met menselijke communicatie: de klanken worden overgebracht door trillingen analoog aan het mechanisme van de stembanden van de mens en van veel andere landzoogdieren. Als zij fluiten, wordt de klankhoogte gedefinieerd door de resonantiefrequentie van holtes die lucht bevatten¹⁰. Wanneer de dolfijnen echter duiken wordt de holte die de lucht bevat samengedrukt door de heersende druk en indien ze dus echt floten, zou de geproduceerde klank met de groeiende diepte steeds scherper moeten worden.

Zullen we ooit met dolfijnen spreken? Sinds de jaren 60 werd veel onderzoek op dat gebied gedaan, hetzij om dolfijnen te leren spreken, hetzij om hun taal te ontcijferen. We moeten bekennen dat het resultaat teleurstellend is. De grootste fout bestond erin de taal der tekens te gebruiken... en dolfijnen hebben geen handen! Dit heeft geleid tot eenzijdige communicatie die ons niet veel vertelt over de dolfijnen zelf...

Bij alle walvisachtige en meer bepaald bij dolfijnen kunnen we het hebben over het bestaan van een specifieke cultuur. Toegepast op sociale dieren verwijst de term «cultuur» naar een geheel van kennis en aangeleerde – dus niet aangeboren – praktijken die binnen de groep overgeleverd worden door leren en nabootsen en niet door genetisch patrimonium. Culturele overlevering werd vijftig jaar geleden voor het eerst beschreven doorheen de observatie van grote apen. Sindsdien heeft men dit fenomeen geconstateerd niet alleen bij apen maar ook bij cetacees en verschillende soorten vogels. Deze leer- en uitvindingscapaciteiten vloeien natuurlijk voort uit een ingeboren cognitieve aanleg. De kennis, regels, de fabricatie van werktuigen, het bestaan van een taal, gedragingen specifiek aan sommige groepen die van de ene aan de andere generatie overgeleverd worden, verhogen de kans op overleving in de vrije natuur. En als groepen met verschillende culturen elkaar ontmoeten heeft de groep met de meest efficiënte gebruiken na enkele generaties de bovenhand. Daardoor verspreiden de genen van die groep zich sneller en doen hun kennis aangroeien.

¹⁰ Peter Madsen, Royal Society Biology Letters

Zo gaat het bij volwassen cetacees die hun jongen hun gefloten handtekening en fundamentele jachttechnieken onderwijzen. In Shark Bay, West Australië hebben enkele *Tursiops* dolfijnen gekozen om hun rostrum met een spons te beschermen om voedsel te zoeken. De vorsers die dit gebruik hebben ontdekt denken dat dit de dolfijnen toelaat om de rotskloven om te woelen op zoek naar visjes of ongewervelde diertjes zonder risico op blessures. Het dragen van de spons op het rostrum als ze in het zand snuffelen wordt voornamelijk van moeder tot dochter overgeleverd als een generatieoverschrijdend cultuurelement.

Hebben dieren die zo hoog staan op de evolutieladder ook een «besef van moraal»? Dit onderstelt dat dolfijnen het onderscheid tussen goed en kwaad kunnen maken, een concept dat eerst zijn oorsprong vindt in godsdienstig geloof en daarna een fundering van het sociale leven en het collectief welzijn bij mensen wordt. «Empathie» is waarschijnlijk een juister woord. Het is niet onmiddellijk evident om empathie, sympathie en medelijden uit elkaar te houden. Frans de Waal, bekende Amerikaans etholoog en apendeskundige, maakt nochtans een scherp onderscheid tussen deze begrippen: empathie is een automatische reactie van oudsher aanwezig in de mentale structuur van dieren. Sympathie echter heeft een actieve connotatie, namelijk de wil om te helpen. Empathie is een aandrif, sympathie een gevoel maar de ene sluit de andere niet uit. Empathie betekent dat men «gevoelig is voor emoties van de andere en dat men zich in zijn plaats kan stellen», «het begrip van wat een ander individu kan voelen», «zich in zijn plaats stellen». Dit kan leiden tot bijstand die de helper zelf in gevaar of in het nauw kan brengen. Vorsers en ethologen hebben getoond dat talrijke sociale dieren, waaronder dolfijnen, gedragingen vertonen die bewijzen dat ze de noden van de andere begrijpen en hun eigen belang daarvoor kunnen opofferen. Men weet dat dolfijnen hun soortgenoten bijstand bieden en ze gewonde of gehandicapte dieren aan het wateroppervlak helpen om te ademen. Deze bijstand bieden ze ook aan andere soorten, onder meer aan de mens zelf. Te midden van gerecenseerde gevallen, een zwemster die op zee aan het zinken was en die verschillende dolfijnen samen terug op het strand hebben gebracht! Als dolfijnen en andere cetacees door jagers bedreigd worden probeert de groep hen te verdedigen.

Ze begeleiden de hunne in het uur van de dood, ze adopteren jonge wezen en geven hen voeding en bescherming.

Ten slotte dragen dolfinen een vonk in zich, de vonk van de geest, van het verstand, van begrip en goedheid.

HOOFDSTUK II

DOLFIJNEN IN GEVANGENSCHAP

De levensvoorwaarden van gevangen dolfijnen

*(Dolfijnen die we het vaakst in dolfinariums treffen zijn van het soort *Tursiops Truncatus*)*

Het leven van een vrije dolfijn wordt beschreven in hoofdstuk I. Dat leven is rijk aan zeer complexe sociale interacties, sterke en duurzame familiebanden, lange verplaatsingen, jachtpartijen, spelletjes die allesbehalve dwangmatig zijn. Niets daarvan is mogelijk in de gevangenissen van de dolfinariums. De levensruimte van de vrije *Tursiops* bestrijkt 40 tot 20.000 km² naargelang het gaat over oceaan- of kustdolfijnen. Langs de kustlijn bereiken de domeinen 2 tot 200 km. Sommige soorten duiken zelden dieper dan vijf meter, terwijl andere vaak tot vijftig meter diep gaan zwemmen, afhankelijk van de geografische ligging.

Op schaal van een *Tursiops* dolfijn betekent dit dat de ruimte waarover een gevangen dolfijn beschikt, niet groter is dan een afwasteil met chloorwater. In vergelijking is dat minder dan de verplichte ruimte voor de legkippen. Die legbatterijen zijn nu trouwens verboden door de Europese Unie wegens wreedheid tegen dieren.

Het dolfinarium van Brugge beschikt over een dok van ongeveer 850 m² met een lengte van 37 meter op een breedte van 13 m. Achteraan is er een dubbel dok voor de moeders en hun jongen, de zieke dieren en de dolfijnen die niet deelnemen aan de show. Het grootste deel is dus bestemd voor de voorstellingen.

Dat dok is begrensd door een venster dat 40 m breed en 1,80 m hoog is. De diepte bereikt ongeveer 6 meter.

In die piepkleine ruimte baden de dieren in chloorwater, wat absoluut niets te maken heeft met het zoute zeewater van de oceaan, het natuurlijke milieu van de *Tursiops* en meeste dolfijnen. Hun zo gevoelige huid wordt constant aangetast door dit chemisch product en veroorzaken huidkwalen en wonden, alsook oogletsels die soms blindheid tot gevolg hebben. Die gesloten of half open ruimte laten noch zonlicht noch buitenlucht binnen. De individu's worden afgezonderd of verblijven integraal in hetzelfde dok zonder dat er rekening wordt gehouden met hun karakters of hun complexe emoties. Mensen zijn steeds aanwezig en de dolfijnen moeten gehoorzamen indien ze willen eten. Zij moeten dit fysisch contact met vreemdelingen verdragen en kunnen zich nooit verwijderen.

Kortom, de omgeving die hen opgelegd bevredigt in geen geval hun fysiologische en ethologische¹¹ noden. Het is dus niet verbazend dat ze ziek zijn en aan stress lijden en dat hun immuniteitsweerbaarheid drastisch verminderd zodat ze constant antibiotica en antidepressiva moeten slikken. En dat het sterftecijfer zo ontzettend hoog blijft ondanks de pocherij van dolfinariumbeheerders over de zuiverheid van het water, de afwezigheid van roofdieren en ongelukken eigen aan het leven in de wilde natuur? Dit sterftecijfer heeft verschillende oorzaken, namelijk een meerderheid van besmettelijke ziektes. Ook stelt men veel kaakbreuken vast, die men aan zelfmoordpogingen toeschrijft: sommige dolfijnen stormen met hun hoofd tegen de wand van het dok om waarschijnlijk een einde te stellen aan dat zo zielige leven.

Het is evident dat dolfinariums de gevangen dieren geen waardige levensvoorwaarden kunnen bieden en de welzijnsnormen zoals gedefinieerd door de Europese wetgeving voor elke diersoort in gevangenschap, niet kunnen halen en in geen geval hun primaire noden tegemoet kunnen komen, al was het maar wat de ruimte betreft.

¹¹ Ethologie is de wetenschap die het gedrag van dieren in hun milieu bestudeert.

Antwerpen, het dolfijnkerkhof

De Antwerpse dierentuin heeft een dolfinarium gewenst en dat werd op 17 december 1969 ingehuldigd en gesloten in 1999. Het bleek één van de meest verschrikkelijke in Europa. In 30 jaar zijn er 30 dolfijnen gestorven volgens de officiële cijfers die betwistbaar zijn, omdat de directie naliët om sommige sterfgevallen bij het MMI (Marine Mammals Inventory) aan te geven. Sommige dieren waren in vrijheid geboren en waren gevangengenomen, andere dolfijnen waren geboren in de zoo. De meeste overleven maar enkele dagen en de grote meerderheid – in een dok geboren of gevangen genomen – overlijdt na drie of vier jaar. Enkel drie dolfijnen hebben 17 à 20 jaar geleefd en enkel twee van hen – Iris en Ivo – zijn niet in Antwerpen overleden.

Het dok is boonvormig, 28 meter lang, 7 meter breed en 3 meter diep. Het bevat 600 m³ water, kunstmatig gezouten en waarin veel chloor gestort wordt. Chloor beschadigt de gevoelige huid van de dolfijnen, veroorzaakt letsels, eczeem en ademhalingmoeilijkheden. De afmetingen van het dok zijn veel lager dan de Europese normen, die nochtans weinig streng zijn en slechts een minimale diepte van 5 meter vereisen over een klein deel van het dok en een watervolume groter dan 1500 m³. Maar 25 miljoen euro was noodzakelijk geweest om te renoveren (toen één miljard Belgische frank). Andere dokken, nog kleiner, waren niet zichtbaar voor het publiek en waren bestemd voor training, rust of afzondering van zieke dieren.

Verschillende Belgische en buitenlandse verenigingen, op de hoogte van de slachting in Antwerpen, komen samen op met de vereniging Planète-Vie die geleidelijk de stuwende kracht in België wordt. Debatten vinden plaats op hun internet sites, de feiten worden aangeklaagd, mails en petitie's worden aan de directeur van de zoo, Frédéric Daman verstuurd. De Belgische pers, getroffen door het lijden van de dolfijnen, zal deze zaak een onverwachte weergalm geven in haar tribunes. Van 3 september 1998 tot 5 oktober 1999 verschijnen bijna 90 artikels, soms zelfs op de eerste pagina, en houden het debat gaande. Bijna 7 artikels per maand... Pas wanneer de Britse vereniging Cetacea Defence/UK onder leiding van haar voorzitter Alan

Cooper met een grootscheepse actie voor de deuren van de zoo dreigt, overweegt de dierentuin de sluiting van het dolfinarium waar enkel nog twee dolfijnen kwijnen, Iris en Ivo, terwijl de shows al lang afgeschaft zijn. Een dergelijke publiciteit kon de zoo wel missen!

In 2000 verscheen bij de uitgeverij Labor een boek bestemd voor de scholen dat een overzicht geeft en de inzet beschrijft van het dossier Iris en Ivo: «Vrijheid voor de dolfijnen», een collectief werk gecoördineerd door Dr. Yvan Beck die voor het schrijfwerk ook een beroep deed op Dr. Gauthier Chapelle en Gérard Lippert en ook de vurigste verdediger van de dolfijnen in België, de journalist Yvon Godefroid.

De directeur van de zoo weigert jammer genoeg elk voorstel¹² om beide overlevende dieren een nieuwe start te geven, ondanks het feit dat deze operatie de dierentuin niets zou kosten. Hij maakt de keuze om de dieren naar Duisburg te sturen waar ze opnieuw veroordeeld zijn tot opsluiting in een betondok en tot «circusspelen». Ivo zal ook gebruikt worden voor de voortplanting, want de business moet wel verder bloeien...

De zoo van Antwerpen ziet nochtans nog niet af van vertoningen van zeezoogdieren: in de ruimte omgedoopt tot Aquaforum moeten robben een bal op hun snuit in evenwicht houden en op en neer stoten of moeten onhandig het menselijk gedrag nabootsen om het publiek te amuseren, terwijl de zoo de kassa hoort rinkelen. En toch zijn robben een zeer sociale en intelligente diersoort met een eigen cultuur maar die vertoningen hebben echt niets te maken met hun natuurlijke vaardigheden (jacht, communicatie, zwemmen op een grote diepte) en leren de kinderen absoluut niets over het echte leven van deze sympathieke zeezoogdieren. Moet het nog eens gezegd dat die donkere, boonvormige en naakte dokken, waar zoveel gevangen dolfijnen gestorven zijn, evenmin aangepast zijn aan de noden van robben, al zijn de meeste van hen in gevangenschap geboren en is het dok heel summier heringeschikt? Vandaag nog zwemmen de robben hopeloos rond in dit uitzichtloos decor, met de ogen gesloten om zich te beschermen tegen de bijtende chloor.

12 Zie Hoofdstuk II, blz. 56

Gisteren Antwerpen, vandaag brugge

Het Boudewijn Seapark dolfinarium – de naam wil een eerbetuiging aan Koning Boudewijn zijn – is in 1972 ingehuldigd. In de lente van 1988 richt een verschrikkelijke brand een ravage aan en vernietigt alle voorzieningen in het dolfinarium. Tenminste vier dolfinen stierven onder het puin en in vuur en vlam vallende balken die de dieren bewusteloos sloegen of ze stikten in de rookwolk.

Het dolfinarium werd teruggebouwd en opnieuw geopend in 1990. Het heeft de naam één van de modernste in Europa te zijn en respecteert de wetgeving van kracht. Het bevat bij de drie miljoen liter zoutwater, het dok is ongeveer 37 meter lang, 13 meter breed en bijna zes meter diep. Een doorzichtige wand met een lengte van veertig meter laat het publiek toe om de dolfinen onder water te zien. Het dok heeft een oppervlakte van 850 m² en achteraan zijn er nog twee dokken voor moeders en hun pasgeborene, zieke dieren of voor de dolfinen die niet aan de show deelnemen. Vooraan aan elke kant van het zwembad bestemd voor de show zijn er nog twee kleinere dokken om het water op te houden. Vijf pompen filteren het chloorhoudende water. Elke dolfin krijgt elke dag acht kilo vis. Het dok is helemaal naakt, zonder enige rotsen of siervoorwerpen en er is helemaal geen zeewier waar dan ook. De vertoningen vinden verschillende keren per dag plaats. Het decor stelt een vissershaven in de Caraïben voor, eerder voor het vermaak van het publiek dan voor het welzijn van de dieren. Het geheel is overdekt met een betondak dat geen licht doorlaat maar dat vuurbestendig is. Het Boudewijn Seapark is in 2004 aangekocht door de Spaanse groep Aspro Ocio die tweeëntwintig zeeparken en dierenparken in Europa bezit.

Het sterftecijfer in dit dolfinarium dat een toonbeeld wil zijn, is zeer hoog – gemiddeld sterft één dolfin elke twee jaren – wat nog eens bewijst dat gevangenschap dodelijk is voor de dolfinen en dat geen enkele kooi, zelfs de meest geperfectioneerde, ooit in staat zal zijn om die cetacees de levensvoorwaarden te bieden die de vitale behoeften tegemoet komen van dieren die de grenzeloze uitgestrektheid van de oceanen bewonen.

In 2004 hebben Gaia en de WSPA (World Society on the Protection of Animals) een studie van Dr. Toni Frohoff, een Amerikaans specialist in het gedrag van cetacees, gefinancierd. Zijn rapport is verpletterend:

« Gedurende mijn tweedaagse bezoek aan het dolfinarium, heb ik een reeks gedragingen waargenomen die, volgens de beschikbare wetenschappelijke kennis en mijn twintigjarige ervaring en studie van het gedrag, wijzen op een groot mentaal leed en op belangrijke risico's voor de gezondheid en de veiligheid van de dieren. Het dolfinarium is duidelijk te klein voor negen dolfijnen¹³. De totale oppervlakte beantwoordt misschien aan de Belgische normen maar niet, bijvoorbeeld aan de wettelijke voorwaarden die Brazilië toepast. In vergelijking met andere dolfinariums in de wereld die een natuurlijke omgeving voor de dolfijnen scheppen is de kwaliteit van het dolfinarium van Brugge ondermaats. Van alle zeeparken die ik bezocht heb, is Brugge de meest luidruchtige, wat onaanvaardbaar is als men de gehoorsgevoeligheid van dolfijnen kent. De bezoekers die de dieren mogen raken, nemen risico's, want dolfijnen zijn onberekenbaar en de mogelijkheid dat ze opeens bijten is heel reëel. Dit nauwe contact met mensen kan ook ziektes veroorzaken die de gezondheid van dolfijnen bedreigen. Ik heb een abnormaal hoog aantal gevallen van agressief gedrag opgemerkt: dolfijnen die elkaar wegstoten of elkaar afbijten en elkaar met de zwemvinnen slaan. Het is wetenschappelijk bewezen dat, bij afwezigheid van enige vluchtmogelijkheid, grote stress en ziektes kunnen verschijnen. Het was ook verbazend hoeveel stressgedragingen ik moest vaststellen in het isolatiedok, zoals gedurig rondzwemmen, plotse en stereotype lichaamsstoten, langdurige en herhaalde ademhalingen, zich gedragen om naar voedsel te vragen, (de mond naar bezoekers toe openen), dolfijnen die zich tevergeefs tegen de muren van het dok stoten, dikwijls herhaalde gebaren, brutale hoofdstoten... , enz. »

13 Het aantal is herleid tot 6 in 2012 maar sinds de deportatie van Linda en Mateo en na de dood van Flo, zijn ze opnieuw met z'n zevenen.

Een lijst van overleden of spoorloos verdwenen dolfijnen van 1988 tot 2012 is opgesteld op basis van de cijfers van het Marine Mammal Inventory Report en gegevens van Cetabase. Het is te vrezen dat deze cijfers onvolledig en ondergewaardeerd zijn. De lijsten met betrekking tot Brugge en Antwerpen staan in de bijlagen, blz. 127.

Plegen dolfijnen zelfmoord?

De dieren, en meer bepaald hogere zoogdieren, zijn met gevoeligheid begiftigd: ze hebben niet alleen gewaarwordingen maar ook gevoelens. We weten dat nu en dat was niet altijd het geval. In de 17de eeuw beweerde de Franse filosoof Descartes dat het dier slechts een geperfectioneerde machine was zonder fundamenteel verschil met een automaat. Voor hem had het dier geen ziel, geen rede en kon niet denken. Het dier is helemaal gedetermineerd en reageert «automatisch» op stimuli – angst, honger, voortplanting... De leer van Descartes, die andere denkers van die tijd tot haar eindlogica hebben uitgewerkt, heeft de zaak van de dieren zware schade toegebracht.

Vandaag heeft cognitieve ethologie – de wetenschap die het gedrag van de levende wezens, mensen en dieren bestudeert – onze opvattingen over dieren, hun psychologie en hun verstandelijke capaciteiten grondig veranderd en verruimd. Bewustzijn, intelligentie, emoties, taal, cultuur, het maken en verbeteren van werktuigen voor welbepaalde doeleinden... Alle wat eigen is aan de mens – zo dachten we – lijkt nu wel degelijk toepasselijk op de ganse levende wereld. De breuk tussen mens en natuur heeft de mens zelf uitgevonden om zijn existentiële angst te overwinnen en om zijn greep op de wereld te verstevigen maar er is geen breuk. De verschillen tussen soorten, rassen en individu's, meten we in termen van gradatie, de uitdrukking van structurele en functionele modaliteiten komen op elk stadium van de evolutie te voorschijn. Een evolutie die doorheen continuïteit en discontinuïteit een levensboom heeft doen groeien waarvan wijzelf slechts een kleine en laattijdige vertakking zijn. Allen die met huisdieren leven weten het: hun kat en hun hond uiten tot genoegzaamheid hun zielsgemoederen. En wie heeft die hondenverhalen niet gehoord,

van honden die zich laten sterven als hun geliefde baasje er niet meer is? Het is ook overduidelijk dat sommige dieren die door hun baas achtergelaten werden symptomen van depressie vertonen, neerslachtigheid, willeloosheid en hebben geen interesse meer voor voeding en soortgenoten.

Dolfijnen zijn hogere zoogdieren begiftigd met verbazende cognitieve en psychische capaciteiten en als ze gevangen zitten in een milieu dat totaal onaangepast is aan hun noden, zijn ze dikwijls slachtoffer van dit depressiesyndroom. Wanneer ze gevangengenomen worden in de vrije natuur komen ze in een situatie die een enorme stress teweeg zal brengen: de breuk met hun familie en hun oude vrienden, de onmogelijkheid om zich op lange afstanden te verplaatsen, de onmogelijkheid om soortgenoten te vermijden voor wie ze geen sympathie voelen, de wanden van het dok die de klanken van hun sonar pijnlijk weerkaatsen, het lawaai van de muziek en het publiek, het water waarin de chemische producten hun gezondheid bedreigen, de verplichting om hoge prestaties te leveren bij oefeningen en vertoningen, het voedsel karig gegeven om ze te leren gehoorzamen aan de bevelen van de bewakers... Die dieren ondergaan zoveel leed en trauma's dat dit onvermijdelijke gevolgen heeft op hun gedrag en gezondheid. Meerdere studies tonen aan dat het gehalte aan stresshormonen bij gevangen cetacees zeer hoog is.

De ademhaling van dolfijnen gebeurt niet automatisch maar berust op hun vrije wil, in tegenstelling tot vele soorten waaronder wijzelf. Men heeft soms vastgesteld dat dolfijnen vrijwillig ophouden te ademen. Dit heeft Richard O'Barry meegemaakt. Hij is een beroemde trainer van cetacees voor de filmindustrie met het dolfijnwifje Cathy met wie hij zeven jaar lang in het Seaquarium van Miami had gewerkt. In een interview van april 2009, vrijgegeven op de site «Actie voor de dolfijnen», vertelt hij: «Cathy heeft recht in mijn ogen gekeken, heeft een laatste keer diep ingeademd en heeft zich dan diep in het water laten zinken». Diep geraakt door deze belevens is hij sindsdien een zeer actief militant tegen de vangenschap van dolfijnen en geniet internationale erkenning.

Al wordt de uitdrukkelijke wil om zichzelf te doden door sommigen betwist en blijft het onmogelijk om de diepe motivatie van een dier te kennen, is het toch onmiskenbaar dat talrijke dolfijnen zichzelf verwonden door zich bijvoorbeeld tegen de muren van hun betonnen gevangenis te storten. Zijn deze daden van vrijwillige zelfverwonding het resultaat van extreme stress of van een onoverkomelijke wanhoop die de dolfijn ertoe brengt om naar de dood te verzuchten? In ieder geval hebben die blessures soms de dood van het dier tot gevolg. Het verantwoordelijke personeel van dolfinariums over de hele wereld wil daar liever niet over spreken en houdt zijn bevindingen ver van spoorwerk. We hebben dus niet veel informatie over de manier waarop dolfijnen in gevangenschap sterven. Het personeel spreekt liever over ademhalingsproblemen of diverse besmettelijke aandoeningen dan over depressieve toestanden. Dan zouden ze moeten erkennen dat dolfijnen gevoelige en zelfbewuste wezens zijn die zwaar lijden onder hun gevangenschap en juist deze erkenning zou het publiek wel eens kunnen afhouden van de zeeparken en hun circusvertoningen.

Iris en Ivo: vaandel van het noodlottig bestaan der gevangen dolfijnen

Dolfijnen beschouwen mensen niet als hun vijanden. Maar die dag van maart 1981, in de Golf van Mexico hebben de mensen een ander gezicht getoond. Nadat ze een groep dolfijnen omsingeld hadden, verdrijven ze hen binnen de kring gevormd door hun motorboten en in die val zonderen ze vier dolfijnen af, onder wie Iris en haar zoon Ivo, en met netten hijsen ze eindelijk de dieren aan boord. Ze zijn bestemd voor de zoo van Antwerpen.

Iris en Ivo hebben 17 lange jaren geleefd. Het dolfinarium van Antwerpen was één van de ergste in Europa. Moeder en zoon moesten wel een uitzonderlijke fysieke en mentale kracht bezitten om aan een dergelijke opsluiting te kunnen weerstaan. Te Antwerpen heeft Iris haar dochter Querida zien sterven. Ze heeft een doodgeboren baby gebaard. In een dierenmaatschappij waar familie een zo cruciale rol speelt, zijn deze ongelukkige feiten zware trauma's. In 1998 zijn Iris en Ivo de laatste

twee overlevende dolfinen. Ze worden bijna twee jaar opgesloten en afgezonderd in een klein dok. Uit verveling, monotonie en gebrek aan contacten met soortgenoten hebben ze een kindje gemaakt. Welnu, bij dolfinen is incest resoluut taboe. Dit is een fundamenteel instinct dat hun familiemaatschappij beschermt tegen de kwalen van bloedverwantschap (genetische ziektes, verarming van de genetische diversiteit en aanpassingsmogelijkheden aan milieuveranderingen, kindersterfte, verzwakking van de weerbaarheid tegen ziektes, gedragsverandering...). Het heeft zeer zeker te maken met het feit dat ze bewust zijn van zichzelf en dus ook van hun eigen verwantschap, vermits elke dolfijn een eigen naam heeft – de gefloten handtekening¹⁴. Dit dolfijntje heeft niet langer dan enkele dagen geleefd.

Toen in 1999 het dolfinarium van Antwerpen gesloten werd, werden beide overlevende dieren gedeporteerd naar Duisburg waar de voorwaarden van de opsluiting niet veel beter waren. Er was echter een andere uitweg, een menselijke benadering die hun welzijn en gezondheid ten goede was gekomen: de opname in het eerste Europees Centrum voor Zorg en Rehabilitatie van Zeezoogdieren bij Nantes. Een reusachtig dok met zon en echt zeewater, verwarmd in de winter en met levende vissen in. Beide dolfinen waren er verwacht; hun gezondheid was er beter van geworden en ze hadden zich kunnen voorbereiden op de terugkeer in het zeemilieu waar ze vandaan kwamen. Men had ook andere oplossingen aan de directeur van de zoo voorgesteld, namelijk de vrijlating van de dolfinen aan de kusten van Florida, Belize of Costa Rica. De sponsors en de verenigingen ter bescherming van de cetacees hadden alle kosten op zich genomen.

Helaas! Ondanks algemeen protest van de Belgische verenigingen en een drukke mediacampagne van Planète-Vie over het dossier Iris en Ivo¹⁵, blijft de toenmalige directeur van de zoo dit alternatief halsstarrig weigeren: het is Duisburg of niets. Ivo wordt bestemd voor de voortplanting in het kader van een Europees voortplantingsprogramma in gevangenschap.

¹⁴ Zie hoofdstuk I, blz. 16

¹⁵ Liberté pour les dauphins, collectief werk gecoördineerd door Yvan Beck, Labor, 2000.

Tot daar toe leek Iris de transfer naar Duisburg goed te verdragen, maar vanaf februari 2003 had ze het steeds moeilijker om haar spuitgat boven water te houden en haar positie te stabiliseren. Ze weigerde al lang om aan de vertoningen deel te nemen en bleef onbeweeglijk met het hoofd onder water. De veearts die zich met Iris bezighield heeft voor de pers beweerd dat het wijfje aan bloedarmoede leed wegens haar leeftijd (op 34 jaar geschat omdat het onmogelijk is de juiste leeftijd van een gevangen dolfijn te kennen), maar er is nergens sprake van deze «ziekte» in de wetenschappelijke literatuur. 34 jaar is niet zeer oud voor een wijfjesdolfijn, zelfs in gevangenschap. Waarschijnlijk was dat een poging om het verbijsterende sterftecijfer in de dokken van toen te verbergen. Veel geloofwaardiger zijn de zware depressie waaronder Iris leed die de immuniteit aantast en haar ademhalingsmoeilijkheden wegens het innemen van chloor. Op 28 maart kwam ze naar haar verzorgers die tegelijk haar gevangenisbewakers waren maar ze waren de enigen die haar hulp konden bieden. Het was echter niet in hun macht haar te bevrijden, zelfs als ze dat gewild hadden... Ze blies haar laatste adem uit in hun armen.

HOOFDSTUK III

OPRICHTING VAN EEN WERKGROEP

De raad van het dierenwelzijn

De opdracht van de Raad voor het Dierenwelzijn bestaat erin om de bevoegde Minister advies te geven over zaken die het dierenwelzijn betreffen. Daarin houdt de Raad rekening met de laatste beschikbare informatie op wetenschappelijk, ethisch en sociaal vlak. De wet over de bescherming van dieren en hun welzijn van 14 augustus 1986 was het startpunt voor de oprichting van de Raad. Sinds 2002 is een directiegroep, het «Bureau van de Raad», ingesteld bestaande uit vijf wetenschappelijke deskundigen, met de bedoeling het wetenschappelijke karakter van de instelling te versterken. Deze deskundigen leiden de werkgroepen en leggen de Raad hun rapporten voor.

De personen die in de Raad zetelen zijn vertegenwoordigers van verenigingen voor dierenbescherming, van verenigingen voor de rechten van de gebruikers van dieren, dierenkwekers en –handelaars, van verenigingen voor de rechten van veeartsen en de vijf leden van het Bureau. De werkgroepen zijn samengesteld uit maximum 10 personen en zorgen altijd voor een evenwicht tussen de verschillende betrokken sectoren. De voorzitter is een lid van het Bureau bijgestaan door een wetenschappelijke medewerker die de dossiers voorbereidt.

In 2011 werd een werkgroep belast met de studie van de bestaande normen voor het bezitten van dolfijnen. De werken duurden haast twee jaar en besloten dat alles één grote mislukking was voor de verdedigers van cetacees. Het waarom van de zaak wordt hieronder verder uiteengezet.

Werkgroep «dolfijnen»: voor wie en waarvoor?

In 2000 verscheen: «Liberté pour les dauphins», een collectief werk opgesteld door vier Belgische verenigingen – Dr. Gauthier Chapelle voor Cetus, Yvon Godefroid voor Dauphins libres, Dr. Gérard Kippert voor Delphus en Dr. Yvan Beck voor Planète-Vie. Dit boek betekende in de scholen en ook in de Belgische maatschappij het begin van het debat over de gevangenschap van dolfijnen. Zowel de Belgische als de internationale pers verleenden hun medewerking en, na een lange mediacampagne, werd de sluiting van het dolfinarium van de Antwerpse zoo beslist alsook het vertrek van de twee laatste dolfijnen nog in leven, Iris en Ivo, naar Duisburg.

De Kamer van de Volksvertegenwoordigers heeft een resolutie over dolfinariums in België aangenomen om een antwoord te geven op het debat dat de burgerlijke maatschappij nauw aan het hart lag. Deze resolutie vroeg het verbod van elke nieuwe inplanting van dolfinariums in België en de oprichting van een commissie belast met de hervorming van de geciteerde normen voor het bezitten van dolfijnen. Na de mislukking in 2006 van de gesprekken van de commissie die met het oog hierop in het leven was geroepen, werd in 2011 een werkgroep opgericht in de Raad voor het Dierenwelzijn om de bestaande normen te onderzoeken. Planète-Vie, vertegenwoordigd door Dr. G. Chapelle (Doctor in Zeebiologie) en Dr. Y. Beck (Veearts) hebben haast twee jaar aan deze werken deelgenomen. Deze werkgroep zou deskundig en baanbrekend werk leveren. De groep zou ook een wetenschappelijk document op basis van recent onderzoek opstellen dat een boegbeeld voor Europa moest zijn...

Ondanks het feit dat deze werkgroep uitging van de Raad voor het Dierenwelzijn, had een groot deel van de deelnemers (soms zelfs de meerderheid in sommige vergaderingen) rechtstreekse of onrechtstreekse banden met de economie van de dolfijnen of hun gevangenschap (zoo). Met de tijd is het nu evident dat het aangekondigde document nooit ter wereld kon komen, daar het mee opgesteld moest worden juist door de sector die het rapport zou aanklagen. Indien het dolfinarium de werken van de groep toch moest bijwonen, had zijn deelname beperkt moeten blijven tot het antwoorden op vragen van de groep.

De werkelijkheid was dat de vertegenwoordigers van het dolfinarium in talrijke vergaderingen beslag legden op de spreektijd, de werken blokkeerden en het standpunt van hun eigen sector oplegden door manipulatie. Gedurende de hele werking van de groep bestond de misvatting hierin dat men de mening van de wetenschappers van de gevangenschap een groot gezag toeschreef. Planète-vie heeft menigmaal onderlijnd hoever de meningen van zelfstandige wetenschappers en wetenschappers die met vrije dolfijnen in hun milieu werken, verschillen van die van wetenschappers die door de dolfinariums betaald worden. De VZW drong erop aan dat zelfstandige wetenschappers zouden worden uitgenodigd. Ze heeft stukken en dossiers ingediend die de meningen neergelegd door de sector van de gevangenschap tegenspraken. Wat de belangrijkste aspecten van de zaak betreft werden enkel de werken voorgesteld of besteld door de dolfinariums weerhouden: ruimte, sociale groep en uitwisselingen tussen dolfijnen, levensduur, stress en lijden, sterfte. En niet zonder reden: indien de fysiologische en ethologische vereisten voor dolfijnen voldaan werden, indien de adviezen van de wetenschappers die hen in de natuur observeren opgevolgd werden, zou de vraag van de gevangenschap zich verder niet eens stellen. De dolfijn kan zijn geluk niet vinden in de beperking van kooien die de levensvoorwaarden van een dolfijn... gewoon onmogelijk maken.

De uitgebrachte documenten zijn slechts het resultaat van constante druk vanwege de lobby van de dolfinariumsector binnen de werkgroep. Ze zijn eenzijdig en komen het welzijn van de dolfijnen nergens tegemoet, maar leggen een weg aan opdat het dolfinarium van Brugge zijn activiteiten zou kunnen handhaven, rechtvaardigen en jammer genoeg voor de cetacees, nog vermeerderen...

Besluiten en betwistingen

In december 2013 heeft de werkgroep aangesteld door de Welzijnscommissie haar werken beëindigd. Twee deelnemers van die groep, Sea First Foundation en Planète-Vie, hebben geweigerd om de tot besluit voorgestelde documenten te ondertekenen. Twee andere deelnemers, Gaia en CNPA (Conseil national de la Protection animale), die nochtans akkoord gingen met de wijzigingen voorgesteld door Planète-Vie op iedere stap van de samenstelling van het dossier, hebben beslist om het

compromis te ondertekenen. En wat de vertegenwoordigers van het Brugse dolfinarium betreft... Ze hebben natuurlijk de voorstellen die hen toelaat hun activiteiten verder te zetten goedgekeurd. Meer nog; het standpunt van het document gaf hen een monopolie, aangezien in de aanbevelingen het verbod om andere dolfinariums in België te openen gehandhaafd werd. Een monopolie die ons zeer strijdig lijkt met met het beginsel van vrije concurrentie. Maar vooral een fundamentele contradictie tussen de goedkeuring van een activiteit in Brugge die men dan op nationaal niveau afkeurt... Die rapporten werden door de Raad van het Dierenwelzijn en de toen bevoegde Minister Mevrouw Onkelinkx geldig verklaard.

Wanneer men de moeite neemt om die te lezen, zou men geneigd zijn te geloven dat enkele verbouwingswerken volstaan – nog een dok hier, ballonnetjes daar – en dat overigens alles goed gaat in het Brugse dolfinarium. Planète-Vie verwerpt die documenten die de smet dragen van de constante druk die de lobby van de dolfinariums op de werkgroep uitoefende. Het resultaat is eenzijdig en in plaats van het welzijn van de dolfijnen te bevorderen, zetten ze het licht op groen voor de activiteiten van Seapark Brugge en rechtvaardigen hun uitbreiding. Enig positief punt: de beslissing om dolfijnen te beschouwen als wilde dieren die gevangen gehouden worden en niet als een soort huisdier, zoals de dolfinariums het vroegen. Waren twee jaar betwistingen tussen deskundigen echt noodzakelijk om tot dat besluit te komen? Als men die vraag aan leerlingen van de basisschool had gesteld, hadden ze allemaal zonder aarzeling het goede antwoord kunnen geven.

Beide verenigingen die het document verworpen hebben, wijzen op een gebrekkige werking die een smet werpt zowel op de samenstelling als de werkzaamheden van de groep. Hun gebrek aan perspectief toont de overduidelijke tegenstrijdigheid tussen enerzijds de voorgestelde analytische aanpak (normen in dienst van de dolfinariums) en anderzijds de ethische en educatieve waarden die de burgerlijke maatschappij wil hanteren om het systeem aan te pakken. Ten slotte weerhouden de besluiten van het rapport enkel en systematisch – en voor de meeste onderwerpen – de mening van de dolfinariums en vergeten of halen de tegenstrijdige standpunten neergelegd door Planète-Vie uit de documenten.

Het advies van de Raad voor het Dierenwelzijn over het herbergen van dolfijnen staat op de site van de RDW¹⁶. Ziehier enkele veelzeggende uittreksels:

« Studies over wilde dieren tonen dat schuchtere diersoorten, soorten die ruime gebieden bezetten of die qua gedrag niet flexibel zijn, zich veel moeilijker aan gevangenschap kunnen aanpassen. Hoewel grote dolfijnen een uitgestrekte ruimte bezetten, zijn ze niet uitermate vreesachtig en geven blijk van een enige flexibiliteit in hun gedrag. Ze behoren niet tot diersoorten met een typisch risico voor stereotiep gedrag.

De studies gedaan door wetenschappers in de meest moderne dolfinaria's in Europa hebben geen duidelijke en eenduidige stresssymptomen bij dolfijnen aan de dag gelegd. Studies van onafhankelijke wetenschappers bewijzen het tegendeel. Daaruit lijkt het dat de vraag van de gevangenschap van dolfijnen complexer is dan enkel die van normatieve aspecten gekoppeld aan het welzijn en dat het debat aangevuld moet worden met een discussie op ethisch en educatief niveau ».

Deze globale aanpak had elke andere vraag met betrekking tot gevangenschap en daaruit voortvloeiende normen kunnen voorafgaan – terwijl dit ook rekening had kunnen houden met de meest recente wetenschappelijke ontdekkingen over bewustzijn, intelligentie, sociabiliteit en sociaal geheugen op lange termijn bij dolfijnen. Al deze factoren hebben een invloed op de emoties en het gevoelsleven van dolfijnen als individuen met een volwaardige persoonlijkheid. Die begrippen zijn ook allemaal onderdelen van de kwaliteit van het leven der dolfijnen... en hun geluk. Hoe we dat geluk als alternatief aan het welzijn, dat door moderne wetenschappers als meer obsoleet beschouwd wordt, gaan evalueren is een echte uitdaging die wetenschappers in de komende jaren moeten opnemen. De commissie heeft de keuze gemaakt om met deze recente evolutie geen rekening te houden noch in te gaan op de discussie over ethische en educatieve aspecten van dolfijnen in gevangenschap, maar zich toe

¹⁶ http://www.health.belgium.be/eportal/AnimalsandPlants/Animal_welfareAnimalWelfareCouncil/Publicationsandrecommendations/index.htm

te spitsen op de normen die ze zelf bepaalde volgens de adviezen van de wetenschappers die in dolfinariums werkten.

Aangezien er zeer weinig onderzoek over de specifieke noden van dolfijnen in gevangenschap is gevoerd, moet de Raad voor het Dierenwelzijn om er een lijst van te maken, zich baseren op andere diersoorten in gevangenschap zonder rekening te houden met ruimte, sociale communicatie en interactie, stimuli van de omgeving en hun controle. En daar is een goede reden voor want het is overduidelijk dat de opsluiting van dolfijnen deze bijzonder ontwikkelde diersoort nooit dergelijke rijke wisselwerking met milieu en soortgenoten zal kunnen bieden als hun natuurlijke omgeving.

Om in te gaan op de wijzigingen gewenst door de maatschappij alsook op recente visies op het dierenwelzijn heeft de Raad voor het Dierenwelzijn in samenspraak met het Boudewijn Seapark een aantal aanpassingen op korte en lange termijn aanbevolen.

Op korte termijn (twee jaar na de publicatie van het KB) moeten de volgende voorwaarden vervuld zijn:

- een werkelijke opleiding van het personeel (bv. deelname aan congressen, opleiding in gedragsbiologie en welzijn, bezoeken aan andere dolfinariums, opleidingen en ontmoetingen in het natuurlijke milieu);
- talrijke en verscheidene activiteiten met de dolfijnen (wetenschappelijk onderzoek, training, spel, shows) gevolgd door evaluatie;
- deelname aan wetenschappelijk onderzoek in en ex situ;
- oprichting van een wetenschappelijk adviescomité om de onderzoeksnoden te bepalen en toezicht op de projecten uit te oefenen;
- instelling van een programma om het publiek te sensibiliseren voor de milieu-problematiek in verband met dolfijnen;
- een vernieuwing van het educatieve programma (met een bijzondere aandacht voor dolfijnen in hun habitat). We zijn van mening dat dit educatief pro-

gramma enkel zin heeft indien men de totaliteit het dier respecteert, zowel anatomisch als ethologisch, dus uitsluitend in de structuur van een lagune met observatie op afstand. Opvoeding is onverzoenbaar met eender welke vorm van show of spektakel die anti-educatief zijn en die de machtgevoelens van de mens op de natuur en op de andere vormen van het leven versterken. Enkel de opsluiting van dolfijnen in natuurlijke lagunes met hun observatie op afstand samen met educatieve programma's (in verband met hun leven in hun natuurlijk milieu) met een echte wetenschappelijke waarde kunnen in de toekomst deze eisen tegemoet komen.

- een gevarieerde verrijking van het milieu;

Bij het lezen van deze verschillende onderwerpen, wordt het ons duidelijk dat ze geen invloed zullen hebben op de levenskwaliteit van de dolfijnen. Het is slechts een poging om het werk van de dolfinariums enige rechtvaardiging en respectabiliteit te geven.

Op lange termijn (tien jaar na publicatie van het KB), zijn sociale en structurele aanpassingen noodzakelijk zowel om het welzijn van de dieren te verbeteren als om de verwachtingen van de maatschappij in te willigen:

- Een dok buiten om meer zwemvolume te scheppen en de beschikbare ruimte te vergroten (minimum twee standaarddokken en een isolatiedok). Er moet ook meer verscheidenheid komen op het niveau van de verwezenlijkingen (vb. stranden, diepteverschillen, lage diepte om de africhters toe te laten de dolfijnen te benaderen.) We moeten werken aan voorzieningen die de dolfijnen positieve ervaringen kunnen bieden en voor het evenwicht tussen sanitaire vereisten en die van de omgeving zorgen. Indien deze nieuwe aangepaste infrastructuur tot stand komt, beveelt de Raad een uitvoerbaarheidsonderzoek aan voor een open dok (zeedok) aangezien dit type infrastructuur beter beantwoordt aan de fysiologische en ethologische behoeften van gevangen dolfijnen. Een aangepaste ruimte zou gelegen zijn aan de Belgische kust.

- Wat de verwezenlijking van deze structurele aanpassingen betreft moeten we een begeleidingscommissie samenstellen die de verschillende uitbreidingsmogelijkheden zal onderzoeken. We moeten ook een beroep doen op deskundigen die ervaring hebben op het gebied van recente dolfijninfrastructuur ergens anders in de wereld (voordelen en nadelen) en op deskundigen met een grondige kennis van en ervaring in het gedrag van wilde dolfijnen. Teruggeplaatst in zijn reële context, zij de uitgestrektheid die een dolfijn doorkruist, verbetert dit buitendok helemaal niet de situatie van de gevangen dolfijnen. In statistieken en percentages van territoriumverkleining beschikken de dolfijnen over evenveel ruimte in die teilen als legkippen in de industriële legbatterijen die vandaag verboden zijn.

Planète-Vie betwist het advies vooropgesteld door de Raad voor het Dierenwelzijn en voert aan dat de beslissing om dolfijnen gevangen te houden complexer is dan enkel de vraag van normatieve aspecten al dan niet gekoppeld aan het welzijn, en dat het debat moet aangevuld worden met een discussie op ethisch en educatief niveau.

Deze globale aanpak had elke andere vraag met betrekking tot gevangenschap en daaruit voortvloeiende normen kunnen voorafgaan – terwijl juist deze methodologie ook rekening had kunnen houden met de meest recente wetenschappelijke ontdekkingen over bewustzijn, intelligentie, sociabiliteit en sociaal geheugen op lange termijn bij dolfijnen. Al deze factoren hebben een invloed op de emoties en het gevoelsleven van dolfijnen als individu's met een volwaardige persoonlijkheid. Die begrippen zijn ook allemaal onderdelen van de kwaliteit van het leven der dolfijnen... en hun geluk. Hoe we dat geluk als alternatief aan het welzijn gaan definiëren is een echte uitdaging voor de komende jaren, terwijl het begrip «geluk» in verband met dieren nu al aan de universiteit van Luik bestudeerd wordt omdat net het concept «dierenwelzijn» bij wetenschappers al obsoleet is.

Het is overduidelijk dat de opsluiting van dolfijnen deze bijzonder ontwikkelde diersoort nooit dergelijke rijke wisselwerking met milieu en soortgenoten zal kunnen bieden als hun natuurlijke omgeving. De enige vorm van aanvaardbare gevan-

genschap is die in een natuurlijke lagune. Dit methodologische keerpunt zou het publiek toelaten om wilde cetacees op afstand te observeren en educatieve programma's te verschaffen die een verband houden zowel met het leven in het natuurlijk milieu als met de wetenschappelijke waarheid.

HOOFDSTUK IV

ECONOMISCHE BELANGEN

De octopus holding compagnies ¹⁷

In het begin waren de Europese dolfinariums onafhankelijke ondernemingen op relatief kleine schaal. Stap bij stap werden ze overgenomen door grote op de beurs genoteerde holdingmaatschappijen, financiële reuzen die nog in veel andere sectoren investeren dan enkel in de vertoningen van gevangen dolfijnen. Tegenwoordig telt de Europese Unie 33 dolfinariums die allemaal deel uitmaken van dit internationaal netwerk.

Wie weet eigenlijk dat La Compagnie des Alpes eigenares is van het Parc Astérix in de Loire-Atlantique, het dolfinarium van Harderwijk in Nederland, en van de zeer populaire pretparken Walibi, Aqualibi en Bellewaerde in België? Deze maatschappij bezit ook de skioorden van La Plagne, van les Arcs, van Chamonix, van Avoriaz en nog vele andere. De omzet met trots op internet gepubliceerd getuigt van de uitstekende financiële gezondheid van die Franse groep. Op haar site staat te lezen: «de Compagnie des Alpes» werd in 1989 door het «Caisse de Dépôts» gesticht met de bedoeling de Franse economische sector van de skioorden te saneren omdat het evenwicht van de economie toen door een belangrijke crisis in de vastgoedsector bedreigd was... In 2002 maakt La Compagnie des Alpes de keuze voor de diversificatie van haar activiteiten. Deze strategische keuze mikte op een spreiding van de risico's van seizoengebonden activiteiten door een instroom van de cash-flow het hele jaar door. Daarvoor moesten ook de klandizie en hun opbrengsten geografisch gespreid worden. Dank zij een wilskrachtig groeibeheer wordt La Compagnie des Alpes één van de belangrijkste medespelers in de Europese pretparken.

¹⁷ Bron: Free Dolphins Belgium

Parques Reunidos, een andere groep, komt oorspronkelijk uit Spanje. Gesticht in 1967 onder de naam Parc d'attraction de la Casa de Campo te Madrid ontwikkelde de groep zich tot een belangrijke medespeler op internationaal niveau. Tegenwoordig telt hij 56 pretparken verspreid over 12 Europese landen en Amerika. Hij is van plan om «zijn uitbreiding in de nabije toekomst verder te zetten en in de hele wereld zijn kans te grijpen». Zijn invloed strekt zich uit tot over de Atlantische Oceaan, tot Hawaï en zijn Sea Life Park. In Europa bezit de groep het Marineland te Antibes en het Oceanografico te Valencia en dan nog ook Bobbejaanland in Vlaanderen. Zijn winsten blijven exponentieel groeien. Marineland is gespecialiseerd in orka's, hoewel het ook *Tursiops* dolfinen bezit en tal van andere zeedieren. Het zeepark heeft minstens één ongeluk gehad met een aanvallende orka. Maar de orka's sterven daar vooral: ze bereiken nauwelijks een leeftijd van gemiddeld vijftien jaar terwijl hun levensduur in hun natuurlijk milieu 40 à 80 jaar bedraagt naargelang het geslacht en het type orka.

Het is geen geheim dat Parques Reunidos in Dubaï wenst te investeren – waar de overlevende dolfinen van een groep van 28 die rond de Salomon Eilanden gevangengenomen werden in slechte staat verkeren – of ergens anders in Azië of zelfs in Rusland. Tussendoor heeft de groep het Miami Seaquarium in de wacht gesleept. Dit zeepark bezit één van de meest eenzame orka's ter wereld, Lolita-Tokitae.¹⁸ Lolita zit in het Seaquarium van Miami gevangen sinds meer dan 43 jaar, een uitzonderlijke levensduur voor een orka in gevangenschap die het grootste deel van haar leven helemaal alleen heeft doorgebracht. Lolita is ongeveer 6 meter lang en weegt 3.175 kg. Het diepste punt van haar dok daalt tot 6 meter maar voor het overige deel reikt de diepte slechts tot 3 meter. Haar zwembad is maar 10 m 50 breed. Het Miami Seaquarium wordt beschouwd als een van de meest bouwvallige in de wereld. Dank zij haar wil om deze langdurige gevangenschap te overleven blijft de eigenaar zich vandaag nog verrijken.

Een directe mededinger van beide bovenvermelde holdingmaatschappijen is een derde reus van de Europese gevangenschapindustrie: de Spaanse groep Aspro Ocio die over 41 parken beschikt (dolfinariums, pretparken, aquariums, dieren- en plan-

¹⁸ In mei 2015 hebben de verdedigers van Lolita de voorbereiding van een nieuwe juridische actie aangekondigd om haar te bevrijden.

tentuinen) waaronder 12 in Spanje en de rest in Frankrijk, het Verenigde Koninkrijk, Finland, Zwitserland, Nederland, België en Portugal. De vier parken die het meest verdienen zijn op de Kanarische Eilanden gelegen omdat ze 365 dagen per jaar open blijven. Het minst rendabele is waarschijnlijk het Boudewijn Seapark van Brugge dat het moeilijk heeft om zijn dolfijnen onder hun betondak renderend te maken. De maatschappij haalde al een omzet van 179 000 000 euro binnen en meer dan 30 miljoen winst in 2012. Maar men moet steeds meer verdienen... In 2013 rekende Aspro Ocio op een verdubbeling van de omzet in de vijf volgende jaren. Dit deelde de voorzitter, Juan Carlos Smith mee in een communiqué van 7 juli 2013. Aspro Ocio wil dus nieuwe parken in Spanje verwerven alsook in andere Europese landen, maar vooral op de Aziatische markt. «We moeten daar aanwezig zijn, want daar is de snelle groei» besluit de Chief Executive Manager, waarschijnlijk belust op de Chinese markt waar BTW en loonlast veel minder wegen dan in Europa.

In 2003 was de groep Aspro Ocio verantwoordelijk voor 22.500 dieren waaronder tijgers van Siberië. Hij gaat vandaag dus zorgen voor de dolfijnen van Taiji, orka's en witte walvissen die net gevangen waren in Rusland. Onder de strakke leiding van zijn eigenaar zal het dolfinarium van Brugge een partnerschap vormen binnen één grote onderneming met de wrede Chinese, Japanse en Thaise dolfinariums.

De Amerikaanse reus SeaWorld in de schaduw van de dolfinariums in de hele wereld, maakt het vandaag financieel uitzonderlijk goed. Dit is echt angstwekkend. Maatschappijen met dergelijke omvang kunnen zich nu alles permitteren: witte walvissen invoeren, politici, media, rechters en wetenschappers omkopen of hun tegenstanders criminaliseren. Eén voorbeeld: Dr. Ingrid Visser wordt gerechtelijk vervolgd door Loro Parque, eigendom van SeaWorld onder het voorwendsel van laster omdat ze de beschamende staat van de orka Morgan aan de kaak had gesteld.

Voor veel Amerikanen oogt SeaWorld sympathiek: de maatschappij stelt hen familiepret voor met pinguïns en orka's. Ze weten niet wat dat allemaal verbergt. Feitelijk is SeaWorld een filiaal van Blackstone, de grootste firma voor alternatieve beleggingen in de wereld met een bloeiende financiële gezondheid: een winst die

met 28% in het eerste trimester 2015 toenam om 628 miljoen dollar te bereiken. Voor de groep deed SeaWorld Divertissement zijn intrede op de New York Stock Exchange. SeaWorld is voor Blackstone een gouden zaak geworden. Deze laatste groep, die in 2009 ongeveer 2,3 miljard dollar betaald heeft voor het pretpark, verkoopt nu aandelen in publiek aanbod en behoudt nochtans complete controle op de onderneming. Met een investering van ongeveer 1 miljard dollar eigen kapitaal in de zaak, heeft Blackstone vorig jaar voor 500 miljoen dollar dividenden teruggekregen en het jaar nog daarvoor 110,1 miljoen dollar.

SeaWorld heeft vorig jaar nog een ander pretpark verworven, zij het elfde van de reeks. Het stelt alles in het werk om te steunen op uiterst bekende merken zoals Coca Cola of het WWF, ten einde met hun hulp een stripheld te introduceren, Puck de Pinguïn, in het pretpark te Orlando in Florida. Sindsdien heeft SeaWorld er nog andere producten aan toegevoegd, met inbegrip van applicaties voor iPhone en Android!

Een schim spookt echter door dit sprookje: de schim van Tilicum die door SeaWorld waart sinds die dag van 2010 waarop de orka de africhtster doodde voor de ogen van het ontstelde publiek. Dit ongeluk heeft veel kritiek tegen het park ontketend in de media en vormt het hoofdthema van de documentaire film Blackfish. Twee andere documentaires, A Fall of Freedom en The Cove, hebben al de keerzijde van de dolfinariums onthuld. Zoals de laatste pijl van een kruisboog doorprijkt Blackfish de zeepbel SeaWorld. Met een opmerkelijk nuchtere kijk toont de film verpletterende feiten. De toeschouwers denken daarna wat ze willen. De documentaire film beschrijft het leven van de orka Tilicum sinds zijn gevangenneming in 1983, zijn gevangenschap, zijn verstoting door zijn soortgenoten van het park met alle gevolgen van deze factoren op de uitbarstingen van agressiviteit van dit ongelukkige schepsel.

SeaWorld zal dus voor iedereen het bestaan van deze circusspelen moeten rechtvaardigen. Het behoud, het onderzoek en de opvoedkundige aspecten waarvoor dolfinariums zouden moeten zorgen zelfs in het nadeel van de dieren, zullen nu ook harde bewijzen moeten krijgen. De wetenschappelijke wereld toont trouwens steeds

minder belangstelling voor het onderzoek dat in gevangenschap wordt gevoerd. Niets nieuws kan nog ontdekt worden met zulke toestanden. Oprechte vorsers keren zich nu naar het psychische, sociale en culturele leven van de zeezoogdieren in hun natuurlijk milieu.

Wat natuurbehoud betreft is het onmiskenbaar dat SeaWorld en zijn partners veel gestrande cetacees gered hebben. Maar een groot aantal van deze dieren werd nooit opnieuw vrijgelaten en belandde onmiddellijk in de zeecircussen. Het opvoedkundig aspect is evenmin geloofwaardig als de dolfijntherapie. Het volstaat om maar één enkel spektakel in het dolfinarium te zien om te begrijpen dat die pseudotherapie de respectvolle manier waarop kinderen de natuur bekijken, zwaar kan schaden.

Tot hier dus de grootste ondernemingen in de sector. Er zijn er nog veel andere van kleinere omvang, maar alle hebben slechts één doel: geld en nog meer geld verdienen. In Rusland, bij voorbeeld, zijn drie maatschappijen werkzaam op de markt van gevangen cetacees: White Sphere, White Whale en Aquatoriya. De eerste bouwt dolfinariums, de tweede vangt orka's, dolfijnen en witte walvissen, terwijl de derde de voorzieningen beheert.

We moeten dit allemaal weten zodat we zelf kunnen beslissen of we een toegangskaartje tot een dolfinarium gaan betalen en zo de handel en de uitbuiting van deze bijzonder intelligente, gevoelige en hooggeëvolueerde dieren door internationale financiële instellingen willen ondersteunen en handhaven.

De kip met gouden eieren ¹⁹

Mensen ervaren gewoonlijk een grote betovering voor cetacees. Andere mensen voelen zich meer aangetrokken door het geld dat ze kunnen verdienen aan cetacees op kosten van dit betoverde en onbewuste publiek. Weinig dieren brengen zoveel geld op als de gevangen dolfijn: bij het miljoen dollar per jaar! In de jaren 60 werden

¹⁹ Sommige uittreksels komen uit « Captive Marine Animals can net big profits for Exhibitors » by Sally Kestin, Sun-Sentinel, May 2004

de *Tursiops* dolfijnen gevangen in de Atlantische Oceaan verkocht tegen de prijs van 300 dollar. Vandaag zijn ze meer dan 100.000 dollar waard... Een levende dolfijn brengt een dolfinarium veel meer geld op dan een dode die voor het vlees verkocht: deze is 5 à 600 US dollar waard, naargelang zijn grootte. In Taiji in Japan zijn de prijzen voor een afgerichte dolfijn gestegen tot 155.000 dollar per individu. De slachting van de dolfijnen in Japan zal ongetwijfeld doorgaan zolang de internationale dolfinariumindustrie de vissers duizenden dollars zal bieden voor dieren die ze geschikt oordeelt voor commerciële uitbating in gevangenschap. Het is dus hoofdzakelijk die industrie die door haar samenwerking met de Japanse dolfijnkilers verantwoordelijk is voor de slachting.

Tot kort geleden ondersteunde de markt van de gevangen dolfijnen de Cubaanse economie. Cuba was de wereldleider op die markt met officieel 140 gevangen dolfijnen sinds 1995 die de Cubanen aan meer dan 9 landen hebben terugverkocht, waaronder Mexico, Argentinië, Israël en Spanje. De vraag was zo groot dat er een wachtlijst van twee jaar was voordat het «waar» geleverd kon worden. De managers van de dolfinariums namen contact op met het Cubaanse Ministerie van Wetenschap, Technologie en Milieu om hun keuze duidelijk kenbaar te maken: leeftijd en geslacht van de bestelling. Indien het dier in het Aquarium van La Havanna niet voorhanden was, vertrok een vissersboot op zee om de gewenste dolfijn te vangen. In 2003 werden nog 15 dolfijnen onttrokken aan een groep van 300 individuen die ten noorden van het eiland leefden, dit met de instemming van de milieuverantwoordelijke instanties die ook de prijs en de opslagvoorwaarden onderhandelden.

Deze business gaat vandaag meer dan ooit verder, maar dan vooral met de Caraïben en Mexico. De Verenigde Staten hebben hun handel met Cuba moeten stopzetten omwille van het embargo. Frankrijk heeft dat ook gedaan wegens de CITES reglementen (Verdrag over de internationale handel van met verdwijning bedreigde wilde fauna en flora); maar de Franse dolfinariums bezitten nog steeds tal van Cubaanse dolfijnen. Op Cuba zelf blijft de vraag zeer hoog om het toerisme aan te zwengelen.

In 2015 was de Cubaanse Republiek echter niet meer de wereldleider van de handel in cetacees. Ze is voorbijgestoken door Japan en Rusland. In het seizoen 2014-2015 hebben de Japanners 80 dolfijnen gevangen bestemd voor verkoop. De slachtingen in de baai van Taiji zijn wereldwijd berucht en worden overal en door iedereen afgekeurd zoals het artikel daaraan besteed het hieronder toont. En de Russen die zich specialiseren in witte walvissen, blijven niet achter: 81 witte walvissen werden gevangen en overgebracht in detentiecentra. De sterfte als gevolg van deze vangsten is verbijsterend: 34 witte walvissen zijn dood verklaard tijdens de vangoperaties, 7 zijn overleden tijdens de voorlopige hechtenis in de vangcentra, 3 zijn bevrijd omdat ze in levensgevaar verkeerden, 9 lijken zijn gestrand waaronder 4 verstrikt in de netten.

Maar waar deze vangsten ook plaatsvinden, blijft het vervolg ongeveer altijd hetzelfde: eens de zaak geklonken, worden de zeezoogdieren per vrachtwagen of per vliegtuig naar hun eindbestemming dikwijls op andere continenten overgebracht. Europa, Azië... Die transporten op lange afstand zijn gevaarlijk voor de gezondheid van de dieren. Vooral per vliegtuig: het eigen gewicht van het dier uit het zeemilieu verwijderd, maar ook de luchtdrukregeling binnen het vliegtuig, onaangepaste temperaturen, de hantering door mensen zijn frequente oorzaken van sterfte of ziekte. Een hele resem van gespecialiseerde agentschappen bewerken heel zorgvuldig verzekeringscontracten om hun klanten te beschermen tegen voortijdig overlijden, wat een financiële ramp betekent.

Zo heeft men een waardeschaal per type gevangen dolfijn opgesteld: de dolfijnen in gevangenschap geboren en de wijfjes zijn meer waard. De cijfers kunnen naargelang de bron verschillen maar ook de datum en de plaats van de vangenneming en of het seizoen goed of minder goed was: al deze factoren beïnvloeden de prijs. Een dolfijn gevangen in Japan, Cuba, Rusland of rond de Salomon Eilanden heeft niet dezelfde prijs. De voortplantingverwachtingen in gevangenschap, zijn verhaal, zijn africhtingniveau, zijn capaciteiten om met mensen te zwemmen: dit alles wordt ook bij de prijs ingerekend. De waarde van jonge dolfijnen wordt geschat op 50.000 à 100.000 dollar. De waarde van volwassenen tot 30 jaar met het grootste voortplantingpotentieel kan 100.000 à 200.000 dollar bereiken.

De internationale industrie van gevangen dolfinen is doorheen de uitbuiting, de opsluiting en het lijden van deze gevoelige wezens een miljardenzaak geworden. De jacht op dolfinen zou blijkbaar niet bestaan als de verkoop van levende dolfinen niet zo winstgevend was. De jacht zelf vraagt een grote investering maar de vissers steken tot ongeveer 32.000 dollar per gevangen dolfijn in hun zak. Deze bedragen kunnen een onwaarschijnlijke hoogte bereiken, tot 250.000 dollar voor een gevangen dolfijn die al afgericht is.²⁰

Talrijke dolfinen aangekocht door China, Korea en de landen van het Midden Oosten worden later aan andere landen doorverkocht, zodat hun herkomst onbekend blijft. Velen beschouwen dit als een «witwasoperatie» van dolfinen.

Dolfinariums blijven niet alleen zeer discreet over de prijs die ze betalen voor hun dolfinen, maar blijven ook zeer discreet over de opbrengst van een gevangen dolfijn. Ondanks deze discretie kan men toch een kostenraming maken door verschillende gegevens samen te nemen. Eens de dolfijn aangekocht belopen de onkosten ongeveer 500 dollar Per dag. «Dit bedrag sluit voeding, salaris van de africhters, waterzuivering, zout, afvalbehandeling, elektriciteit enz., in», aldus de wetenschappelijke directeur van de AZAA (American Zoo and Aquarium Association).

Al deze dierenpretparken hebben maar één doel: winst maken zoals eender welke handelsmaatschappij. Dit werd rechtuit gepubliceerd in een financieel rapport betreffende de aankoop van 4 dolfinen door Planète Sauvage in Port-St Père in 2006: dank zij hen hoopt het park zijn omzet met 445.000 euro te verhogen door een tariefvermeerdering en 950.000 euro met nieuwe bezoekers. Dit is 1.395 miljoen euro op een jaar of ongeveer 350.000 euro per dolfijn. Een ruime beloning voor de investeringen in de nieuwe attractie. Het bedrijf heft inderdaad 2 miljoen euro geïnvesteerd om het bestaande dok om te bouwen, dat tot nu toe enkel robben kon opvangen. Een financieel analist uit Parijs heeft zelfs berekend dat het rendement op het gebruikte kapitaal 9.6% bedroeg wat lichtjes meer is dan het gemiddelde van 9,1% in de sector.

20 Bron: Seashepherd

De zeeparken vinden steeds nieuwigheden om uit hun dolfijnen geld te kloppen. Zo, bijvoorbeeld, de nu beroemde «dolfijntherapie» die de hoop of eerder de droom van een snelle genezing verkoopt aan slachtoffers van ongevallen, getraumatiseerde oorlogsveteranen, autistische kinderen of kankerpatiënten. Deze therapie kost zowat 2.000 dollar per week.

SeaWorld in de Verenigde Staten is nog vindingrijker om het meeste geld uit de dolfijnen te stampen. Vroeger konden de bezoekers betalen om de gevangen dolfijnen te voederen met stukjes diepbevroren vis tegen vier dollar per stuk. Nu werd het «feeding pool» omgevormd tot «swimming pool», nog rendabeler, daar een dolfijn in «een zwemcentrum met dolfijnen» tot 3.000 dollar per dag op of één miljoen dollar per jaar opbrengt. In een ander pretpark van SeaWorld kan de bezoeker, voor 125 dollar, toegang tot het park niet inbegrepen, het water instappen en een nauw contact hebben met een witte walvis. Voor 250 dollar kan de bezoeker een halve dag «africhter spelen» of nog 32 dollar bijbetalen om achter de schermen met de staf te lunchen!

In 2000 kwam SeaWorld op de idee om een «tropisch paradijs» op te richten en opende Discovery Cove. Volwassen bezoekers betalen 249 dollar, in het hoogseizoen vermeerderd met belastingen, en hebben dan het recht om met de dolfijnen te zwemmen. Tijdens het laagseizoen, in de maand februari, zijn er minstens acht groepen die elk halfuur de drie lagunes van het centrum bezoeken om de dolfijnen te aaien en met hen te zwemmen. Het bezoek eindigt met het bezichtigen van de foto's die genomen werden en die verkocht worden tegen de prijs van 30 dollar; een video is 60 dollar waard en een CD met 5 foto's 100 dollar.²¹

Een deel van dat geld, zo horen de bezoekers van SeaWorld, wordt gebruikt om het stropen van de laatste Indiase tijgers te beletten of koraalriffen te beschermen. Ongeveer drie miljoen dollar zou geïnvesteerd worden in die activiteiten of in de redding van gestrande dolfijnen. Goed en wel maar daardoor kan SeaWorld zijn

21 De geciteerde aantallen dateren van het begin van de jaren 2000.

dolfijnenstock gratis hernieuwen daar de dolfijnen eenmaal gered voorgoed in de zwemdokken opgesloten worden.

Anderzijds had het Clearwater Aquarium de dolfijn Sunset Sam afgericht om schilderijen te maken met een borstel in het rostrum. De schilderijen werden als souvenirs verkocht in de boetiek tegen de prijs van 50 dollar. Toen het dier overleed, publiceerde het dolfinarium in de pers en op Internet een hartverscheurende mededeling. Ook begon het pretpark geld te vragen en gebruikte daarvoor begeesterende woorden: «Sam, een schitterende kunstenaar die zijn kleuren op het doek bracht, heeft zon in onze harten gestort. Stort u ook uw bijdrage aan het Aquarium dat zo goed voor hem zorgde». De dolfijn Winter heeft Sam nu opgevolgd in die zeer winstgevende picturale activiteit.

Naar schatting zijn er tegenwoordig²² ongeveer 2000 dolfijnen van diverse soorten (*Tursiops truncatus*, *Tursiops aduncus*, *obliquidens* *Lagenorhynchus*, *Stenella attenuent*, *Grampus griseus*, *Inia geoffrensis*), 227 witte walvissen (*Delphinapterus leucas*) 56 orka's (*Orcinus orca*), 37 bruinvissen, (*Phocoena phocoena*, *Neophocaena phocaenoides*), en 17 valse orka's (*Pseudorca crassidens*) in 343 dolfinariums in de wereld opgesloten.

Bedrijven die de dolfijnen uitbaten bestaan in 63 landen. Het grootste aantal ligt in Japan (57 dolfinariums), China (44), Verenigde Staten (34), Rusland (24) en Mexico (24). Deze handel is zeer ontwikkeld in gebieden met populaire toeristische bestemmingen zoals Florida (USA), het schiereiland Yucatan (Mexico), de Dominicaanse Republiek, Cuba (Caraïben), de Kanarische Eilanden en in de Tukse badoorden. De zwemdokken liggen een beetje overal en eender waar: in dieren-tuinen, hotels, dolfinariums, pretparken, reizende dierenparken of in «swim with dolphins» lagunes. Deze laatste worden door de media en de reisindustrie als attractiever beschouwd en worden aanbevolen als ontspanningsoorden. Iedereen beseft immers onmiddellijk dat zwemdokken in hotels of in reizende dierenparken zelfs geen minimum aan dierenwelzijn kunnen bieden...

22 Bron: <http://www.bornfree.org.uk/campaigns/zoo-check/captive-whales-dolphins/global/>

Enkele landen hebben nochtans de opsluiting van cetacees verboden, namelijk Kroatië, Cyprus, Hongarije, Slovenië en Zwitserland. Deze landen beschouwen dat dolfinariums een commerciële activiteit uitoefenen en funderen hun beslissing daarop. Chili en Costa Rica hebben de opsluiting van cetacees verboden sinds 2005. In 2013 heeft India een wet goedgekeurd die de opening van dolfinariums verbiedt en naar dolfijnen verwijst als «niet-menselijke personen». Griekenland heeft vertoningen van wilde dieren verboden in 2012, terwijl in andere landen, zoals het Verenigde Koninkrijk, uitbaters de mogelijkheid niet zien om een dolfinarium te openen, omdat de welzijnsnormen zo streng zijn dat het bouwen van voorzieningen een fortuin zou kosten en absoluut niet renderend zou zijn.

In de Europese Unie telt men 33 dolfinariums en 311 gevangen walvissen en dolfijnen, merendeels Grote Dolfijnen van twee verschillende soorten (*Tursiops truncatus* en *Tursiops truncatus ponticus*) met 285 individuen. De andere gevangen soorten zijn orka's, witte walvissen, bruinvissen en zoet water dolfijnen uit de Amazone stroom²³. Er zijn 4 dolfinariums in Frankrijk, dat van Moorea inbegrepen. De verschrikkelijkste is in Antibes gelegen waar 6 orka's opgesloten zijn. Sinds de sluiting van het dolfinarium van Antwerpen is er nog maar één in België, namelijk in Brugge, waar 4 gevangenen het hele jaar door rondzwemmen onder een betondak.

Europese landen hebben de sprong gewaagd: wat verbiedt ons om hetzelfde te doen en ons klein territorium om te vormen tot een zone van vrijheid en respect voor deze prachtige ambassadeur der zeeën?

23 Bron: http://www.bornfree.org.uk/fileadmin/user_upload/files/reports/Dolphinaria_Report_engl_FINAL.pdf

De bloedige baai

Japan. De baai van Taiji in de Stille Oceaan ten zuiden van Osaka. De plaats is berucht voor de slachtpartijen van cetacees die daar elk jaar plaatsvinden. Die slachtingen werden aan het licht gebracht door de documentaire film «the Cove» (De baai van de schaamte) die in 2009 de U.S. Audience Award kreeg en in 2010 de Oscar voor de beste documentaire.

De vereniging Sea Shepherd klaagt ieder jaar de massamoord aan van ongeveer 20.000 dolfijnen. Dit cijfer geldt voor het geheel van het Japanse grondgebied. Wat Taiji betreft citeert het Japanse Agentschap voor het Visserij Onderzoek het cijfer van 2.317, juist onder de quota van 2.400 dolfijnen die de stad zichzelf oplegt.

De vissers van Taiji hebben een zeer doelmatige techniek om de dolfijnen te lokaliseren, vangen en uit te roeien, soms een honderdtal op één dag. Elk jaar van september tot maart, voor zonopkomst vertrekken 24 vissers in hun 12 motorboten en varen in de richting van diep water waar de dolfijnen trekken. De dolfijnen gebruiken deze trekroutes sinds duizenden of misschien miljoenen jaren en de jagers weten precies waar ze liggen. Wanneer een groep dolfijnen nadert, stellen de jagers hun boten op gelijke afstand de ene achter de andere op. Dan kloppen ze met hamers op metalen staven in het water gedompeld met als resultaat een ware geluidsmuur onder water. In paniek geslagen proberen de dolfijnen het helse lawaai te ontvluchten en zwemmen naar de oever wat de jagers in staat stelt om ze naar de baai op te drijven. Van alle gevangen dolfijnen wordt slechts een klein aantal geselecteerd voor de africhters van de dolfinariums. Na een nacht terreur en hopeloze kreten ondergaan de dolfijnen een eerste examen. Ze worden gemeten en bekeken en men kiest de subvolwassenen in goede gezondheid, met een helder huid zonder littekens. De gekozen dolfijnen worden door duikers omsingeld en worden brutaal uit het water getrokken. Sommige proberen weerstand te bieden en stikken in de netten, andere kiezen voor de dood of storten zich tegen de rotsen.

In 2013 heeft Japan volgens officiële cijfers 78 dolfinen uitgevoerd naar vijf verschillende landen. De verkoopprijs per dolfijn wordt bepaald door het Museum van de Cetacees in Taiji en bedroeg 41.600 à 47.746 voor een afgerichte dolfijn. De 20 niet afgerichte dolfinen die naar Oekraïne werden overgebracht waren 10.134 dollar per individu waard, hetzij een beetje minder dan een kwart van de prijs voor een afgerichte dolfijn. De verkoop van dolfinen aan de Japanse Aquariums bleek een beetje minder winstgevend; afgerichte dolfinen werden tegen 20.000 à 30.000 dollar verkocht.

Men denkt dat het Visserssyndicaat Van Taiji –dat de jacht, de vangst en de doding verricht- elke dolfijn voor ongeveer 8.000 dollar verkoopt aan kopers die in Taiji opereren. Dit betekent dat een dolfijn bestemd voor de pretindustrie tien keer meer waard is dan een dode dolfijn voor de voedingsindustrie. Voor de vissers van Taiji is dat echt een wonderbaarlijke visvangst!

Alle andere dolfinen worden in verschrikkelijke omstandigheden afgeslacht en aan stukken gesneden, gewogen en verpakt om op toonbanken van handelaars te eindigen of in supermarkten onder de benaming «walvisvlees», in restaurants en zelfs, sinds kort geleden in de schoolkantines van de stad... of in de souvenirshops van de Japanse dolfinariums. Dat vlees zal ook dienen om vleeskroketten voor honden en meststoffen voor de landbouw te maken. Een dode dolfijn brengt zo 600 US dollar op. Het is wel minder dan een afgerichte levende dolfijn, maar toch beter dan niets²⁴. Het dolfijnvlees is nochtans zeer giftig en gevaarlijk te eten, daar dit zeezoogdier aan de top van de voedselketen een belangrijke hoeveelheid kwik en andere vervuulende stoffen in zijn lichaam opstapelt en sinds de Fukushima ramp ook radioactieve stoffen. En ja, dat vlees wordt steeds minder vlot verkocht. Maar de vangsten voor de pretindustrie houdt de handel op dreef! Ook waarschijnlijk de wil om een eind te maken aan de dolfinen en de vis aan de vissers alleen te laten. Een verkeerde redenering die ook aan de basis ligt van de slachting van de robben in de USA of die van de zeehonden in Frankrijk, terwijl juist de industriële voerindustrie –

24 bron: notre-planète.info

waarvan Japan wat tonijn betreft de kampioen is – de zeeën totaal leeg aan het vissen is en van de oceanen een woestijn maakt.

In april 2013 kon Dieter Hagmann, een militant van Blue Voice, de doding van de dolfijnen door Japanse vissers in de kreek van Taiji filmen. Hij verborg zijn camera tussen rotsen en activeerde die op afstand. De opname toont hoe een visser verschillende keren een metalen stang in het hoofd van een dolfijn steekt, juist achter het spuitgat. Een andere man duwt dan een houten stop in de wonde om het bloeden te verhinderen, wat van de zee een rood bloedbad zou maken vlak voor de ogen van de westerse media. Aan de hand van deze beelden heeft een Britse veearts een vernietigend rapport opgesteld in verband met die techniek: zij beweert dat de dieren tijdens de slachting een uitzonderlijk zware, pijnlijke en kwetsende dood ondergaan. De video opname toont dat de operator de metalen stang verschillende keren in het weefsel aan de achterkant van de schedel moet steken. De opname toont dat het dier wild beweegt terwijl de stang binnendringt en blijft stoten eenmaal de stang teruggetrokken is. Dit betekent zonder enige twijfel dat deze techniek de dieren absoluut niet verdooft. De hersenen blijven actief en blijven voelen. De gehele en snelle resectie van de hersenstam had het gevoel totaal uitgeschakeld en had een totale verdoving tot gevolg gehad, maar wat men in de video kan zien bewijst dat de dood niet onmiddellijk noch pijnloos is en dat de hersenstam niet afgesneden is.

Als de stang feitelijk met geweld de vitale weefsels binnendringt, wordt de dolfijn lam maar niet ongevoelig. Het lichaam wordt verlamd. De letsels aan het ruggenmerg en aan de hersenstam veroorzaken de verlamming van het dier en ten slotte de dood wegens de onmogelijkheid om de ademhalingsfunctie met de bewegingsorganen te coördineren. De dolfijn sterft dus door verstikking terwijl hij leegbloedt in een abominabele paniekaanval.

Het Japanse Ministerie voor de visserij beweerde meer dan tien jaar lang dat deze techniek minder wreed was dan de «traditionele» doding met lansen, harpoenen of messen. Nochtans tonen de vissers van Taiji hun techniek, al dan niet «mense-lijk», liever niet. Alles gebeurt in een afgezonderde zone waar de dolfijnen met hun staartvin vastgemaakt worden aan boten die ze wegtrekken en tot de slachtplaats sleuren. De video van Dieter Hagmann toont ons aldus getrokken dolfijnen, niet in staat om normaal te zwemmen, die verschillende keren onder water worden geduwd en door de snelheid van de boot en door de druk van de andere dieren naast hen vastgebonden. Omdat ze niet in staat zijn om hun ademhaling te beheersen wegens de geforceerde onderdompeling zijn ze totaal ontredderd. Hun wilde pogingen om te ontsnappen zijn een evident bewijs van hun totale wanhoop voor de verstikkingsdood die sommige van hen staat te wachten.

Cetacees kunnen inderdaad hun adem lang genoeg inhouden als ze zelf de beslissing nemen om te duiken. Daartoe beschikken ze over een fysiologisch aanpassingsvermogen dat hen toelaat zuurstof in bloed en spieren op te slaan. Ze kunnen het aantal hartkloppingen per minuut verminderen (bradycardie) en bloed met veel zuurstof naar bepaalde organen laten vloeien. Maar de herhaalde en geforceerde onderdompeling (het is niet mogelijk om de duur van de onderdompeling te voorzien en nog minder te controleren) maakt het ook onmogelijk om dit mechanisme in te zetten. Bovendien veroorzaakt de trekkracht die zich op de staartvin uitoefent bij de dolfijn een onbedwingbare paniecreactie.

De dolfijnen zijn nu dicht bij elkaar met de dood voor de ogen. Tijdens de slachting blijven ze roepen en noodkreten fluiten. Ze zijn heel sociaal en hebben met elkaar complexe relaties en onderhouden nauwe banden op lange termijn. Elk individu bezit een gefloten handtekening waarmee hij zichzelf en zijn maten een naam kan geven. Het zijn die hopeloze noodkreten die men tijdens de slachting hoort. Het is nu bewezen dat dolfijnen net zoals mensen drie bewustzijnsniveaus bezitten. Ze zijn eerst bewust van zichzelf en dan van de andere. En als een dolfijn een hem onbekende soortgenoot ontmoet, kan hij uitmaken of de onbekende een band heeft met andere wel bekende dolfijnen, bevriend of vijandig, en zo zijn gedrag tegenover de

onbekende bepalen. Een dergelijk hoog bewustzijnsniveau laat geen twijfel bestaan over de verschrikking die de groep ervaart tijdens de slachtpartij. Verschillende dagen na de klopjacht, de opsluiting en de afslachting van hun familie en hun vrienden klinken noodkreten, oproepen en uitwisselingen van deze zo gevoelige zoogdieren na. Mensen, slachtoffers van massamoorden, weten zeker wat dit betekent.

Deze bloeiende handel, want het blijft toch handel, sluit vangsten en slachtingen in. Vertegenwoordigers van dolfinariums uit de hele wereld, Japan, China, Singapore, Egypte, Dubaï, de Arabische Emiraten, de Filippijnen, Viëtnam, Thailand, Turkije, Tunesië, Rusland, Oekraïne, de Dominicaanse Republiek, Mexico, Zuid- en Noord-Korea, dringen rond de dokken die als opslagplaats dienen voor de eerder geselecteerde dolfijnen. Daar gebeurt nog een laatste selectie. De mooiste individu's zijn veel geld waard. De andere dolfijnen zullen daar op de dood wachten of worden tegen een lage prijs verkocht. Het geld circuleert onder vissers en africhters die nauw samenwerken sinds het begin van de jacht. En de gezagsdragers krijgen waarschijnlijk een flinke fooi...

De vangsten van het seizoen 2009-2011 tonen dat China de belangrijkste klant blijft met een invoer van 17 aangekochte dolfijnen over 3 jaar. De Koreaanse Republiek heeft er 17 ingevoerd en de Filippijnen 4 in dezelfde periode. Thailand heeft er 11 ingevoerd, Saoedi-Arabië 4, Oekraïne 16, Egypte 4, de Georgiase Republiek 7, Tunesië 5. We weten dat China en Viëtnam in 2012 negen dolfijnen hebben ingevoerd.

Van 1 januari 2013 tot 1 juni 2013 werden naar schatting 67 dolfijnen naar het buitenland uitgevoerd of gedeporteerd in nationale dolfinariums. 53 cetacees werden naar 3 landen gezonden: China heeft 30 dolfijnen gekocht (15 *Tursiops*, 7 witte flank dolfijnen, 2 Risso dolfijnen en 4 verder niet gespecificeerde cetacees). Rusland kreeg 4 *Tursiops* en Zuid Korea tenminste twee. Wat de transfers binnen Japan zelf betreft, werden 27 Grote Dolfijnen, 2 witte flank dolfijnen uit de Stille Oceaan en 2 pantropische gespikkelde dolfijnen door Japanse Aquariums aangekocht. Wat er verder met de onverkochte dolfijnen op de 247 gevangen individu's is gebeurd, blijft tot nu toe een raadsel.

Het seizoen 2014-2015 is op 1 september 2014 begonnen en 7 maanden later zijn 1.084 dolfijnen van verschillende species in de dodelijke val van Taiji gelopen. Daarvan werden 751 gedood, 251 werden opnieuw vrijgelaten en 80 levend gevangen. Twee andere dolfijnen, geregistreerd onder de rubriek «Andere» zijn overleden zonder dat ze gedood werden noch opgenomen in de quota. Onder de bevrijde dieren bevonden zich jeugdige individu's die nog afhankelijk van hun moeder waren alsook jonge volwassenen.²⁵

Ondanks de diep gechoqueerde reacties van de westerse media, ondanks de activisten die elk jaar aanwezig zijn om te getuigen van die moorden, ondanks de bewustwording van de Japanse bevolking die langzamerhand beseft hoe wreed en verschrikkelijk die massaslachtingen wel zijn, blijft die gruwelijke verschrikking sinds 1969 zich jaar na jaar herhalen. Sommigen menen dat Japanse kringen de westerse inmenging in hun gewoonten en tradities afkeuren, wat hun weigering om er een einde aan te stellen nog versterkt. Welnu, het verhaal van de dolfijnenjacht in Taiji is heel recent. In het werk «The History of Taiji», opgesteld en gepubliceerd door de stad Taiji, staat te lezen dat de eerste jacht op dolfijnen plaatsvond in 1933, met nog twee andere in 1936 en 1944. En het is pas vanaf 1969 dat er op grote schaal op dolfijnen gejaagd wordt. Het is dus heel ver van een vierhonderd jaar oude traditie zoals sommigen durven beweren, maar integendeel een activiteit die ongeveer 45 jaar geleden begon. En in 1969 was de bedoeling enkel de vangst van balhoofdwalvissen die het Museum van Taiji als pronkstukken voor didactische doeleinden moest exposeren. Met andere woorden heeft de jacht op dolfijnen geen andere verantwoording dan uiterst winstbejag en heeft geen enkele, maar dan geen enkele band met enige traditionele cultuur.²⁶

We zullen het nooit genoeg herhalen: het doden en de vangst van levende dolfijnen kunnen enkel en alleen maar blijven bestaan door de steun van de grote internationale holdingmaatschappijen die pretparken en dolfinariums in stand houden.

25 Bron: ceta-base

26 Bron: dolphinproject en WDC (Whale and Dolphin Conservation)

HOOFDSTUK V

HET RECHT IN DIENST VAN EEN NIEUWE DIERENETHIEK

India toont de weg

Op 17 mei 2013 heeft het Indiase Ministerie voor milieu en bossen met een officiële rondzendbrief de gezagsdragers van de Staten van de Indiase Republiek op de hoogte gebracht dat het voortaan in het hele land verboden was om dolfinariums neer te zetten. In zijn besluiten fundeert het Ministerie zich op wetenschappelijk onderzoek over het gedrag van de dolfijnen. Deze ministeriële beslissing legt uit dat dolfijnen hoog intelligente en gevoelige dieren zijn die met hun naasten een zeer geëvolueerd sociaal-affectief leven leiden. Daardoor werd hen het statuut van «niet-menselijke persoon» toegekend met alle rechten daaraan verbonden. Het Ministerie merkt ook op dat cetacees in gevangenschap niet lang overleven en dat de opsluiting hun welzijn zwaar schaadt, hun gedrag verandert en hen uitermate doet lijden. En dat het bijgevolg ethisch onaanvaardbaar is om hen in gevangenschap te houden voor commerciële en recreatieve doeleinden, zowel privé als publiek.

Voortaan kan geen enkele Indiase Staat op zijn grondgebied de oprichting van pretparken en dolfinariums toelaten, waarin onder meer dolfijnen en orka's vertoond worden. Deze beslissing heeft de zware jongens van de pretindustrie, die van plan waren verschillende pretparken van dat type over het hele land in te planten, echt het gras voor de voeten weggemaaid.

Voor India hadden andere landen al de vangst en de invoer van cetacees met een commercieel en recreatief doeleinde verboden (Costa Rica, Hongarije en Chili). Maar India is als eerste een stap verder gegaan met de toekenning aan de cetacees van het statuut van «niet-menselijke persoon». Sindsdien hebben slechts enkele

mensapen dit statuut kunnen genieten, bij voorbeeld in Argentinië. In Europa erkent Frankrijk dat dieren levende wezens zijn die gevoeligheid bezitten, maar die erkenning geeft hen geen specifieke juridische bescherming. In België echter beschouwt het Burgerlijk Wetboek de dieren als «roerende goederen». Maar de wet voor de bescherming en het welzijn van de dieren verbiedt om een dier te mishandelen. Deze wet regelt de handel, het houden, het vervoer van dieren en ook dierenexperimenten. Het Strafwetboek voorziet in sancties in geval van mishandeling of verwaarlozing.

De beslissing van de Indiase Republiek is een reusachtige stap voor de organisaties voor dierenbescherming. En natuurlijk vooral voor de dolfijnen... India is nu een toonbeeld waarbij andere landen inspiratie kunnen putten. De lokale verenigingen blijven echter voorzichtig en aandachtig wat de toepassing van deze beslissing betreft.

Deze evolutie getuigt van een diepe verandering in onze filosofie over de verhoudingen tussen mens en dier. Sommigen menen dat de stamboom die de mens aan de top van de schepping plaatst, vervangen moet worden door een struikje waarvan de mens slechts een twijg zoals vele andere is. In dit egalitarisme van de species wordt de grens tussen mens en dier, vroeger zo scherp, wel heel vaag en broos. Hoe moeten we nu eigenlijk omgaan met dieren? Hoe moeten we ze denken? Moeten we aandringen op deze identiteit tussen mens en dier en elk verschil ten slotte afschaffen? Of moeten we integendeel een specificiteit van de mens in stand houden –de specificiteit van zijn biologie, de mens als talig en moraal wezen? De inzet van deze fundamentele vragen is ethisch: onze opvattingen over dieren bepalen onze daden. De gewichtigste vraag is misschien niet of de mens de maatstaf van alle dingen is, maar te bepalen welke voorstellingen de beste weergave en de beste praktijk tot gevolg zullen hebben.²⁷

²⁷ Bron: <http://calenda.org/>

De niet-menselijke rechtspersoonlijkheid: een complex onderwerp

Het dierenwelzijn kan vanuit verschillende invalshoeken bekeken worden: filosofisch, ethisch, politiek, godsdienstig of juridisch. Al deze perspectieven hebben een band met elkaar en het is heel moeilijk om één deur te openen en de andere gesloten te houden. Dit hoofdstuk stelt zich tot doel de verhoudingen tussen mens en dier vanuit het strikte juridische standpunt te behandelen. De andere aspecten zullen we in de mate van het mogelijke terzijde laten.

Deze taak vereist de verwerking van een enorme hoeveelheid informatie. De auteur heeft die namelijk gevonden in de heel rijke bestaande juridische literatuur en in nauwkeurige en exhaustieve artikels gepubliceerd in het «Revue Semestrielle de Droit Animalier» uitgegeven door de universiteit van Limoges o.l.v. Prof. Jean-Pierre Marguénaud.

Sinds mens en dier nauwe relaties onderhouden als gevolg van de permanente vestiging en het verschijnen van huis- en trekdieren, rees de vraag van de natuur van het dier binnen de context van zijn relatie met de mens min of meer systematisch.

Oorspronkelijk in de oermaatschappijen beschouwden de primitieve volkeren de dieren als hun gelijke. Ze namen enkel wat nodig was voor hun onderhoud en voor de rest erkenden ze het recht van de dieren om vrij te leven en om zelf over hun lot te beschikken. Later hebben de meeste ontwikkelde maatschappijen dieren in hun eigen voordeel gebruikt zonder echt rekening te houden met hun ontreddering, behalve wanneer hun fysische integriteit voor de mens noodzakelijk, nuttig of aangenaam was. In de westerse geïndustrialiseerde maatschappijen verschijnen de eerste verenigingen voor dierenbescherming in Engeland in het begin van de XIX^{de} eeuw en brachten als eerste het verbod van mishandeling van zogenaamde huisdieren te berde.

Vanaf de XX^{ste} eeuw worden dieren beschouwd als rechtsoBJECTEN, namelijk in Europa met de Napoleontische Burgerlijke Wetboeken die de dieren plaatsen in de

categorie van de roerende goederen waarop men eigendomsrecht heeft. Later in de jaren zestig en meer recentelijk, met de vooruitgang van de wetenschap en ontdekkingen op het gebied van dierkunde en ethologie, opperden een aantal auteurs en verenigingen voor het eerst het idee dat dieren gevoelige wezens zijn en dat hen een rechtspersoonlijkheid met daaraan gekoppelde rechten toegekend kan worden.

Soms heerst er verwarring tussen de talrijke verschillende stellingen van dierenbeschermers, individu's of verenigingen en de reële inhoud van juridische teksten. Daarom is het noodzakelijk de schijnwerper enkel op het recht te richten om een inventaris te maken van de huidige stand van zaken. Gezien de complexiteit van het onderwerp gaan we af en toe op glad ijs. We moeten de weg dus goed bebakenen om die niet kwijt te raken.

Laten we nu heel duidelijk zijn!

Bij wijze van introductie is het nuttig om de formule van John Stuart Mill in het hoofd te hebben; «Elke grote beweging moet drie etappes doorlopen: het belachelijke, het debat en de goedkeuring». Het is ons evident dat de dierenbescherming tot een grote ideeënstroming behoort en de versterking ervan loopt blijkbaar via een hervorming van het juridische statuut van het dier. Zoals het belangrijke colloquium van Corte georganiseerd door Olivier Clerc in oktober 2012 duidelijk heeft gesteld «kan er geen sprake zijn om de zier en de blauwe walvis, een kraal en de luipaard, een vlooi en de hond onder de kam van eenzelfde statuut te scheren...».²⁸ Deze woorden die van de bekende jurist Jean-Pierre Marguénaud zijn, betekenen dat de etappe van het belachelijke ver achter ons ligt en dat we nu met beide voeten in het debat en de goedkeuring staan, wat uit de talrijke artikels, juridische teksten en gerechtelijke beslissingen over deze transcendentale vraag blijkt.

De term **rechtspersoonlijkheid** wordt al gauw met talrijke andere concepten verward. Rechtsnatuur, juridisch statuut, rechtssubject, dierenrechten en vele andere uitdrukkingen worden dikwijls in de debatten kriskras door elkaar gebruikt. Men

28 Cf RSDA 2/2012 p. 365 tot 516

denkt dat het dan synoniemen zijn, maar er is geen enkele conceptuele samenhang in het door elkaar nemen van al die noties. Soms dienen die uitdrukkingen ook om het debat opzettelijk in de war te brengen of om de zaak nog ingewikkelder te maken dan ze al is, ten minste voor wie geen deskundige is.

Een eenvoudige definitie

Eerst moeten we subjectief recht en rechtspersoonlijkheid van elkaar onderscheiden. Een subjectief recht is een recht dat een persoon geniet in zijn relaties met een of meerdere andere rechtssubjecten. Dat recht is dan beschermd door het objectief recht en kan afgedwongen worden door een rechtsvordering in te stellen. Een rechtssubject is de persoon drager van dat recht.

De menselijke of niet-menselijke rechtspersoon omvat alle juridische aspecten, namelijk rechten en plichten, die een persoon lato sensu aanbelangen. Vanuit een meer juridisch standpunt, is de rechtspersoonlijkheid het vermogen om drager te zijn van rechten en plichten zowel voor natuurlijke personen als rechtspersonen stricto sensu. Elk subjectief recht of verplichting is toegekend aan een rechtssubject die er de drager van is. De noties «persoon» en «rechtssubject» zijn dus synoniemen, althans in hun strikte definities van de rechtsleer.

In deze rechtsleer hebben enkel mensen een rechtspersoonlijkheid met uitsluiting van andere levende wezens zoals dieren (Benoît Frydman, Isabelle Rorive. « Introduction au Droit »). Het is dus een juridische constructie, tenminste wat rechtspersonen betreft zoals maatschappijen die fysisch niet bestaan. Maar natuurlijke personen en rechtspersonen hebben toch gemeenschappelijke eigenschappen: geboorte en dood (bij voorbeeld: stichting en ontbinding van een maatschappij), een eigen identiteit (naam, adres), rechten en verplichtingen (voornamelijk: recht tot besluit en verplichting belastingen te betalen).

Op het eerste gezicht lijkt het dat het geen zin heeft om over dierenrechten en -verplichtingen te spreken, zeker niet op het gebied van het recht. Maar wat, indien men rechten zonder verplichtingen voorstelde? Dit schijnt realistischer, al moeten we zeggen dat dergelijke erkenning tijd zal vergen. Tussendoor kunnen we toch laten opmerken dat de notie « rechtspersoonlijkheid » in de loop van de geschiedenis is aangevuld en uitgebreid. De grootste wijziging was de veralgemening van de volle rechtspersoonlijkheid voor alle mensen (afschaffing van de slavernij) en de oprichting van specifieke groeperingen die door het recht erkend worden (voornamelijk; vennootschappen, genootschappen, verenigingen...).

In deze context is het interessant om een heel origineel voorstel te vermelden dat 30 jaar geleden geformuleerd werd in het zog van de ideeën van René Demogue: het idee dat erin bestaat om dieren op te nemen in het statuut van ... rechtspersonen, net zoals maatschappijen. Als een rechtspersoon inderdaad geen rechtssubject is, zou het dier zich in hetzelfde geval bevinden. Het kan buitensporig lijken dieren gelijk te stellen met een naamloze vennootschap. Maar dit zou slechts een technisch snufje zijn met het voordeel dat de grens tussen mens en dier niet wordt afgeschaft, wat veel minder verzet zou uitlokken vanwege de economische lobbies.²⁹

Welnu, we moeten de durf hebben om voorstellen in te dienen die concreet zullen toelaten om op het gepaste moment de rechtspersoonlijkheid aan dieren toe te kennen. Deze theoretische constructie van een « dieren persoonlijkheid » en haar werking werd al met talrijke details zorgvuldig over 25 pagina's toegelicht.³⁰

In de huidige stand van zaken en uit een strikt juridisch standpunt kunnen we niet over niet-menselijke rechtspersoonlijkheid spreken. Maar het recht staat niet stil en volgt de evolutie van de maatschappij, zoals we hoger al gezegd hebben. Bijgevolg, als landen zoals India of Zwitserland rechten aan dieren toekennen, zou het ook niet onjuist zijn om het over hun rechtspersoonlijkheid te hebben, tenminste wat de

29 Cf. René Demogue « La notion de sujet de droit » RTDCiv.1909, p.638

30 Cf. « L'animal en droit privé » op. cit. p. 406 à 430

dieren in die landen betreft; en waarom dit concept dan niet uitbreiden tot andere dieren daar het nu een juridische realiteit is die we niet meer hoeven te bewijzen.

En nog een laatste beschouwing: het is moeilijk om over een dier als rechtssubject te spreken zonder het recht enigszins geweld aan te doen. Maar wat verbiedt ons te verwijzen naar dieren als «subject van rechten», wat toelaat het belang van sommige dieren te verdedigen en de verwarring tussen «rechtspersoonlijkheid» en «rechtssubject» te vermijden? Zo kunnen we ook de verwarring tussen mens en dier vermijden.

Om het samen te vatten: indien men de definitie van het recht aanvaardt die de rechtspersoonlijkheid omschrijft als het vermogen om rechten en plichten te hebben, dan moeten we besluiten dat onredelijke dieren geen rechtspersoonlijkheid hebben. Indien we echter akkoord gaan over het feit dat een gevoelig levend wezen aan wie we rechten toekennen ook een rechtspersoonlijkheid kan hebben, dan wordt het concept «niet-menselijke rechtspersoonlijkheid» mogelijk. Bijgevolg zijn de dieren-rechten het geheel van de rechten waarvan die individu's de dragers zijn en die algemeen door de wet erkend worden.

Enkele voorafgaande uitgangspunten

De vraag van de dieren in ons recht is zeer complex en zelfs in de niet exhaustieve aanpak die de onze is, moeten we op zoek gaan naar een efficiënt pedagogisch systeem dat een juist begrip mogelijk maakt. Een beknopt en bondig systeem zou drie fundamentele categorieën onderscheiden die een relatief volledig juridisch overzicht zouden omvatten in verband met dieren: **a)** de verschillende modaliteiten die het recht zich geeft om deze vragen te behandelen, **b)** de geografische ruimte waarin deze modaliteiten toepasselijk zijn, **c)** de differentiëring der dieren per categorie.

- a. Het recht regelt de menselijke relaties bij wetten, gerechtelijke beslissingen en juridische adviezen van auteurs. Ook in het geval van dieren zijn er meerdere invalshoeken. Dieren kunnen zeker het onderwerp vormen van een wetgeving, dat wil zeggen verscheidene juridische regels die de dieren betreffen. Maar de toepassing van hoger vermelde wetten geeft aanleiding tot gerechtelijke beslissingen die rechtspraak worden genoemd en die voornamelijk de verschillende juridische tradities volgen, als alle gerechtelijke beslissingen gedurig in dezelfde zin gaan. Uiteindelijk gaan dan alle gespecialiseerde auteurs, juristen en professoren akkoord en spreken zich uit over die of die vraag betreffende dieren en scheppen een «rechtsleer» die voor de wetgever en de rechtspraak een bron van het recht is.
- b. De wetten, de rechterlijke beslissingen en de vonnissen van rechtbanken, de adviezen van auteurs kunnen van nationaal, regionaal, supranationaal (Europees) of van internationaal niveau zijn. Deze talrijke elementen die naargelang het werelddeel zeer verschillend zijn, vormen de manier waarop de verschillende maatschappijen de dieren vanuit een juridisch perspectief bekijken. Deze diversiteit maakt het zeer moeilijk om al deze informatie in enkele bladzijden samen te vatten. Het is echter mogelijk om een overzicht te geven, die ons toch zal toelaten de huidige situatie en de belangrijkste stromingen over deze cruciale zaak zeer algemeen te vatten.
- c. Wat het niveau van hun bescherming betreft, kunnen we de dieren schematisch onderbrengen in: i) gezelschapsdieren en huisdieren, ii) dieren die door de mensen gebruikt worden voor het kweken of voor experimenten en iii) wilde dieren.

De meeste regels die de dieren betreffen hebben betrekking tot hun gebruik door mensen. Sommige onder die regels beschouwen de dieren als gevoelige levende wezens, maar dat is een meer beperkte groep. Dit is dan de kern van wat men het dierenrecht *stricto sensu* noemt: dierenbescherming en dierenwelzijn, terwijl het dierenrecht *lato sensu* de bescherming van de species insluit (milieurecht) of ook de rechten van de mensen tegenover schadelijke dieren. Het welzijnsrecht van de dieren

als aparte categorie dient onderscheiden zowel van de rechten van de dieren als van het behoud van de wilde dieren. Dat is wel degelijk een objectief recht en geen subjectieve rechten van dieren, al stelt men vast dat de wetgever steeds meer het recht van de dieren verdedigt om als gevoelige wezens niet mishandeld te worden.

Om dit overzicht te verduidelijken kunnen we het zeggen met de woorden van de grote Franse juriste, Sabine Brels: « Misschien mogen we hopen dat de fundamentele belangen van de dieren in de toekomst meer in aanmerking zullen komen? In het kader van de leer van de fundamentele rechten gaat het om de belangen van het leven, de integriteit en de vrijheid. Nu de dierenethiek hun morele rechten erkend heeft, blijft de vraag van hun erkenning als wettelijke rechten in de discussies, met inbegrip van de debatten onder de deskundigen in het dierenrecht ».³¹

Het juridische statuut

Nu we weten dat de rechten deel uitmaken van de rechtspersoonlijkheid maar dat die twee uitdrukkingen geen synoniemen zijn, is het interessant om de term « juridisch statuut », nogal vaak gebruikt in verband met dieren, te onderscheiden. Het juridische statuut is synoniem met juridisch regime, dat wil zeggen het geheel van juridische teksten met betrekking tot een bepaald onderwerp. Het woord « statuut » wijst ook naar een welbepaalde juridische situatie van enig goed. Bij voorbeeld: het Belgische Burgerlijk Wetboek stelt het dier gelijk met een roerend goed. Welnu, terwijl de rechtspersoonlijkheid het geheel van de rechten insluit, heeft het juridische statuut eerder betrekking op de aard van het object of het subject waarnaar verwezen wordt.

Wat zijn de meest verbreide opiniestromingen?

Op basis van de uiteenlopende juridische concepten die we hoger vermeld hebben, is het nuttig om zeer algemeen de belangrijkste standpunten van de juristen over de relaties met dieren te onderzoeken.

31 « Le droit de la protection du bien-être animal : évolution mondiale ». Revue semestrielle de droit animalier. p. 399 Sabine Brels

De auteurs en de wetgevers zijn verdeeld in twee groepen. Enerzijds bevinden zich diegenen die de dierenbescherming gunstig zijn. Het zijn voorstanders van sancties voor schadelijk gedrag ten opzichte van dieren, hetzij door doding, verwonding of foltering, enz. Kortom: het gaat om het vermijden en bestraffen van dierenmishandeling. Anderzijds bevinden zich diegenen die het dierenwelzijn verdedigen: meer concreet zij die de dieren specifieke rechten toekennen, hetzij algemeen, hetzij omwille van hun specie.

Bij deze laatste groep zouden we de auteurs van artikel 9 van de versie van de in 1990 verspreide Universele Verklaring van de rechten van de dieren kunnen onderbrengen. Het artikel stelt dat «de rechtspersoonlijkheid en de rechten van de dieren door de wet moeten erkend worden». De dierenverdedigers van die groep beschouwen dat dieren directe rechten hebben die hen intrinsiek toebehoren. Daaruit volgt dat we ook indirecte plichten tegenover hen hebben omdat de dieren heel eigen belangen hebben (Paul Janet, Joel Feinberg). Het logisch gevolg is dat een behandeling hen omwille van deze plichten verschuldigd is en dat die behandeling dus in hun naam door een derde kan afgedwongen worden.

Zijn dieren gevoelige wezens?

Volgens voortreffelijke juristen zou uit de beschouwing dat dieren gevoelige wezens zijn voortvloeien dat ze ook de voordelen van het statuut van persoon zouden genieten. Dit lijkt inderdaad logisch, en toch heeft de wetgever, zoals we verder zullen zien, een voorzichtige weg gekozen, al blijkt die onsamenhangend. Dat is het geval van de hervorming van 16 februari 2015 in Frankrijk die de deur openzet voor alle mogelijkheden daar ze alle theoretische opties aanvaardt waarop de persoonsthese berust en dus verplicht om de modaliteiten van haar concrete toepassing te verduidelijken. Al erkennen de jongste wijzigingen van het Burgerlijk Wetboek de natuur van de dieren als gevoelige levende wezens, toch vallen ze nog steeds onder het regime van de roerende goederen.

Huidige stand van zaken betreffende de erkenning van de dierenrechten in de wereld

Sinds het begin van de XXI^{ste} eeuw hebben deskundigen vastgesteld dat de bevolkingen overal ter wereld, in alle culturen en regio's, zich steeds meer bewust toonden van het dierenwelzijn. Gelijktijdig zag men een uitbreiding van de wetgevingen die de dieren beschermen of bezorgd zijn over het dierenwelzijn. Deze evolutie lijkt wel onomkeerbaar omdat die een nauw verband houdt met het begrijpen van de wereld als een geheel waarin alles in relatie staat met alles, of het nu om mensen, dieren en planten gaat.

Ter inleiding is het belangrijk op te merken dat het, in de landen die de dieren op een of andere manier erkend hebben in hun grondwet, veel gemakkelijker is om wetten betreffende de verschillende aspecten van het dierenwelzijn goed te keuren en bestaande wetteksten te harmoniseren.

Om een overzichtelijk beeld weer te geven zullen we de meest significante teksten over deze zaak aanstippen zonder echter exhaustief te willen zijn.

Juridische overwegingen op het niveau van de internationale organisaties

De bewustwording van de individu's betreffende de zaak van de dieren heeft nationale en supranationale juridische systemen beïnvloed die dan een weergalm hebben gevonden bij internationale organisaties, namelijk de UNO, de WTO en de OIE (Wereldorganisatie voor diergezondheid). Weliswaar zijn de meeste beslissingen van die organisaties niet bindend maar bezitten toch een morele of ethische waarde en blijken uiteindelijk dan wel bindend daar ze op een democratische manier tot stand zijn gekomen in de schoot van de meest representatieve verenigingen die een groot aantal landen op wereldniveau vertegenwoordigen.

De UNO

Met haar 192 lidlanden zijn de Verenigde Naties vandaag de meest representatieve organisatie in de wereld en heeft dan ook de grootste legitimiteit door alle lidstaten erkend, bijzonder door de Europese Unie die een geprivilegieerde partner van de organisatie wil zijn. Nu de UNO in beginsel de milieubescherming en daarna de duurzame ontwikkeling goedgekeurd heeft, lijkt voor de organisatie ook het goede moment gekomen om zich het principe van het dierenwelzijn eigen te maken. Belangrijke stappen in die richting werden al door de UNO gezet doorheen drie van haar voornaamste organisaties: de FAO, de GIEC (Groep Deskundigen in Klimaatverandering) van het kaderverdrag over klimaatverandering, en het Internationaal Gerechtshof.

In het geval van de Organisatie voor voeding en landbouw (FAO) vermeldt een groeiend aantal rapporten het belang van het dierenwelzijn in verband met het welzijn van de mensen. We mogen echter betreuren dat de sector van industriële veeteelt zichzelf nog niet de goede vragen heeft gesteld. De organen ingesteld door de UNO om de klimaatverandering te bestrijden zouden rekening moeten houden, namelijk ter gelegenheid van de cruciale top te Parijs in december 2015, met de schade veroorzaakt door de industriële veeteelt, gezien de hoeveelheid gasen met broeikaseffect die deze sector genereert, even belangrijk als die van de transportsector in zijn geheel. Anderzijds heeft het Internationaal Gerechtshof (CIJ) op 31 maart 2014 ³² een cruciale beslissing ten gunste van de bescherming van de walvissen goedgekeurd. Deze hoge rechtbank van de UNO heeft inderdaad de jacht op walvissen – zogezegd wetenschappelijk, maar in werkelijkheid commercieel – door Japan gevoerd in de zuidelijke oceaan, veroordeeld. En laten we ook benadrukken dat de UNESCO (DUDA) op 15 oktober 1975 de universele Verklaring van de rechten van de dieren heeft uitgevaardigd.

Een andere grote internationale organisatie, de Organisatie voor de wereldhandel, heeft voor het eerst in november 2013 partij gekozen ten gunste van de bescherming van het dierenwelzijn. Gevolggevend aan de klacht ingediend door Canada

³² CIJ, Walvisenjacht in Antarctica (Australië c. Japan, Nieuw-Zeeland (tussenkomen partij)). Arrest van 31 maart 2014

en Noorwegen tegen het verbod van 2009 van de Europese Unie om de invoer en de handel van zeehondenproducten te verbieden, heeft het gerechtelijk orgaan van de Wereldhandelorganisatie (OWH) erkend dat de jacht op zeehonden een wrede praktijk is. Hetzelfde gerechtelijk orgaan heeft tevens erkend dat het dierenwelzijn een morele waarde is die men moest verdedigen en een gegronde doelstelling op het internationale toneel.

Een derde entiteit op wereldniveau is de Wereldorganisatie voor de dierengezondheid (OIE), opgericht in 1924 en vandaag samengesteld uit 178 Staten waarvan de huidige opdracht is: «de gezondheid en het dierenwelzijn overal in de wereld verbeteren, wat de culturele praktijken en de economische situatie van de landen, de vrouwen en de mannen op onze planeet ook zijn». Sinds het begin van de jaren 2000 heeft deze internationale organisatie op het gebied van het dierenwelzijn een eerste normatieve stap gezet. Vandaag beschouwt de Wereldorganisatie voor dierengezondheid het dierenwelzijn als een prioriteit. Hoewel de transparantie van dierenziekten, de wetenschappelijke en diergeneeskundige informatie, internationale solidariteit en sanitaire veiligheid, alsook het promoten van veeartsenijkdiensten steeds in verband met aandoeningen overgedragen door dieren tot de belangrijkste doelstellingen van deze organisatie behoren, moeten we in het licht stellen dat sanitaire veiligheid van de voeding en het dierenwelzijn ook deel uitmaken van haar doelstellingen. Zoals het geldt voor de meeste internationale organisaties zijn de normen en de aanbevelingen van de Wereldorganisatie voor dierengezondheid niet bindend, maar die tonen toch dat er een consensus heerst in een meerderheid van landen (178) over de doelstelling van het dierenwelzijn.

Op het vlak van het internationaal recht hebben vele landen een gemene deler, namelijk betreffende de bescherming van het dierenwelzijn, de erkenning van dieren als gevoelige wezens die kunnen voelen en lijden en de noodzaak om de wetenschappelijke ontdekkingen te vertalen in termen van rechten ten gunste van de dieren. Indien we rekening houden met het voorgaande lijkt het helemaal niet utopisch dat een Universele Verklaring van het dierenwelzijn (DUBEA) zoals voorgesteld door verschillende niet gouvernementele organisaties, regeringen en intergouvernementele organisaties, goedgekeurd zou worden door de Algemene Vergadering van de Ver-

enigde Naties. Indien dit het geval mocht zijn, zou ze de fundering worden van een universeel regime ter bescherming van het dierenwelzijn, gemeen aan alle landen.

Sommige auteurs zijn van mening dat het mogelijk en wenselijk is om een kaderverdrag met een groter bereik over deze zaak goed te keuren. Een dergelijk akkoord, met de waarde van een internationaal verdrag zou veel verder gaan dan een niet bindende principiële verklaring (zoals de Universele Verklaring van het dierenwelzijn, DUBEA), gezien dit een gemeenschappelijke juridische grond zou vormen voor de bescherming van het dierenwelzijn ten opzichte van verschillende nationale en supranationale wetgevingen die overal ter wereld goedgekeurd zijn.

Het recht voor de dierenbescherming in Europa

De instellingen van de Raad van Europa en de Europese Unie hebben over deze materie uitspraak gedaan. Daar de eerste juridisch niet bindend is, zijn het vooral de instellingen van de EU die de zaak van het dierenwelzijn in belangrijke mate vooruit kunnen helpen.

De Raad van Europa, goed voor 47 landen in heel Europa (met Rusland en Turkije), heeft en resem verdragen en bijkomende protocollen over de bescherming van het dierenwelzijn in de volgende domeinen goedgekeurd: vervoer, slachting, teelt, experimenten³³ en huisdieren.

Op het niveau van de Europese instellingen: In het Verdrag van Rome (1957) waren dieren slechts koopwaar en landbouwproducten. De eis om rekening te houden met het dierenwelzijn dateert van 1992 in het kader van het Verdrag van Maastricht dat de EU grondvest, maar blijft een loutere verklaring³⁴. Dezelfde eis bevindt zich bij de communautaire doelstellingen ingesloten bij het protocol van het Verdrag

³³ Europees verdrag over de bescherming van gewervelde dieren voor experimentele of wetenschappelijke doeleinden gebruikt (JOL 222 van 24.8.1999, p. 29)

³⁴ Verklaring over de dierenbescherming (nr. 24) ingesloten bij het Verdrag over de Europese Unie, Maastricht, JOCE nr. C 191 van 29 juli 1992

van Amsterdam van 1997³⁵. Anderzijds bepaalt het Verdrag over de Werking van de Europese Unie (1992 gewijzigd): «De Unie en de lidstaten houden volledig rekening met de eisen van het welzijn van de dieren als gevoelige wezens». In artikel 13³⁶ erkent het Verdrag van Lissabon dat dieren gevoelige wezens zijn die pijn kunnen ervaren. Een hele resem vrijstellingen maakt dit principe echter niet toepasselijk op een groot aantal typesituaties (teelt, experimenten, cultuur, tradities, enz.). Op het vlak van afgeleide rechten bestaan een groeiend aantal directieven en reglementen over de productie en de handel van dieren. Met het doel het dierenwelzijn te beschermen werden enkele belangrijke doorbraken bereikt. Wat productie betreft, het verbod van legbatterijen voor legkippen; wat experimenten betreft, het verbod om cosmetica op dieren te experimenteren; wat de handel betreft, het verbod op de invoer en de handel van sommige dierenvachten (van dieren gevangen met klauwvallen, van honden, katten of zeehonden).

Een directief van 2010³⁷ over het gebruik van dieren in het kader van wetenschappelijk onderzoek bepaalt: «Het dierenwelzijn is één van de waarden van de Europese Unie» en voegt eraan toe dat «dieren een intrinsieke waarde hebben die gerespecteerd moet worden en (...) dus moeten ze steeds als gevoelige wezens behandeld worden». De toepassing van deze wetgeving vindt haar rechtvaardiging in het criterium van het lijden, daar het Europees directief beaamt dat het dierenleed wetenschappelijk bewezen is.

35 Protocol over dierenbescherming en –welzijn (nr. 10) bijgevoegd aan het Verdrag van Amsterdam ter wijziging van het Verdrag over de Europese Unie die de Europese Gemeenschappen instellen en andere in verband staande akten, Amsterdam JOCE nr. C 340

Van 10 november 1997

36 Protocol over de werking van de Europese Unie (geconsolideerde versie), JOUE nr. C 115 van 9 mei 2008, p. 1: «Wanneer ze de politiek van de Unie formuleren en uitvoeren op het gebied van de landbouw, de visserij, de transporten, de binnenlandse markt, onderzoek en technologische ontwikkeling en de ruimte, moeten de Unie en de lidstaten volledig rekening houden met het welzijn van dieren als gevoelige wezens, de wettelijke of administratieve beschikkingen en de gebruiken van de lidstaten respecteren, namelijk op het vlak van godsdienstige gebruiken, culturele tradities en regionaal patrimonium» (wij onderlijnen)

37 Directief 2010/63/EU van het Europees Parlement en van de Raad van 22 september 2010 over de bescherming van dieren gebruikt voor wetenschappelijke doeleinden

EU: Zoals veel andere regio's in de wereld is Europa op het gebied van dierenbehandeling zeer gevarieerd. Over het algemeen hebben de meeste landen weliswaar wetgevingen goedgekeurd die dierenmishandeling en -foltering verbieden en een aantal landen hebben zelfs baanbrekende beginsels opgenomen, gaande van de erkenning van rechten tot de aanvaarding dat dieren gevoelige levende wezens zijn in staat te lijden of nog dat dieren recht hebben op welzijn. Men stelt dus een graduatie vast in de nationale wetgevingen, gaande van een minimum, het verbod van daden van wreedheid, tot een maximum, zijnde de verplichting voor de eigenaar om voor het welzijn van zijn dieren te zorgen.

Duitsland: Duitsland was het eerste land van de Unie om in 2002³⁸ het dierenrecht in zijn grondwet op te nemen en vervolgens hebben verschillende landen hetzelfde gedaan en hebben de dierenbescherming in hun stichtingsakte opgeschreven, die zo in feite een staatsplicht wordt. In Duitsland hebben de wetgevers met een tweederde meerderheid de beslissing genomen om aan de grondwettelijke bepaling die de Staat verplicht «om de waardigheid van de mensen te beschermen en te respecteren» de woorden «en van de dieren» toe te voegen.

Volgens hun respectievelijke grondwetten beschermen Oostenrijk, Zwitserland, Luxemburg, India, Brazilië alle dieren zonder onderscheid.

Oostenrijk: Sinds 2013 bepaalt de Grondwet dat «de Staat het leven en het welzijn van de dieren die samenwonen met mensen beschermt». Volgens de Wet over dieren is het verboden om een dier zonder geldige reden te doden of het te houden met de bedoeling vacht te produceren, dieren in een circus te houden of te gebruiken (met uitzondering van huisdieren), zelfs zonder winstbejag. Diezelfde Wet bepaalt dat elke provincie een advocaat deskundig in het dierenrecht moet bezoldigen, die dan bevoegd is om tussen te komen in gedingen betreffende dierenbescherming. Wat de Wet op dierenexperimenten betreft, ze verbiedt te experimenteren met grote apen, tenzij het experiment van belang is voor de apen zelf.

³⁸ Grondwettelijke hervorming van 26.7.2002 art. 20a

In logische aansluiting met het voorgaande beschikt het Oostenrijkse Burgerlijk Wetboek in § 285 a dat «de dieren geen dingen zijn en dat ze door bijzondere wetten beschermd worden. De beschikkingen die voor dingen gelden, zijn enkel toepasselijk op dieren in de mate dat er geen andere wetgeving bestaat». In de praktijk worden dieren echter als dingen behandeld daar er voor hen geen specifieke wetgeving bestaat.

Frankrijk: Het Burgerlijk Wetboek is bij amendement gewijzigd om het dier als zodanig te bevestigen. Het nieuwe artikel 515-14 verklaart: «Dieren zijn levende wezens begaafd met gevoeligheid. Onder voorbehoud van de wetten die hen beschermen vallen dieren onder het regime der goederen»³⁹. De gewijzigde versies van artikels 522, 524, 528, 533, 564 en 2501 laten geen twijfel bestaan over de mogelijke interpretaties die beweren dat dieren meubels, onroerende goederen of voorwerpen zijn. Het Glavany amendement is het antwoord van de wetgever op het Manifest van 24 intellectuelen ten gunste van een nieuw juridisch statuut van het dier verspreid op 24 oktober 2013 op initiatief van de Stichting «30 Millions d'amis» die steun kreeg van 775 000 personen.

Eén van de eerste tekstverklaarder, Professor Philippe Reignié, beweert dat de nieuwe bewoording «gedeeltelijk breekt met de utilitaire opvatting over dieren die de opstellers van het Burgerlijk Wetboek erop nahielden» en beschouwt dat «het de eerste bouwsteen is van een toekomstige constructie die er vroeg of laat zal komen, hetzij onder de vorm van een eigen statuut voor dieren, hetzij dat ze toegelaten worden tot het statuut van personen».⁴⁰

Finland: De Finse wetgeving gaat nog verder daar ze dieren intellectuele capaciteiten toekent.

Verenigd Koninkrijk: In 2006 heeft het Verenigde Koninkrijk een tekst over het dierenwelzijn goedgekeurd, de «Animal Welfare Act» (Wet over het dierenwelzijn)

39 Artikel 2 van de wet nr. 2015-177 van 16 februari 2015 «betreffende de modernisering en de vereenvoudiging van het recht en de procedures op het gebied van het gerecht en binnenlandse zaken»

40 Ph. Reignié «Les animaux et le Code civil» La semaine juridique édition générale 2015 n° 9 du 2 mars 2015 .402

die alle dieren door de mens gehouden een juridisch statuut toekent en de verplichting tot «goede behandeling» doorvoert. Het verenigde Koninkrijk legt een plicht aan de eigenaars van dieren op om zich te beijveren in de verstrekking van een aantal zorgen die het welzijn van hun dier veilig stellen. Elke persoon die voor een dier verantwoordelijk is, moet redelijke maatregelen nemen om het een aangepaste omgeving en voeding te geven, het dier in de context van normale gedragingen plaatsen, het onderbrengen met soortgenoten (voor kuddedieren), het beschermen tegen pijn, verwondingen, leed en ziekte.

Griekenland: De nieuwe Griekse wetgeving goedgekeurd in 2012 is een grensverleggende mijlpaal en definieert het dier als levend organisme in staat om gevoelens te ervaren en dat op aarde, in de lucht of in water leeft (zee of elk waterachtig ecosysteem).

Zweden: Al in 1974 verschijnt voor het eerst de dierenethiek binnen een grondwet. De Zweedse grondwet bepaalt dan dat de regering verordeningen kan uitvaardigen betreffende de dierenbescherming.

Luxemburg heeft in 2007 ook zijn grondwet hervormd om de dierenbescherming en het dierenwelzijn te bevorderen.⁴¹

Slovenië: De Sloveense grondwet bepaalt dat de bescherming van de dieren tegen foltering bij wet geregeld wordt.

Samen met de opkomst van de grondwettelijke verdediging van de dieren tegen foltering en van de bescherming van hun welzijn, verscheen in Europa een initiatief die de erkenning van de dieren als gevoelige levende wezens, vatbaar voor lijden, in de wetgeving en namelijk in het Burgerlijk Wetboek wilde opnemen.

⁴¹ Journal officiel du Grand Duché du Luxembourg, 30 mars 2007, p. 841, art.11 bis: « De staat waarborgt de bescherming van de menselijke en natuurlijke omgeving en werkt aan de vestiging van een duurzaam evenwicht tussen natuurbehoud, bijzonder het vermogen van de natuur om zichzelf te vernieuwen, en de bevrediging van de noden van de tegenwoordige en toekomstige generaties. De Staat bevordert de dierenbescherming en het dierenwelzijn.

Buiten Frankrijk en België waar het initiatief op federaal niveau nog geen resultaten heeft opgeleverd, bevestigt het artikel 1 van de Kroatische wet betreffende de dierenbescherming in beginsel de bescherming van het leven, de gezondheid en het welzijn van het dier.

We zullen niet ingaan op het debat over de doelmatigheid van die wijzigingen van juridische teksten, maar we moeten wel vaststellen dat de toepassing van de wetten en de middelen waarover men daartoe beschikt en vooral de wil van de Staten om die concreet uit te werken, de echte inzet van de hele zaak vormt. In de meeste teksten, vooral de grondwettelijke, gaat het inderdaad niet om de erkenning van een subjectief recht dat eender welke burger rechtstreeks voor een rechtbank zou kunnen inroepen, maar wel om het instellen van een staatsverplichting die de overheid moet uitvoeren.

De situatie op wereldniveau

De snelle ontwikkeling van de rechtswetenschappen in een groot aantal landen en streken in de wereld lijkt ons zeer voldoende om te kunnen spreken van een globale beweging ten gunste van de dieren. Op alle niveaus, in het onderwijs, namelijk aan de universiteit, in de productie van de doctrine bij auteurs, op het niveau van de wetgeving en de gerechtelijke beslissingen in die materie, zien we een vermenigvuldiging van verschillende creatieve instrumenten die van de belangstelling voor de dierenzaak overal in de wereld getuigen. De speerpunt van deze beweging bestaat uit een groep landen die baanbrekend werk hebben verricht in de vestiging van wetten tegen de wreedheid en ten gunste van het dierenwelzijn. Hieronder enkele voorbeelden.

Zwitserland: In 1973 heeft Zwitserland zijn Grondwet gewijzigd en heeft de dierenbescherming tot Staatsplicht verheven. In de federale Grondwet van de Zwitserse Confederatie van 1999 (Art. 120) is er sprake van rekening te houden met «de waardigheid van de schepsels en van de veiligheid van de mens, het dier en het milieu; de Grondwet beschermt ook de genetische veelheid van de dieren- en plantensoorten».

Het beginsel van waardigheid staat in artikel 1 van de Zwitserse wet van 2005 over dierenbescherming en heeft inderdaad tot doel «de waardigheid van de dieren en hun welzijn te beschermen». Sinds 2003 bevestigt het Burgerlijk Wetboek dat «dieren geen zaken zijn». Jammer is het resultaat hetzelfde als in Oostenrijk waar dieren onder het juridische regime van de goederen vallen.

Een bijzonder interessant geval is dat van het Zwitserse kanton Zurich waar de Staat een advocaat belast heeft voor de dierenzaak te pleiten. Zo heeft hij kunnen pleiten in meer dan 200 gevallen per jaar en zorgde ervoor dat de wetten werden toegepast, zoals de wet die verbiedt om bij het sleepvissen de vishaak door een levende vis als lokaas te steken. De kippenkwekerijen zijn stap bij stap vervangen door vrijloopsystemen die de kippen toelaten de grond af te krabben, stofballen te nemen, tot op een rek te vliegen of eieren te leggen in een beschermde legruimte voorzien van geschikte stoffen. Deze praktijk vormt een goed voorbeeld van de doelmatigheid van de wetten als de Staat zich de middelen geeft om de toepassing ervan te laten afdwingen.

India: In de Indiase Grondwet bestaat er een plicht tot medelijden met de dieren.⁴² De hypothese om dieren tot het statuut van personen te verheffen kwam onopvallend in India tot stand. In augustus 2013 had het Ministerie voor milieu en bossen uitgenodigd om dolfijnen als niet-menselijke personen met specifieke rechten te erkennen. Rechten die vooral tot uiting komen in het recht vrijheid te genieten en niet onderworpen te worden aan enige commerciële uitbating.

Canada: Dit land is één van de landen die nog geen wetten hebben gemaakt over de dierenbescherming. Er zijn slechts enkele artikels in hun wetboeken zoals in de strafwetgeving in Canada of in het strafwetboek in Spanje.

⁴² Grondwet van India van 1950 (Art. 51-A,g)

Bhutan: Het geval van Bhutan is veelzeggend. Er is geen belangrijke specifieke wetgeving over het dierenwelzijn⁴³, maar in de praktijk ziet men een ware erkenning en een oprecht respect voor de rechten van de dieren, in tegenstelling tot enkel hun welzijn. Een mooi voorbeeld hiervan is het respect van de bevolking van Bhutan voor de honden (18.000 honden in het land) en de maatregelen ter bescherming van de dieren bestemd voor experimenten.

Brazilië: De Braziliaanse Grondwet verklaart het verbod van wreedheid tegenover dieren⁴⁴. Al in 1934 is Brazilië het eerste land dat een decreet goedkeurt ter bescherming van de dieren.

In 1994 heeft **Costa Rica** een wet over het dierenwelzijn goedgekeurd. Het land oordeelt dat het wreed is om wilde dieren te kooien en heeft ook sinds 2002 circussen met wilde dieren verboden en in 2013 ook dierentuinen, zodat wilde dieren in hun habitat terug werden vrijgelaten.

In 2009 was **Bolivia** het eerste land in de wereld om het gebruik van dieren in circussen totaal te verbieden. Artikel 1 van de wet verbiedt het gebruik van huisdieren en wilde dieren omdat het beschouwt dat die praktijk een daad van wreedheid tegenover dieren is.

Argentinië: De wet van 1954 heeft toegelaten om mishandeling van trek- en lastdieren en daden van wreedheid tegenover dieren in experimenten te beteugelen, alsook stiergevechten en andere wrede spektakels met dieren, zowel publiek als privé, te verbieden. Het Argentijnse gerecht oordeelde «omwille van een dynamische en niet statische juridische interpretatie» dat het gegrond was de vrijheidsberoving van niet-menselijke subjecten – in dit geval een orang-oetang wijfje Sandra genaamd, over wie een habeas corpus rechtsvordering was ingediend – onwettelijk te verklaren

⁴³ Livestock Act of the Kingdom of Bhutan 1981, regulating aspects of food quality, consumer and animal health, hygiene, Codex Alimentarius considerations, ante and post mortem inspections

⁴⁴ Braziliaanse Grondwet van 1988 (Art. 225 (1) § 7)

omdat haar cognitieve capaciteiten maakten dat ze draagster was van rechten. Dit specifieke geval en andere in landen zoals de Verenigde Staten tonen dat het positieve recht de rechtspersoonlijkheid van dieren begint te erkennen, uitgaande van het feit dat die nu werkelijkheid is en dat het recht er rekening mee moet houden.

Kortom, het is nu duidelijk: er is een toename van baanbrekende gerechtelijke beslissingen en de wetgevingen kennen een vooruitgang die alle categorieën en alle vormen van dierengebruik betreffen. Deze nieuwe situaties komen overal in de wereld voor, zowel in vooruitstrevende landen zoals sommige Europese landen, maar ook in sommige landen waar men dergelijke hervormingen niet verwachtte zoals Tanzania dat in 2008 een wet over het dierenwelzijn goedkeurde.

Een inspiratiebron voor België

De vooruitgang van het recht ter bescherming van de dieren heeft positieve en negatieve aspecten. Onder de negatieve aspecten moeten we de afwezigheden vernemen, zowel vanuit een kwalitatief als kwantitatief oogpunt. In deze eerste categorie blijft het psychisch leed afwezig uit het recht, omdat deze notie misschien nog te dicht staat bij het menselijke en dus uitgesloten van de wetgeving. Zo worden ook de wilde dieren in vrijheid totaal vergeten in de betrekking van beschermde dieren. Een andere begrenzing aan de uitbreiding van het recht op welzijn van de dieren bestaat uit de talrijke uitzonderingen voorzien door de wetteksten die de natuur van het dier erkennen als levend wezen begiftigd met gevoeligheid, maar echter steeds in functie van het nut van het dier voor de mens. Dat is het geval van artikel 13 van het al hoger vermelde Verdrag van Lissabon dat de industriële veeteelt, de experimenten, sportactiviteiten, of zogezegde culturele tradities als zoveel uitzonderingen instelt.

Tegelijkertijd, zoals we het stellen in het begin van dit hoofdstuk, heeft het recht zich voortdurend uitgebreid tot een groeiend aantal landen en streken, een steeds groter aantal diersoorten en tot steeds meer strafbare menselijke gedragingen. De wet sluit steeds meer daden in die niet aanvaardbaar zijn en de sancties en boeten worden ook strenger. Tekortkomingen situeren zich eerder op het niveau van de

stiptheid van de toepassing van de straffen en de onvoldoende middelen om de wetten inderdaad toe te passen.

Maar hoe kunnen we dan een evenwicht vinden tussen een gegrond optimisme ingegeven door de vooruitgang op wereldschaal en de harde werkelijkheid van een nog heel ontoereikende wetgeving? En, nog erger, de afwezigheid van middelen om de toepassing van bestaande wetten af te dwingen?

Als men de situatie in België bekijkt, ziet men dat de vooruitgang op het gebied van het dierenrecht zeer gering blijkt. Zelfs in vergelijking met de landen die het meest voorzichtig zijn in de productie van wetten over het dierenwelzijn, hoe gering ook, gaat België tegenwoordig door voor de slechte leerling van de klas, ondanks de inspanningen zonder resultaten geleverd op federaal niveau⁴⁵ of op regionaal niveau in Brussel⁴⁶ en Wallonië. Nochtans heeft België buurlanden zoals het Verenigde Koninkrijk, Nederland of zelfs Luxemburg die het voorbeeld tonen en die België zou kunnen volgen.

Het is nuttig om zich af te vragen wat de beste juridische aanpak is in het geval van België⁴⁷. Het antwoord gaat in de richting van gelijkgerichtheid met de landen die in onze directe nabijheid liggen, zowel op het vlak van juridisch stelsel, cultuur en zeden tegenover dieren. In de gevallen van Frankrijk en Luxemburg die gekozen hebben om het Burgerlijk Wetboek te wijzigen met de erkenning dat het dier geen zaak is maar een gevoelig wezen in staat te lijden, had de wetgever niet de moed om de logica door te trekken en vond het relevant om de dieren in de categorie der goederen te laten en ze dus te onderwerpen aan hetzelfde regime.

⁴⁵ Wetsvoorstel ingediend door Mevrouw Christine Defraigne op 24 mei 2012 om het dier het karakter van gevoelig levend wezen in het Burgerlijk Wetboek toe te kennen

⁴⁶ Resolutievoorstel ingediend door Mevrouw Barbara d'Ursel en partijgenoten voor het Parlement van Brussel-Hoofdstad « teneinde het juridische regime van het dier te wijzigen in het Burgerlijk Wetboek en zijn hoedanigheid van levend wezen begiftigd met gevoeligheid te erkennen »

⁴⁷ Men heeft inderdaad vanaf 2004 geleidelijk het verbod van dieren in circussen gezien, eerst in Oostenrijk en dan in 2013 in het verenigde Koninkrijk en recentelijk op 18 december 2013 heeft het Belgische Parlement hetzelfde gedaan onder impuls van de Minister verantwoordelijk voor het dierenwelzijn, Mevrouw Onkelinx en de Raad voor het dierenwelzijn, consultatief orgaan opgericht in 2009.

De meest verhelderende stelling over het standpunt van de landen (Luxemburg, Frankrijk en blijkbaar België) die beslisten om het dier in het Burgerlijk Wetboek een gezicht te geven als gevoelig wezen, is die van een voortreffelijk lid van de LFDA (Franse Bond voor Dierenbescherming), Mevrouw Suzanne Antoine. In haar «verslag over het juridische regime van het dier» dat ze op 10 mei 2005 aan de Frans Minister van Justitie D. Perben overhandigde, schreef ze het volgende: «Indien men een samenhangend juridische regime wil bereiken, zoals de mij toevertrouwde opdracht bepaalt, moet men het dier in een eigen categorie onderbrengen die berust op gezond verstand en overeenstemt met de realiteit van zijn natuur». En ze voegt eraan toe: «het is absurd om van het dier een gevoelig meubel te maken.» En Mevrouw Antoine besluit; «het voorstel dat we als eerste moeten weerhouden is het enige voorstel dat het voordeel biedt om het dier definitief uit het zakelijk recht weg te halen». In de erkenning van het dierenwelzijn ging Frankrijk schoorvoetend te werk en lijkt naast een goede gelegenheid gegrepen te hebben om de achterstand in te halen. Voor België is het nog te laat, hetzij dat het land zonder uitstel in het Burgerlijk Wetboek een nieuwe categorie invoert, bijvoorbeeld een categorie voor dieren, onderscheiden van personen en zaken, hetzij dat het een persoonlijkheid aan dieren erkent.

Misschien moeten we aanvaarden dat de politiek in die materie geleidelijk aan te werk gaat en de evolutie van de maatschappij op de voet volgt in plaats van voor te lopen. Wijzigingen van het recht zijn dikwijls het gevolg van de druk van de publieke opinie, maar diezelfde wijzigingen kunnen een ommekeer van de mentaliteiten veroorzaken zodat de maatschappij zich gevoeliger opstelt en open staat voor de noodzaak om en stap verder te gaan. Het is ons inderdaad overduidelijk dat niets de technische en wetenschappelijke kennis die ertoe heeft bijgedragen om de cartesiaanse leer over het dier als object in de prullenmand te gooien, in de weg kan staan en dat de wetenschap zich in die zin zal blijven ontwikkelen en zich ook op die manier zal verspreiden. En juist de verspreiding van die kennis bij alle maatschappelijke lagen heeft de evolutie van de zeden mogelijk gemaakt zodat het recht er uiteindelijk rekening mee moest houden.

HOOFDSTUK VI

FILOSOFIE EN SURREALISME

Ethiek

De dolfinariums vestigen hun maatschappelijke rol op drie pijlers die ze met de dierentuinen delen, zonder rekening te houden met de vierde die louter commercieel is:

1. Het behoud van de soorten.
2. Onderzoek
3. Opvoeding

De eerste pijler is voor ons geen punt want ook voor Brugge is het evident dat *Tursiops* dolfinen geen bedreigde soort zijn.

De twee volgende pijlers vereisen, wat de werken van de commissie betreft, een grondige rechtzetting als we die bekijken in het licht van de wijzigingen in de wetenschappelijke paradigma's en hun invloed op onze gedragingen.

Laten we eerst de gegevens hernemen *waarover alle deelnemers het eens zijn*:

- Dolfijnen behoren tot een intelligente soort die bewust van zichzelf is en begiftigd met complexe culturen.
- Dolfijnen zijn vooreerst sociale dieren en als zodanig zijn de interacties die zij zowel onderling als met hun omgeving onderhouden essentieel voor hun evenwicht en welzijn. Familierelaties en allianties tussen individu's en groepen vormen hechte banden die levenslang kunnen duren.
- Er is geen vergelijking tussen de rijkdom en de diversiteit van die interacties in hun natuurlijk milieu of in een aquarium.

- De commissie is niet bevoegd om in debatten te beslissen over voor- en nadelen van het leven in vrijheid.
- Deze commissie heeft zichzelf de taak opgelegd om de wetgevers te adviseren door te verwijzen naar de Raad voor het dierenwelzijn betreffende het installeren van structuren en activiteiten die de fysiologische en ethologische «welzijnsnormen» van gevangen dolfijnen zouden respecteren.

Laten we enkele elementen van deze vaststellingen die ons essentieel lijken uitdiepen:

Wetenschappelijke stellingname:

Sinds het begin van de werken van de commissie hebben we geregeld de indruk gehad dat sommige leden, terecht of onterecht, dachten dat aan de ene kant de onpartijdige wetenschappers koel en bewust van hun grenzen de realiteit zouden beschrijven zonder mogelijkheid om tegenwerpingen te formuleren. En de «anderen», wetenschappers of dierenbeschermers, die beschouwd werden als sentimentele romantici die zich al te vaak aan antropomorfisme bezondigden. Daarom lijkt het ons belangrijk om onze visie op de rol van de wetenschap in dit proces te verduidelijken.

We denken dat een absolute en ontegensprekelijke wetenschap niet bestaat maar wel een ruime gradiënt tussen een wetenschap die de realiteit systematisch herleidt tot geformaliseerde verhoudingen en zo de illusie onderhoudt van de objectieve waarheid totaal onafhankelijk van het waarnemende subject – de wetenschapper die beweert een object te kunnen beschrijven door de beschrijving van zijn onderdelen op te tellen; en aan de andere kant een meer actuele visie, aangevuld met de ontdekkingen van de kwantumfysica en de systeemleer die benadrukt dat het subject niet geobserveerd kan worden zonder zelf een deel van het systeem te worden en die zo de directe waarneming omvormt tot een relatie van subject tot subject. Deze nieuwe visie van de realiteit heeft getoond dat een systeem beschreven wordt zowel door de relaties die de onderdelen van het systeem binden als de beschrijving van die onderdelen zelf.

Onze wens was dat deze gradiënt in de verslagen van de commissie duidelijk geactiveerd zou worden om te breken met de karikatuur van de tweedeling tussen enerzijds objectieve wetenschappers en anderzijds subjectieve activisten. Alle medeondertekenaars van de werken van het centrum voor ethiek van Planète-Vie zijn ook wetenschappers, noch meer noch minder dan sommige collega's in de commissie die beweren dat de piepkleine ruimte (tegenover hun natuurlijke habitat) en de eentonigheid van de zwemdokken geen enkele invloed hebben op het welzijn en het gedrag van de gevangen dolfijnen en vervangen of gecompenseerd kunnen worden door activiteiten met het verzorgende personeel.

We denken dat het voor wetenschappers tijd is te aanvaarden dat er, naast een cartesiaans verstand, ook nog een emotionele intelligentie bestaat. De geest en het hart. Wanneer we enkel met onze rede spreken en vooral als we verloren lopen in een doolhof van economische implicaties en de wijsheid van het hart over het hoofd zien, dan zeggen we wereldvreemde dingen die met de werkelijkheid niets meer te maken hebben. Het is voor wetenschappers hoog tijd om die stap te zetten en de allesomvattende onderlinge vervlechting van de wetenschap en het leven te begrijpen.

Ethische Stellingname:

Vertrekkende van de relatie van subject tot subject, van de ontelbare aanwezigingen over het verstandelijk niveau, het zelfbewustzijn, het geheugen, de noden aan socialisatie, enz. die we bij de *Tursiops Truncatus* vaststellen lijkt het ons helemaal achterhaald om dolfijnen (zoals trouwens veel andere dieren) eenvoudigweg als vrije goederen te beschouwen waarover we («we» staat dan voor de mensheid) naar goeddunken zouden kunnen beschikken zonder rekening te houden met hun positie en hun wensen als eigen subjecten. We herinneren eraan dat de mensen vrijheidsberoving, de strenge verenging van de omgeving en het sociale leven (aantal dolfijnen van de groepen in gevangenschap) beschouwen als een sanctie voor een gedrag dat van verachting voor de maatschappij getuigt, en dan nog met een beperkte en welbepaalde duur. Indien de mensen het ooit aandurven om met dolfijnen een dialoog

aan te gaan (sommigen, zoals de cognitieve psychologe Diana Reiss, stellen voor interface te ontwikkelen om dat te bereiken⁴⁸; anderen zijn daar al mee bezig met grote apen⁴⁹) zouden we echt willen weten wat dolfijnen te zeggen hebben.

Hoewel de commissie niet gehouden was om dit punt te behandelen, hadden we graag het postulaat dat een vertrekpunt lijkt te zijn, hetzij opnieuw besproken, hetzij expliciet in de verslagen vermeld: de dolfijnen zijn voorwerpen waarover mensen naar goeddunken vrij kunnen beschikken en wat ze denken heeft geen enkel belang. Indien het zo geformuleerd was geweest, spreekt het voor zichzelf dat we ons hadden gevoegd bij diegenen die dit basispostulaat totaal verwerpen.

Pedagogische stellingname:

Dit andere aspect van de gevangenschap wordt ook door de commissie als niet relevant beoordeeld. We hebben steeds gevraagd om het in te sluiten omwille van de systeemgerichte aanpak die we verdedigen; de welzijnsgraad van de dolfijnen die aan jongeren (en minder jong) wordt voorgedragen maakt ook deel uit van zijn pedagogisch effect.

Dit werd ons niet gegund en we hadden gewenst, als leden van de commissie, dat de verslagen vermeld hadden dat het terzijde laten van dit aspect het onmogelijk maakte om de welzijnsvraag van de dolfijnen onder alle invalshoeken te bekijken; en dat het ons bijgevolg belangrijk leek om een tweede aanvullend deel toe te voegen aan de werken van wat een eerste commissie zou worden.

48 <http://blog.ted.com/2013/02/28/the-interspecies-internet-diana-reiss-peter-gabriel-neil-gershenfeld-and-vint-cerf-at-ted2013/>

49 Ethologen en bonobo chimpansees hebben een gemene «taal» gebruikt om de design van hun kooi te verbeteren in de jaren 2000, A.Lovins, pers.comm. zie ook p.8 van http://www.rmi.org/Content/Files/RMI_SolutionsJournal_Summer03. Zo ook bij gorilla's met de gebarentaal, zie http://www.koko.org/preserve/map_gorilla_design.html

Hieromtrent willen we nog eens dit herhalen: in dagen waar de mens de druk op de biosfeer tot en ongekeende hoogte opvoert, in dagen van onbegrip voor de banden en de stromingen tussen de verschillende samenstellende krachten van onze omgeving, in dagen waar het zo moeilijk is om de mensen bewust te maken van de onderlinge afhankelijkheid van de mens en de andere soorten, in die dagen beamen we met klem dat de vertoning van gevangen dolfinen in de voorwaarden die we beschreven hebben, totaal antipedagogisch is. Hoe is het trouwens mogelijk om jongeren iets over te brengen over de complexiteit van de relaties die dolfinen onder elkaar en met andere soorten van hun ecosysteem onderhouden door hen te tonen als grappassen in een witte badkuip?

Stellingname tegenover het welzijn:

Nog vlug even een opmerking om ons standpunt over het welzijn aan te vullen.

Indien er geen twijfel bestaat over het feit dat de dolfinariums zo goed voor het welzijn van de dolfinen zorgen, zowel ethologisch als fysiologisch, waarom is het dan zo uitzonderlijk om dolfinen in gevangenschap geboren van ouders die zelf ook in gevangenschap geboren zijn, in leven te houden (dus twee generaties in gevangenschap geboren)?

En nog eens dit: indien de dolfinariums van het type van Brugge zo zeker zijn van dat welzijn, zowel ethologisch als fysiologisch, waarom overweegt één van de machtigste groepen op het gebied van gevangen cetacees om zijn zwemdokken te sluiten ten gunste van de opening van gesloten lagunes?

En tenslotte: Indien de commissieleden het voorbeeld wensen te geven en ze van België een Europese referentie willen maken, wanneer zullen ze dan de verantwoordelijken van de landen die de gevangenschap van dolfinen hebben verboden of economisch onmogelijk hebben gemaakt uitnodigen om hen te vragen waarom ze die beslissingen genomen hebben?

Onderlinge afhankelijkheid

Vijftien miljard jaren gingen voorbij sinds de Big Bang. Vijftien miljard jaren die onze wereld hebben gevormd. In dit proces waren we – en zijn we nog – het stof van de sterren, tot we het stof van het leven worden...

In het heelal dat steeds verder uitdijt, komt alle materie van de sterren waaruit, door de werking van universele krachten, constellaties, sterrenwolken, melkwegstelsel, zonnestelsel, de aarde... en het leven geboren zijn.

Wij delen deze ruwe bouwstof met elke levende of niet levende vorm in het heelal. En daaruit is het leven ook ergens anders of overal te voorschijn gekomen, waarschijnlijk volgens dezelfde wetmatigheid en dezelfde afhankelijkheidsbeginselen als diegene die we op aarde kennen.

Een leven dat zich in de loop van de tijd ontwikkeld heeft tot bewustzijn, intelligentie, emoties volgens modaliteiten en graden eigen aan al zijn rijken, van de eerste bacteriën tot eencellige en meercellige organismen, van het delfstoffenrijk tot het plantenrijk en het dierenrijk, van vissen en reptielen tot zoogdieren. We zijn allemaal de uitdrukking van een complex en onderling afhankelijk creatief proces dat zijn oneindige mogelijkheden voor onze verrukte blik ontplooit.

Een onstuimige creativiteit die een veelheid van identiteiten schept, allemaal verschillend... maar ook allemaal in verbinding met elkaar echter op niveaus die ons te vaak ontgaan. Want alles staat in relatie met alles. Alles is verbonden. Ten slotte bestaan we enkel doorheen de banden die zich op alle niveaus van het levende instellen in en tussen de levende wezens onderling, van de meest eenvoudige tot de meest complexe vormen van het leven. We zijn geen «eenheid» maar een «veelheid». We zijn niet zelfstandig maar onderling afhankelijk en we denken de wereld in termen van bestendigheid wanneer alles onbestendig is.

Het perspectief van onderlinge afhankelijkheid van alle fenomenen is een ingrijpende verandering van het bewustzijn. Want deze afhankelijkheid komt op alle organisatieniveaus te voorschijn, van de materie tot het levende, van het zichtbare tot het onzichtbare. Ze verandert onze blik zowel op onszelf als op de andere. Ze opent nieuwe wegen naar ons « mens zijn » en onze plaats in het heelal.

Door de banden van de solidariteit met een geheel te herstellen, matigt de onderlinge afhankelijkheid onze dualistische visie van mens en wereld en het egoïsme dat ons te dikwijls op het verkeerde pad leidt. Ze plaatst ons terug in het ontwikkelingsproces waaruit we geboren zijn en nodigt ons uit om de grondslagen ervan te respecteren. Ze verandert onze gedragingen heel en al.

Onderlinge afhankelijkheid als motor van de evolutie

Het heelal is een boeiend laboratorium. Op een niveau dat onze zinnen en ons verstand niet kunnen vatten is alles aanwezig en alles mogelijk. Alles wordt en verschijnt in de dans van de onderlinge afhankelijkheid van de fenomenen, de wet van oorzakelijk verband die hen samenhoudt en de effecten van de waarnemer. Het leven heeft zich gestructureerd, georganiseerd en gediversifieerd doorheen het respect voor deze gemeenschappelijke regels. Intelligentie, bewustzijn, emoties en communicatie vinden we overal terug in de levende wereld, maar soms zo fijnzinnig dat we hun aanwezigheid niet vermoeden. Onze verschillen zijn eerder meetbaar in hun expressiegraad dan in termen van scheiding of afwijking.

En de evolutie is eerder voortgebracht in afhankelijkheid en solidariteit dan in competitie en afscheiding. Individualisering en globalisering zijn onlosmakelijk verbonden, het geheel en het deel zijn de twee zijden van één munt. Ieder van ons is een sluimerende wereld die wakker wil worden. Elke cel bezit de totaliteit van het zijn waarvan ze deel uitmaakt. We zijn tegelijk één en veelvoudig. Alle evolutie van structuren en wezens berust op die relaties en de bindingen tussen alle dingen.

Onderlinge afhankelijkheid en solidariteit

De darwinistische boodschap, die sommigen in hun interpretatie veralgemeend hebben om een wereld van competitie en scheiding op te bouwen, wordt door nieuwe wetenschappelijke paradigma's op de helling gezet. En met redenen, want we hebben gewoonweg de motor en één van de werktuigen omgekeerd. De cultus van de competitie die ons door het heersende economische model is opgelegd, bepaalt zonder toegevingen onze keuzen en onze ontwikkelingsmodaliteiten. Sinds enkele eeuwen hebben onze maatschappijen hun ontwikkeling gefundeerd op een illusie die hen ten slotte veroordeelt, omdat ze de grondslagen zelf van de evolutie die het heelal besturen totaal negeert.

De mens eigent zich rechten toe. Rechten op het levende dat hij dan gaat beschouwen als bouwstenen waarover hij naar goeddunken kan beschikken volgens eigen corporatistische of culturele regels. In een globale context hebben deze regels die uitsluitend particuliere belangen verdedigen geen enkele waarde. Het is onze taak om in het licht van de dringende verandering die zich oplegt deze regelgeving te verwerpen en nieuwe alternatieven met respect voor mens, dier en milieu waar te maken.

Onderlinge afhankelijkheid en maatschappelijke keuze

Samenwerking, solidariteit en medeleven zijn de ware bouwstenen van elke vorm van organisatie in de levende wereld. Van de kleinste cel tot een levend wezen, van een samenleving tot een ecosysteem. Al zijn de mensen steeds bewuster van deze waarden, worden de veranderingen die daarmee gepaard gaan gedeeltelijk of zelfs totaal afgeremd.

Deze veranderingen zijn nochtans even essentieel als dringend. In 2050 zal 30% van de bestaande soorten op aarde verdwenen zijn, wat overeenkomt met de laatste ramp die de dinosauriërs van de kaart veegde. Zeker een verlies aan biodiversiteit, maar hoe zal het geheel van de biosfeer reageren op het verdwijnen van zoveel noodzakelijke schakels in de goede werking van dat geheel? En vergeten we niet de

globale klimaatveranderingen veroorzaakt door de menselijke activiteiten. De gemiddelde temperaturen zijn nu al met twee graden gestegen, wat in de schema's van de klimaatmodellen van tien jaar geleden als een plafon beschouwd werd.

Volgen Einstein kan men geen oplossing vinden aan een probleem indien we blijven denken in het kader dat er de oorzaak van is. Herinrichting is nutteloos. We moeten innoveren, nieuwe funderingen aanleggen. De zin en de wijsheid die onze oligarchieën stuk hebben geslagen, terug opbouwen. We moeten een nieuwe wereld uitvinden, of liever onze blik op de wereld vernieuwen om een nieuwe wisselwerking uit te vinden. Het is onze enige hoop om onze plaats in het evolutieproces te behouden.

Daarbij moeten we het hoofd bieden aan een driekoppige stremming.

De eerste kop spreekt juridische taal. Hij rechtvaardigt de oppermacht van de mens op aarde. We hebben dit aangesneden in het juridische hoofdstuk. Vandaag is de mens het enige rechtssubject. De rest van de wereld telt niet mee. Als het geen mens is, is het een «meubel», een «zaak», een «ding» en we mogen ermee doen wat we willen. Om een juiste verhouding tussen mens en wereld te herstellen moet de dialoog berusten op wederzijds respect en daarom moeten we de levende wereld een statuut en rechten toekennen.

De tweede kop slaat de plank faliekant mis en beweert dat de economie in een beperkte omgeving oneindig kan blijven groeien. Dat zou wel een enig voorbeeld in de wereld en de geschiedenis zijn. Laten we tot de realiteit terugkeren. De illusie van de eeuwige groei komt uitsluitend enkele grote industriële groepen ten goede, maar de hele wereld moet zich wel neerleggen bij hun wetten. Dat economisch model heeft mischien in het verleden zijn vruchten afgeworpen. Dat was een andere tijd. Dat model heeft zijn grenzen overschreden en keert zich nu tegen ons. De balans wijst inderdaad in de hele wereld op hetzelfde negatieve resultaat en het besluit is onherroepelijk: we staan op de rand van de afgrond. Het is een kwestie van tijd. En die tijd loopt steeds sneller, gedreven door onze waanzin en dwaasheid die onze planeet te gronde richten.

De laatste kop heeft het gezicht van de politiek: in plaats van een visie op lange termijn die individuele zelfzucht zou overstijgen en die de mensen zou moeten leiden, zien we een politieke wereld die de oorzaken van de ramp doodzwijgt en elementaire wijsheid naast zich neerlegt. Er is een bitter tekort aan oprechte leiders, mensen die denken en handelen voor de volken die hen de politieke macht toevertrouwen. Nochtans nemen overal in de wereld steeds meer mensen het woord om verandering te vragen: die stemmen die steeds luider klinken, zal men niet eeuwig kunnen negeren, die stemmen zal men nooit het zwijgen opleggen.

Surrealisme in de kunst, surrealisme in onze relatie met de levende wereld

In een dolfinarium... zijn het geen dolfijnen...

Deze uitspraak kwam uit de mond van een tienermeisje tijdens een debat.

Lumineus en evident.

Een (ver)band.

Dit is geen dolfijn.

Hoe en waarom komen we ertoe om een «gedaante», los van alles wat haar zin geeft en die slechts in zichzelf bestaat, een dolfijn te noemen? Een dergelijke gedaante, in een kuip opgesloten, beroofd van precies datgene waardoor ze dolfijn is – sociale relaties, relaties met de omringende oceaan – ja, is een dergelijke gedaante een dolfijn?

Dit is gen dolfijn, zoals

Dit is geen pijp...

Dit is niet...dat

Dit

Dolfijn

Dat

Surrealisme in de kunst, surrealisme van onze blik in onze relaties met anderen, in ons taalgebruik. Bazeltaal.

Dit stelt de eeuwige vraag van de realiteit: wat is realiteit, bestaat de objectieve realiteit? Is het reële niet de projectie van onze eigen conditionering?

In een interactieve wereld heeft de mens de taal uitgevonden om te communiceren. Hij heeft identiteiten bedacht, dan woorden, zinnen die hij spelenderwijs gebruikt om zijn verzuchtingen te bevredigen. Zijn prioriteiten. Er zijn ten slotte evenveel werkelijkheden als denkschema's en interpretaties. Indien de objectieve realiteit ons als zodanig ontgaat, raken we door de manier waarop we ze hanteren nog dieper van haar vervreemd.

Als we zo verdergaan, is er niet één dolfijn, maar oneindig veel dolfijnen: ieder zijn dolfijn: zoveel voorstellingen als er belangen op het spel staan.

De dolfijn in het dolfinarium is een dolfijn voor diegenen die hem uitbaten.

Nochtans is hij maar een gedaante, een voorwerp, zonder link met wat hij doet, gestolen aan de wereld, beroofd van wat hij is.

Voor een kind lijkt deze dolfijn in niets op een dolfijn in de oceaan, dit prachtig zoogdier dat zwemt, duikt en alle zeeën van de wereld vrij doorkruist.

Om aan die woordspelingen nu eindelijk een einde te stellen; om een andere wereld te betreden; om de werkelijkheid die ons ontgaat en niet wat we ervan gemaakt hebben, toch te benaderen, moeten we eerst en vooral de voorwaarden scheppen om een dialoog op voet van gelijkheid mogelijk te maken. Daarmee bedoelen we niet de dialoog van een mens met een meubel of een zaak uit onze wetboeken, maar een dialoog van een mens met een dolfijn. Een dialoog van wederzijds respect.

We zijn noch gelijk, noch verschillend. We delen dezelfde essentiële verzuchtingen, het streven naar geluk en de wil om leed en pijn te vermijden. Nochtans zijn de

rechten aan ieder toegekend zeer ongelijk. Alleen de mens is drager van rechten. Hij spelt de regels en die regels onderdrukken de rest van de levende wereld.

Dit boek is een oproep van het dolfijnenvolk. De dolfijn als ambassadeur van alle bestaande soorten zonder onderscheid. Een dolfijn die de echte erkenning van zijn recht vraagt, het recht om een dolfijnleven te leiden. Zijn leven.

Vandaag heeft India die stap gezet. België en Europa zouden de uitdragers van deze boodschap kunnen worden. Dit is de wens die we van harte formuleren.

Als we dan een dolfijn in de oceaan zien zwemmen, zullen we « werkelijk » kunnen zeggen,

en niet: « dit is geen dolfijn »,

en niet: « dit is een dolfijn »,

daar dit geen dolfijn is,

maar eenvoudigweg, ten volle bewust en vervuld van liefde en vreugde die ons overweldigt in deze teruggevonden eenheid

...« dolfijn »

BIJLAGEN

BIJLAGE 1 – LIJST VAN GESTORVEN DOLFIJNEN

Brugge

* Allan, mannetje, geboren in zee omstreeks 1963, «aangeworven» door Harderwijk in 1974, tijdens de brand van 5 augustus 1988 in Brugge gestorven door verstikking.
* Kiana, vrouwtje, geboren in zee omstreeks 1963, «aangeworven» door Harderwijk in 1974, tijdens de brand van 5 augustus 1988 in Brugge gestorven door verstikking.
* Jasperina, vrouwtje, geboren in zee omstreeks 1974, aangeworven door Harderwijk in 1978, gestorven in 1987 in Brugge. * Oshi, vrouwtje, geboren in 1987, dochter van Allan en Kiana, gestorven door verstikking in 1988 tengevolge van de brand. * Kim, vrouwtje, geboren in 1985, gevangen in 1988 in de buurt van Gulfport, gestorven aan longontsteking in januari 1989. * De baby van Kim, dood geboren in 1989. * BS-TT-B9501, Vrouwtje, geboren op 9 juli 1995, dochter van Terry en Tex, gestorven op ? * BS-TT-B9601, geslacht onbekend, geboortedatum onbekend, gestorven in 1996, kind van Terry en Tex. * William (Ringo) mannetje geboren in zee omstreeks 1985, gevangen in de buurt van Gulfport in juni 1988. We weten niet wat er sindsdien met hem is gebeurd. * Thea, dochter van Tex en Linda is gestorven bij haar geboorte in 1991. * Skippy, geboren in gevangenschap in Brugge in 1990, zoon van Tex een Puck, gestorven in september 2000. * Terry, vrouwtje, gevangen op zee (?), aangekomen in Brugge in 1989, moeder van Flo en Fernando, gestorven in september 2000. * Fernando, mannetje, geboren in bassin, waarschijnlijk inmiddels gestorven. * Simo, zoon van Terry, gestorven in 1995. * Iggy, zoon van Terry, geboren in 2002, gestorven zonder datum of tromgeroffel... * Milo, zoon van Linda en Tex, geboren op 23 juni 1999, en op 9-jarige leeftijd gestorven in 2008 aan een tandontsteking en onder invloed van verdoving. * Flo, dochter van Terry en Tex, geboren op 18 juli 1998, en op minder dan 14-jarige tengevolge van een tandontsteking en de daarop volgende ondervoeding gestorven in de nacht van 5 op 6 januari 2012. * Baby van Yotta, doodgeboren op 20 oktober 2010

en met de hand uit de baarmoeder verwijderd. * Tweeling van Roxanne, een gestorven in utero en de ander prematuur doodgeboren op 30/8/2011. *BS-TT-B1201 (mannetje) zoon van Roxanne en Beachie, 4 dagen na de geboorte gestorven op 3 september 2012.

Antwerpen

1969 – 1998: 29 dolfijnen gestorven

*Chris (vrij geboren in 1965 - binnengebracht op 20/12/68 - gestorven op 6/01/69).
* Bert (vrij geboren 1968 - tegelijkertijd met Chris gevangen genomen - gestorven op 26/02/72). * Zolly (vrij geboren in 1970 - binnengebracht op 10/02/72 - gestorven op 26/02/72). * Julie (vrij geboren in 1968, binnengebracht op 20/12/68 - gestorven op 12/04/72). * Karin (geboren in 72 - gestorven op 23/07/72). * Sonny (vrij geboren in 1962, binnengebracht op 20/12/68, gestorven op 13/04/73). * Op 30 april 1973 doet de eerste doodgeborene zijn intrede - geen naam, het is de eerste van een hopeloze reeks. * Gi-bi (vrij geboren in 1964, binnengebracht op 20/12/68 - gestorven op 16/12/73). * Scooter (vrij geboren in 1964, eveneens gevangen op 20/12/68, gestorven op 24/01/74). * Bobby (geboren in de Zoo op 25/04/74, gestorven op 27/04/74). * Ben (M) en Brabo (M) (eveneens geboren in de Zoo op 25/04/74 - beiden gestorven op 28/04/74). * Bill (geboren in /04/74 in de Zoo - gestorven op 01/05/94). * Ziska (vrij geboren in 1967, binnengebracht in 1972, gestorven op 14/09/75). * Danny (geboren in de Zoo op 28/01/76 en gestorven op 27/02/76). * Monique (vrij geboren in 1960, binnengebracht op 20/12/68, gestorven op 7/05/79). * Dick (geboren in 1976 - gestorven op 6/01/80). * Zarin (vrij geboren in 1964 - binnengebracht in 1972 - gestorven op 30/12/80). * Jan (geboren in de Zoo op 30/01/82 en gestorven op 9/02/82). * Napo (geboren in de Zoo op 31/05/86 - gestorven op 3/06/86). * Ina (vrij geboren in 1963, gevangen op 3/3/1981, gestorven op 31/07/87). * Orfee (F) en Odin (M) (geboren en kort daarop gestorven in de Zoo op 9 et 10/08/87). * Prinses (geboren in de Zoo op 8/09/88 - gestorven op 17/09/88). * Querida (geboren op 8/10/89 - gestorven op 20/12/89). * Pat (vrij geboren in 1968 - gevangen in 1972 - gestorven op 19/09/89). * Nicky (geboren op 20/05/86 - gestorven op 4/12/90).
* Dolly (vrij geboren in 1968, binnengebracht op 19/10/72, gestorven tussen 1995 en 1998 - geen melding in de pers). * Illas (vrij geboren in 1973 - binnengebracht in de Zoo op 3/03/81 – gestorven tussen 1995 en 1998, geen melding in de pers).

BIJLAGEN 2 – OPEN BRIEVEN AAN DE POLITIEKE WERELD

*T.a.v. Mevrouw Laurette ONKELINX
Minister
Hertogstraat 59-61
1000 Brussel*

*Onze referentie: onze brief van 09/12/2013
Uw referentie: xxx/xxx/xxx*

Brussel, 20-1-2014

Betreft: Persconferentie van 31/01/2014

Mevrouw de Minister,

Op 9 december jl. hebben we u een brief overgemaakt verstuurd door Planète-Vie aan de Raad voor het dierenwelzijn en haar Voorzitter, professor Dirk Lips. Deze brief ging over het verslag en het werkfiche betreffende de welzijnsnormen in de dolfinariums die U door de Raad voor het dierenwelzijn voor akkoord voorgelegd werden.

Twee deelnemers van de groep, Sea First Foundation en Planète-Vie, hebben geweigerd om deze documenten te tekenen. Twee deelnemers die verenigingen voor dierenbescherming vertegenwoordigen, Gaia en CNPA, hebben ze ondertekend. Het staat hen vrij om hun beslissing voor U en voor de Belgische pers te verdedigen.

In die brief vroegen we de Raad ons te verhoren voor haar stemming. Op 10 december werd ons een antwoord verstuurd: de Raad deelde ons mee dat het advies en het werkfiche neergelegd bij de Welzijnsraad door deze goedgekeurd waren ter gelegenheid van een vergadering gehouden op 10 december. Van deze vergadering, waarop we niet uitgenodigd waren werden we niet op

de hoogte gebracht. Sindsdien is U het advies van de Raad ter handtekening overgemaakt. Wij vernemen nu dat U het logischerwijze ondertekend hebt en dat het op 31 januari a.s. op de website van de Raad gepubliceerd zal worden.

Zoals we al vermeld hebben in onze vorige briefwisseling, kunnen we deze documenten die de smet dragen van de constante druk van de dolfinariumlobby in de werkgroep, niet aanvaarden. Het resultaat dat U ter handtekening voorgelegd werd is eenzijdig en is helemaal geen compromis over het welzijn van de dolfijnen, maar wel een compromis met het dolfinarium van Brugge opdat het zijn activiteiten zou kunnen handhaven. En zo het aantal gevangen cetacees rechtvaardigen en vermenigvuldigen...

Planète-Vie zal de vertrouwelijkheidplicht eerbiedigen en zal een persconferentie organiseren op 31 januari. Als bijlage vindt U de persmededeling die verspreid zal worden en we zullen niet nalaten om U de bijbehorende persmap over te maken.

We vermelden verder dat we op die conferentie een wetenschappelijke vertegenwoordiger van de Welzijnraad hebben uitgenodigd opat hij zou kunnen antwoorden op de vragen die de journalisten hem zeker zullen stellen.

In afwachting van een antwoord op deze brief verblijven we, Mevrouw de Minister, met de meeste hoogachting

Voor het ethisch centrum van Planète-Vie,

*Yvan Beck
Voorzitter*

Vervolgens werden verschillende brieven naar het kabinet van Minister Onkelinx verstuurd. Deze briefwisseling herhaalde sommige essentiële punten van de besluiten van de adviezen en fiches door de welzijnsraad aan haar minister voorgelegd.

OPEN BRIEF 1: «kippenbatterijen» en dolfinen: een vergelijking

Wat het advies van de welzijnsraad weerhoudt: « Een grote zwemruimte kan in zekere mate meer gevarieerde gedragingen stimuleren. »

Wat het fische van de welzijnsraad weerhoudt: « Studies en ervaring wijzen erop dat de dolfinen niet altijd grote en diepe zwemdokken verkiezen. »

Wat ze ons niet zeggen:

- Wilde hoenderachtige vogels verplaatsen zich gewoonlijk niet verder dan een afstand van 500 meter. Men kan hun gebied op 196.250 m² evalueren. In vergelijking beschikt de batterijkip opgesloten in haar schoendoos slechts over 1500 cm². De vermindering van de ruimte in legbatterijen wordt op 7.64 (10)-6 geschat.

Met andere woorden: de batterijkip beschikt over 7.64 miljoen keer minder ruimte dan wanneer ze in vrijheid leeft.

Laten we deze redenering doortrekken naar de dolfinen toe ...

Wat de Tursiops Truncatus betreft:

- De vitale levensruimte van de kustgroepen van Tursiops dolfinen gaat van 20 tot 180 km². Nochtans kunnen sommige (steeds sociabele) individu's in de middellandse zee een territorium van 20.000 km² afbakenen. Langs een kustlijn loopt hun domein van 2 tot 100 km (tot 200 km voor de middellandse zeedolfinen). Hun gebied in de natuur schommelt van 40 km² tot 20.000 km², naargelang we over diepzeesoorten of andere oceaansoorten spreken.

In vergelijking beschikt het dolfinarium van Brugge voor alle dokken samen over een oppervlakte van 850 m². **De territoriumverkleining van gevangen dolfinen schommelt, naargelang hun herkomst, van 2.1 (10)-5 tot 4.5(10)-8.**

Het territorium van gevangen dolfinen wordt 210.000 à 45.000.000 keer gereduceerd, naargelang ze tot kust- of oceaanpopulaties behoren. Verhoudingsgewijze zijn deze cijfers analoog aan die van de legkipbatterijen. **Dus In termen van territoriumverkleining zijn de dolfinariums aan dolfinen wat de batterijen aan legkippen zijn.**

« De tursiops dolfin is een kosmopolitische soort, zeer soepel vanuit een ecologisch standpunt. Indien sommige populaties tot de soorten behoren die het dichtst bij de kusten blijven en zelden dieper dan 5 meter duiken wegens de beperking van hun habitat (zoals in Louisiana), toch is het zo dat de meeste kustpopulaties heel graag diep duiken in ongelijk reliëf en vlot neerdalen tot een diepte van 50 meter. »

Indien men rekening houdt met de duikdiepte van vrije dolfinen, moeten we territoriumverkleining van gevangen oceaandolfinen nog eens met tien vermenigvuldigen.

Verbazend, niet? De ruimteverkleining die gevangen dolfinen ondergaan, wordt nu goedgekeurd met « welzijnsnormen » en die ruimteverkleining is vergelijkbaar met die van legkipbatterijen. Wetenschappers die voor de industrie werken hebben bewezen dat de legkipbatterijen overeenstemden met de Europese directieven over het dierenwelzijn... Maar nu zijn die legkipbatterijen door dezelfde directieven voor wreedheid tegenover dieren... verboden!

Het is niet verbazend dat het advies en het fiche neergelegd door de welzijnsraad, in de mate dat ze de standpunten van de dolfinindustriëlen hernemen, hetzelfde beweren als de bazen uit de voedermiddelenindustrie. Kippen lijden daar niet onder. Dolfinen lijden daar niet onder.

Het bouwen van een nieuw dok, in dit dossier voorgesteld in termen van ruimte als een grote stap vooruit qua verbetering van de levensvoorwaarden van de

gevangen dolfijnen te Brugge, verandert de territoriumverkleining tot 300.000 voor diepzeesoorten en tot 60.000.000 voor oceaansoorten.

Een nieuw dok bouwen, dat is... een druppel in de oceaan. De oceaan die de dolfijnen onstuimig doorkruisen en die ze nooit hadden moeten verlaten.

Mevrouw de Minister, Dames en Heren Parlementariërs,
Wist U het niet? Dan weet U het nu.
Voor het dolfijnenvolk,
Planète-Vie

OPEN BRIEF 2: «stress en immuñteitsdepressie»

Wat het fiche van de welzijnsraad weerhoudt: « De studies over stresshormonen bij dolfijnen geherbergd in dierentuinen tonen dat ze niet aan chronische stress lijden.

Wat het advies van de welzijnsraad weerhoudt: “De wetenschappelijke studies die gevoerd zijn in de meest moderne Europese dolfinariums kunnen inderdaad geen duidelijke en ondubbelzinnige aanwijzingen van stress voor deze soort aan het licht brengen. »

Wat ze niet vermelden

Op 21/05/2913 legde Dr. Piet De Laender, veearts van het Boudewijn Sea-Park te Brugge, een vertrouwelijk dossier over de sterfgevallen van dolfijnen en hun oorzaken neer bij de werkgroep van de Commissie voor het dierenwelzijn.

Een dossier dat jammer genoeg onvolledig was, daar het slechts begon in 1988 en niets vertelde over de talrijke sterfgevallen van 1972 tot 1998.

Op de 8 overleden dolfijnen sinds 1998 zijn 6 van hen gestorven aan besmettelijke ziekten, een andere overleed kort na zijn geboorte aan een aangeboren gezwel en de laatste overleed aan de gevolgen van een kaakbreuk.

Wat kaakbreuken betreft: in dolfinariums worden deze letsels veroorzaakt door zelfmoordpogingen. De dolfijnen storten zich tegen de wanden van het zwemdok en slaan er vrijwillig met hun hoofd tegen om er een einde aan te maken... Gevallen worden vermeld, namelijk in Japan (Andere zelfmoordgevallen met andere middelen worde vermeld, namelijk het vrijwillig stopzetten van de ademhaling, cf. Richard O’Barry. Deze zelfmoordgevallen worden natuurlijk verzwegen in het advies en het fiche van de welzijnsraad.)

De besmettelijke ziekten tellen voor 75% van de sterfgevallen te Brugge. Dergelijke cijfers zijn niet onbeduidend. Een wetenschapper kan niet stilstaan bij toeval als enige verklaring, want iedereen kent de gevolgen van stress op de immuniteit van dieren. In de intensieve veeteelt heeft de ineenstorting van de immuniteit geleid tot massaal gebruik van stoffen die nu verboden zijn, zoals antibiotica, antidepressiva enz.

Gevangen dolfijnen die opgesloten zijn in een piepkleine ruimte, in kunstmatig water, beroofd van voldoende lucht en van de sociale interactie met soortgenoten en milieu, voor hen essentieel om te leven, ondergaan dezelfde stress als de dieren in de intensieve veeteelt. Al die doodsoorzaken getuigen ervan, ondanks diegenen die beweren dat gevangen dolfijnen in een beter beschermde omgeving leven, ver weg van vervuiling, roofdieren en ongevallen eigen aan het wilde leven.

Mevrouw de Minister, Dames en Heren Parlementariërs,
Wist U het niet? Dan weet U het nu.
Voor het dolfijnenvolk,
Planète-Vie

OPEN BRIEF 3: de evaluatie van het welzijn te Brugge

Wat het advies van de welzijnsraad weerhoudt: « De wetenschappelijke studies die gevoerd zijn in de meest moderne Europese dolfinariums kunnen inderdaad geen duidelijke en ondubbelzinnige aanwijzingen van stress voor deze soort aan het licht brengen. Zonder duidelijke en ondubbelzinnige aanwijzingen van welzijnstoornissen bij de dolfijnen in dierentuinen, spitst de discussie zich eerder toe op ethische aspecten, behoud en steun binnen de maatschappij, alsook opvoeding.

Wat het fiche van de welzijnsraad weerhoudt: « Een gedragsstudie in 2006 uitgevoerd op een groep dolfijnen in het Boudewijn SeaPark stipt geen belangrijke welzijnsproblemen aan. »

Wat ze ons niet zeggen:

Men moet weten dat weinig specifieke studies in Brugge uitgevoerd werden, naar we weten slechts twee, tussen 2005 en 2006.

Het eerste rapport over stress en welzijn bij de dolfijnen te Brugge is uitgevoerd door Dr. **Toni Frohoff** (Report on observations and preliminary assessment at Boudewijn SeaparkDolphinarium in Bruges; Tony Frohoff, Ph D, Behavioural biologist and consultant, Terra Mar research; 28/09/2005 - <http://www.dauphinlibre.be/tonireport2005.rtf> tijdens de maand september 2005 op verzoek van de Belgische vereniging Gaia en de WSPA (World Society for the protection of animals). Bij gebrek aan middelen moest Toni Frohoff inderhaast te werk gaan. Zij kon de dolfijnen enkel vanuit de zitbanken observeren en bleef maar enkele dagen, maar toch stelde ze vernietigende toestanden vast. Toni Frohoff kent de zaak door en door: ze heeft permanent contact met wilde dolfijnen en wordt vaak opgeroepen om in te grijpen voor « eenzame » dolfijnen in moeilijkheden. Als deskundige op het gebied van stresssymptomen bij cetacees zowel in vrijheid als in gevangenschap, geniet ze internationale erkenning en bezit alle nodige diploma's om dergelijke situaties te beoordelen. Ze kon in Brugge enkel bijkomstigheden inkijken...

Haar getuigenis ondersteunt de beperkingen van haar deskundig werk in die moeilijke omstandigheden:

« However, I was surprised to see what I determined to be so many critically dangerous and sub-standards occurrences of poor dolphin welfare in such a short period of observations time ».

« It is my professional opinion the welfare of dolphins at this facility is poor and severely compromised and that this facility is unsuitable for meeting both the psychological and physiological needs of dolphins »

« I observed numerous indications of physical dangers to the dolphins as well as psychological distress that are referred in the scientific literature ».

Laten we ook onderlijnen dat Dr. Toni Frohoff inbreuken op twee absolute vereisten betreffende het in gevangenschap houden van dieren vaststelt: het respecteren van hun fysiologische en ethologische behoeften.

Een jaar later in 2006 ter gelegenheid van de eerste commissie Giet, haalt de **Universiteit van Utrecht** een tegensprekende studie boven. Deze is uitgevoerd door een jonge bioloog stagiair die later zal specialiseren in muggen en malaria, **Remco Suer** (<http://www.in2care.org>). Deze man heeft nooit een vrije dolfin van zijn leven gezien. **De directeur van zijn proefschrift is de veearts van het Boudewijn SeaPark**, Piet De Laender. Aan het einde van het werk vindt mijnheer Remco Suer niet genoeg woorden om de ploeg van de verzorgers met wie hij nauw samenwerkte, te bedanken. Een beetje onhandig citeert hij zelf vijf keer Toni Frohoff in zijn wetenschappelijke referenties en dit getuigt van de geloofwaardigheid die ze bij hem geniet als internationaal erkend deskundige. Maar hij citeert natuurlijk niet haar rapport van 2005, gefinancierd door de WSPA UK.

De besluiten van de studie uitgevoerd door en onder controle van het Boudewijn SeaPark zijn te verwachten: de Brugse dolfinen hebben van geen enkele stress last.

Dit rapport is het enige dat de werkgroep van de welzijnsraad zal weerhouden; de werkgroep zal in zijn fiche het rapport van Toni Frohoff doodzwijgen...

Mevrouw de Minister, Dames en Heren Parlementariërs,
Wist U het niet? Dan weet U het nu.
Voor het dolfinnenvolk,
Planète-Vie

OPEN BRIEF 4: levensduur en sterfgevallen te Brugge

Wat het fiche van de welzijnsraad weerhoudt: « we kunnen nu stellen dat dolfijnen in gevangenschap langer leven dan vroeger en dat ze minstens even lang als wilde dolfijnen leven. Een recent onderzoek dat op gegevens van het EEP (Europees Programma voor Bedreigde soorten) aanleunt bevestigt dit besluit. »

Wat ze ons niet zeggen:

Het onderzoek waarover sprake in het fiche is uitgevoerd voor het EEP door twee vertegenwoordigers van de dolfinariumsector, Manuel Garcia Herman en Dr. Cornelis Van Elk die zelf deze sector in de werkgroep vertegenwoordigt. We maken hier nog eens gebruik van de gelegenheid om eraan te herinneren dat de dolfijn, hoewel hij in dat onderzoek voorkomt, helemaal geen bedreigde soort is...

We hebben dit document aan Dr. Naomi Rose (Ph.D.Senior Scientist, HSI-Wildlife) overgemaakt. Ze is een van de grootste internationale deskundigen op het gebied van de cetacees. Het rapport van drie bladen dat ze ons heeft opgestuurd onderstreept de talrijke fouten en valse interpretaties die een smet op het document van het EEP werpen. Ziehier haar besluiten:

*« De eerste vraag die bij me opkomt bij het lezen van dat artikel is de vraag waarom dit onderzoek niet voorgesteld werd ter publicatie aan een wetenschappelijk referentietijdschrift. Indien de geciteerde cijfers juist zijn is dat de eerste stap te zetten voor dit type technisch onderzoek dat ons blijkbaar dergelijke evaluatiebases toont... met baanbrekende resultaten. **Ik kan u onmiddellijk zeggen dat de reden waarom dit onderzoek niet ter publicatie is voorgesteld heel eenvoudig de volgende is, namelijk dat een wetenschappelijk referentietijdschrift het nooit aanvaard had** ».*

Als we naar het dossier van de veearts van Brugge over de sterfgevallen verwijzen, kunnen we noteren dat:

- Op de 6 dolfijnen die Brugge tegenwoordig herbergt, zijn de drie dolfijnen ouder dan 20 in de wilde natuur gevangen. De oudste die in gevangenschap geboren is, is maar 14 jaar oud. Er is geen spoor van dolfijnen in gevangenschap geboren voor 1998.
- Op twaalf dolfijnen te Brugge geboren sinds 1998, zijn 7 van hen al dood, zij 60%; de oudste was nauwelijks 14 jaar. We weten niet of de overlevende nog steeds in leven zijn, sommige zijn verplaatst; twee van hen zouden vandaag 16 jaar oud zijn, drie andere 11 jaar.

Dit dossier vermeldt de statistieken pas vanaf 1998. Volgens onze bronnen, die waarschijnlijk niet volledig zijn, zouden 12 dolfijnen eerder overleden zijn.

De internationale vakliteratuur gaat in dezelfde richting en toont ons dat:

- Gevangen dolfijnen zelden langer dan 20 jaar leven
- Zij die ouder dan 30 jaar worden, zijn zeer zeldzaam. Meestal zijn die dolfijnen dan in hun natuurlijk milieu geboren.

Zowel wetenschappelijke als populairwetenschappelijke werken spreken over een levensverwachting **van 40 jaar voor de mannetjes en 50 à 60 jaar voor de wijfjes** in hun natuurlijk milieu.

De echte vraag die we ons vandaag moeten stellen is te weten waarom – terwijl de wetenschappers van de gevangenschap beweren dat ze bevredigende levensvoorwaarden voor « tamme » dolfijnen kunnen herscheppen, opgesloten in een dok en ver weg van de zovele gevaren die in de natuur bestaan – waarom er zo weinig dolfijnen in gevangenschap zijn die ouder dan 20 jaar worden?

Mevrouw de Minister, Dames en Heren Parlementariërs,
Wist U het niet? Dan weet U het nu.

Voor het dolfijnenvolk,
Planète-Vie

OPEN BRIEF 5: voortplanting en levensvatbaarheid van de gevangen soort

Wat het fiche van de welzijnsraad weerhoudt: Het EEP verklaart dat er genoeg dolfijnen in gevangenschap zijn opdat de populatie zichzelf op een gezonde manier zou handhaven. Nochtans maken de strengere CITES regels de onderlinge transfers tussen dierenparken moeilijker, wat het behoud van een voldoende genetische diversiteit schaadt door de voortplanting van dolfijnen zonder familieband te bemoeilijken.

Wat ze ons niet zeggen:

- Op 13 dolfijnen geboren in het Boudewijn SeaPark sinds 1998, zijn 8 al dood, zij 62% sterfgevallen onder de geboorten.
- Onder de gevangen dolfijnen te Brugge in 1998, zijn twee dolfijnen op de vijf die vrij geboren zijn, overleden en op de drie in gevangenschap geboren, zijn twee overleden. Op 8 dolfijnen is de helft vandaag dood waaronder 2 op 5 dolfijnen in vrijheid geboren en 2 op 3 dolfijnen in gevangenschap geboren (op 10 en 8 jarige leeftijd).
- Hoeveel baby's hebben het sinds de dood van Tex te Brugge overleefd? Geen enkele.
- 6 foetussen en baby's dood sinds 2010.

Deze tendens vindt men terug in de meeste dolfinariums en wijzen op:

- Een hoger sterftecijfer bij individu's die in gevangenschap geboren zijn.
- Voortijdige sterfgevallen (meestal voor twintig jaar) bij individu's in gevangenschap geboren.
- Deze neiging lijkt zich allengs te versterken. Van de ene op de andere generatie lijkt de weerstand tegen de gevangenschap inderdaad te verminderen.
- Zijn er op deze dag dolfijnen van de derde generatie geboren uit gevangen dolfijnen die zelf gevangen ouders hadden, en indien ja... hoe oud zijn ze vandaag???

- Kan men, op basis van de huidige wetenschappelijke gegevens, blijven beweren dat het mogelijk zal zijn een levensvatbare gevangen soort in stand te houden zonder de inbreng van zaad afkomstig van de buitenwereld?

Mevrouw de Minister, Dames en Heren Parlementariërs,
Wist U het niet? Dan weet U het nu.
Voor het dolfijnenvolk,
Planète-Vie

OPEN BRIEF 6: Taiji en het «witwassen» van dolfijnen

Wat het fiche van de welzijnsraad weerhoudt: « Recente gegevens wijzen erop dat het aantal slachtingen in Japan in de laatste jaren sterk is gedaald en dat de gevangen dolfijnen voor de dolfinariums in het Midden Oosten bestemd zijn (en dus niet voor de Europese, Amerikaanse, Australische of Aziatische dolfinariums).

Wat ze ons niet zeggen:

Volgens de internationale pers is het aantal slachtingen nooit zo hoog geweest. Sinds enkele weken komen die slachtingen in kranten en op televisie elke dag in het middelpunt van de actualiteit.

- De zender CNN heeft er de laatste weken talrijke reportages aan besteed: Japan officials defend dolphins hunting at Taiji cove <http://edition.cnn.com/2014/01/20/world/asia/japan-dolphin-hunt/?c=&page=0>
- Captain Paul Watson will be on the CBS Evening News to discuss the horrific events happening in Taiji, Japan right now <http://sunsetdaily.wordpress.com/2014/01/19/captain-paul-watson-will-be-on-the-cbs-evening-news-to-discuss-the-horrific-events-happening-in-taiji-japan-right-now/>
- De Anonymous, beroemde «hackivisten», <http://thedailybanter.com/2013/11/anonymous-targets-japanese-government-over-dolphin-killings-sont-intervenues-recentment>

«According to the Oceanic Preservation Society, from September to May each year, over 20,000 dolphins are slaughtered in Japan. Dolphins are not protected by the International Whaling Commission (IWC), which affords no protection for 71 out of 80, known cetacean species. That is why Japan can legally capture dolphins and sell them into captivity, or slaughter them for meat..

... The ultimate purpose of this message: Government of Japan, we have been watching you and your sick actions from a very long time. Despite several pleas from the international community, you have not stopped

butchering these mammals, for your personal gains. You are putting your people's lives at risk by allowing them to consume whale meat. Not only that, you have brought great shame upon Japan by performing these acts.

This is our final warning, STOP these slaughters IMMEDIATELY, or get ready to face the extent of our wrath. »

- ... Zoo ook het Amerikaanse State Department en de Amerikaanse ambassadrice in Japan, Caroline Kennedy: « Japan, de slachting van de dolfijnen in de baai van de schaamte wekt de verontwaardiging van Caroline Kennedy »
'<http://www.lefigaro.fr/international/2014/01/21/01003-20140121ART-FIG00496-japon-le-massacre-de-dauphins-dans-la-baie-de-la-honte-revolte-caroline-kennedy.php>

De slachtingen van dolfijnen in Taiji zijn nauw betrokken bij de internationale dolfijnenhandel, daar tientallen onder hen gevangen worden en gedeporteerd worden naar dolfinariums. En wat het « witwassen » van dolfijnen betreft, het is allemaal heel eenvoudig. De gevangen dolfijnen worden eerst naar een dolfinarium in het Oosten of in Arabische landen overgebracht. Ze verblijven daar enkele jaren en worden dan doorverkocht als « dolfijnen afkomstig uit een dolfinarium » in landen waar de wetgevingen strenger zijn. Ziehier, documentaire films die de slachtingen en de handel ter sprake brengen:

<http://www.thecovemovie.com/richardobarry.htm>;
<http://topdocumentaryfilms.com/fall-from-freedom/>

Mevrouw de Minister, Dames en Heren Parlementariërs,
Wist U het niet? Dan weet U het nu.
Voor het dolfijnenvolk,
Planète-Vie

OPEN BRIEF 7: compromis of monopolie?

Wat het fiche van de welzijnsraad weerhoudt:

De welzijnsraad oordeelt dat, al waren de discussies moeilijk, het te bereiken doel een compromis tussen alle partijen was. De raad verheugt zich erover dat hij daarin geslaagd is en denkt rekening te hebben gehouden met de meningen van alle partijen – sociale, economische of sanitaire – en tegelijk als basis van de gesprekken het dierenwelzijn behouden te hebben.

Wat ze niet zeggen:

De zeven vorige open brieven illustreren alle dingen die het rapport dood-zwijgt: stress, voortijdige sterfgevallen, immuniteitsdepressie, voortplanting-moeilijkheden, slachtingen te Taiji en wereldhandel van dolfijnen. Feitelijk: na twee jaar werk waren holle woorden en lege zinnen het enige resultaat in dit fiche en dit rapport die de getuigenissen en wetenschappelijke rapporten die het bestaan van Brugge in het gedrang brachten, met de bezem van de discussietafel hebben geveegd.

Om het met de woorden van Naomi Rose te zeggen, een van de grootste internationale deskundige in de cetacees:

« My main comment to you is that the advices are very vague (which I'm sure you noticed!). Vague is bad – the UK standards are the best and they are very specific.

I agree with you that this was a political compromise. It does require that the Seapark eventually build bigger tanks, which is progress (although not very satisfactory!), but HOW MUCH BIGGER is not stated, which leaves far too much to the discretion of the Seapark.

The biggest problem, however, is the basic assumption underlying the avis. It basically claims that dolphins do not in fact develop problems in captivity (which is false) and therefore any improvements are intended to respond to the general public's "touchy-feely" concerns rather than to any real needs of the animals. This assumption is not based on the best available science, the precautionary principle, or on modern ethics ».

Brugge dat tijdens de vergaderingen oververtegenwoordigd was, Brugge dat de meeste spreektijd in beslag nam, Brugge dat zijn eigen keuze van de deskundigen oplegde, Brugge, tegelijk rechter en partij, maar vooral Brugge dat dankzij lobbying zijn eigen standpunt heeft opgedrongen.

Opdat een compromis aanvaardbaar voor het welzijn van de dolfijnen zou zijn, moeten de geldende beschikkingen hun fysiologische en ethologische behoeften respecteren. Als bewuste en verstandige soort die complexe emoties ondervinden en zeer geëvolueerde sociale relaties onderhouden, kunnen we de dolfijnen niet als gestandaardiseerde goederen beschouwen. We moeten ze eerbiedigen als individu's met hun relaties tot de groep. We weten dat de rijkdom en de diversiteit van de interacties van deze wilde dieren met soortgenoten en milieu, de opsluiting van de dolfijnen in gevangenschap onmogelijk maken zonder dat ze er zwaar onder lijden. En ze lijden eronder. Dit wordt bevestigd door de bevindingen van wetenschappers die met wilde dolfijnen in hun habitat werken.

Het rapport heeft alle tegenstrijdige adviezen weggelaten en heeft enkel weerhouden wat toelaat welzijnsnormen te vestigen. Ruimte is niet belangrijk en de dolfijn wordt in een «batterij» opgesloten, zoals we dat deden met kippen. De sociale groep wordt dramatisch herleid, de dolfijnen wordt elke individualiteit ontnomen om op vraag uitgewisseld te worden tussen commerciële structuren, de families worden van elkaar afgescheiden... De mens en de «dolphin trainers» met hun afschuwelijke shows moeten dan alles wat we de dolfijnen ontnomen hebben, vervangen...

Neen, voor het welzijn van gevangen dolfijnen is er geen compromis mogelijk. Er is enkel een compromis met de waarheid. Een misbruikte waarheid die Brugge toelaat een activiteit tegengesteld aan de principes waarop het zelf zijn legitimiteit fundeert, verder te zetten. En veel meer: het advies en het fiche geven een schijn van respectabiliteit aan het laatste Belgische « beestenspel » dat een spektakel met wilde dieren vertoont.

Maar Brugge doet vooral een verbazend « goede commerciële zaak » waarvan de winst elke verwachting overschrijdt. Door elke nieuwe inplanting van dolfinaria's in België te verbieden heeft de Belgische Staat Brugge een monopolie toegestaan. Brugge heeft nu het licht op groen om zich te vergroten en om zijn activiteit uit te breiden... Niemand zal dat kunnen verhinderen. Waarom? Ga dat aan de Minister vragen. Maar wat het dierenwelzijn betreft, hebben we hier net een prachtige Belgische grap uitgedacht!

Mevrouw de Minister, Dames en Heren Parlementariërs,
Wist U het niet? Dan weet U het nu.
Voor het dolfijnenvolk,
Planète-Vie

BIJLAGE 3

Advies inzake dierlijk welzijn *Werkgroep: dolfijnen*

Advies en Fiche betreffende het houden van dolfijnen, goedgekeurd door de Raad voor dierlijk welzijn en minister Onkelinx en gepubliceerd op de website van de Raad voor dierenwelzijn op 31/01/2014

http://www.health.belgium.be/eportal/AnimalsandPlants/Animal_welfareAnimalWelfareCouncil/Publicationsandrecommendations/index.htm

BIJLAGE 4

Werkaantekeningen van Planète-Vie

Tijdens de werkzaamheden van het CBE heeft Planète-Vie niet nagelaten haar stem te laten horen, commentaar te geven en een andere zienswijze – die van de ethica – aan te dragen, waar nodig geschraagd door bevindingen van deskundigen van het zeemilieu, maar vaak ingesproken door gewoon gezond verstand.

Dit commentaar werd in de vorm van aantekeningen stelselmatig ter inzage aangeboden tijdens volgende vergaderingen. Nota N°2013/04, die we hiernavolgend bestuderen, maakt de balans op van de lopende werkzaamheden en licht de onvermijdelijke struikelblokken toe die elke voortgang van het dossier in dit stadium hebben verhinderd.

CONCLUSIES VAN HET WETENSCHAPPELIJK COMITÉ VAN PLANÈTE-VIE

Referentie:

- Philippe Swaelus DMV
- Pierre de Bie DMV
- Raoul verhoeven DMV
- Olivia Gilliciaux DMV
- Yvan Beck DMV
- Gauthier Chapelle docteur en biologie marine

Datum 18/07/2013

Mevrouw, Meneer, beste Confraters

De lange maanden van werk en gedachtenuitwisselingen in de Commissie waarvan wij hebben deelgenomen komen onze werkzaamheden tot hun einde.

Wij waren er reeds vanaf het begin van overtuigd – en hebben deze overtuiging ook uitgesproken – dat de versplintering van de aanpak, herleid tot de evaluatie van welzijnsnormen – voor zover deze voldoen aan de wezenlijke fysiologische en ethologische noden van dolfijnen en niet aan de behoeften van een industrie in dienst van de mens – vroeg of laat zou stuiten op fundamentele contradicties.

Wij doorlopen hier de belangrijkste knelpunten en plaatsen onze bedenkingen in een holistische context alvorens de normstelling op zich te bespreken. Om overlapping te voorkomen zullen we de bemerkingen van Planète-Vie niet in hun geheel overnemen, maar ons beperken tot de voorafgaande nota's ingediend door Planète-Vie.

Wij vragen met klem dat deze punten, eventueel in bijlage, worden toegevoegd aan het eindwerk dat de Commissie zal voorleggen aan het parlement.

Een eerste, algemene doch wezenlijke opmerking betreft de onenigheid – zowel in de aanpak als in de conclusies – tussen de wetenschappers in dienst van gevangenschap en de onafhankelijke wetenschappers en/of wetenschappers die dolfijnen in hun natuurlijke omgeving observeren.

De verschillen in zienswijze hebben zich aangescherpt in de loop van de besprekingen, zowel tussen de wetenschappers binnen de Commissie als tussen de door beide partijen uitgenodigde wetenschappers.

- Dit rechtstreeks met de onafhankelijkheid van de wetenschappers en de onpartijdigheid van de wetenschappelijke benadering verbonden probleem is een constante in onze samenleving, zoals uitstekend is toegelicht door Isabelle Stengers

in een recent artikel over OGMs⁵⁰ voorgesteld aan de leden van de Commissie. We hebben dit onderwerp aangekaart en de gevolgen ervan uitgewerkt in een interventie waarin de positie van de wetenschappers ten aanzien van de wetenschap en het veranderende paradigma van de wetenschap nader wordt toegelicht.⁵¹

- De mening van de in deze Commissie vertegenwoordigde wetenschappers is dus verre van eenstemmig. Dit heeft rechtstreekse gevolgen voor de stellingen die zij innemen ten aanzien van de normstelling inzake welzijn, evenals voor de ethische en pedagogische aspecten⁵² die eruit voortvloeien. Beide laatste aspecten moeten volgens ons in de werkzaamheden van deze Commissie worden voortgezet.

1. **Dolfinarium: Zoo of circusvoorstelling?**

Planète-Vie heeft de vertegenwoordigers van dolfinaria en van de Commissie de volgende vragen gesteld⁵³:

- Kunnen de activiteiten van de dolfijnen van Brugge (balspelen, in de lucht gooien van dolfjinentrainers...) beschouwd worden als 'kunstjes' ?
- Indien deze 'kunstjes' – onderworpen aan een leerproces waarvan de modaliteiten nader moeten worden bepaald – deel uitmaken van een voorstelling, dient de gevangen dolfijn dan niet als een circusedier te worden beschouwd?

Deze vragen hebben in de Commissie aanleiding gegeven tot discussie waaruit duidelijk is gebleken hoe woorden kunnen worden gebruikt -en misbruikt - om onze handelingen te rechtvaardigen:

- Volgens de verantwoordelijken en wetenschappers van dolfinaria gaat het hier niet om 'kunstjes' maar een manier om dolfijnen ' bezig te houden' (ter vervanging van de interactiviteit die ze niet kunnen hebben in hun natuurlijke sociale omgeving).

50 <http://www.etopa.be/spip.php?article2204>

51 Planète Vie – nota 1 – 04/2013

52 Planète Vie – nota 1 – 04/2013

53 Vergadering van 27/6/2013

- Voor de toeschouwers die de voorstellingen in Brugge bijwonen en ... voor het merendeel van de Commissieleden betreft het hier wel degelijk 'kunstjes' die de dolfijnen worden aangeleerd.
- Als zodanig maken ze deel uit van een show, vergelijkbaar met alle andere voorstellingen waarin dierendressuur wordt toegepast voor handelsdoeleinden. De dolfijnen die hieraan deelnemen dienen in dat geval als circusdieren worden beschouwd.

2. De dolfijn: wilde diersoort of huisdier ?

- Indien dolfijnen worden beschouwd als een wilde diersoort en de in Brugge vertoonde voorstelling als een circusvoorstelling...

... dan zijn de werkzaamheden van de Commissie achterhaald.

Wat zou er van Brugge zonder dolfijnenshow geworden, wetende dat *op 12 juli 2013 de Federale Ministers in Brussel* het voorstel van de Minister voor Dierenwelzijn, Laurette Onkelinx, hebben geratificeerd dat het circus met wilde dieren verbiedt ? Deze nieuwe wet, die nog door het parlement moet worden goedgekeurd, zal in de toekomst verhinderen dat wilde dieren worden opgevoerd in het circus. Deze wet is rechtstreeks van toepassing op dolfijnen, wanneer zij als wilde dieren deelnemen aan een voorstelling.

- Indien dolfijnen worden beschouwd als wilde dieren en elk vorm van voorstelling wordt verboden...

... dan zouden de dolfijnen in gevangenschap kunnen blijven leven in ruimten waarvan de kenmerken nader moeten worden bepaald (naar analogie van wilde diersoorten in gevangenschap in de zoo). Deze mogelijkheid wordt verder uitgewerkt onder punt 4.

- Indien dolfijnen worden beschouwd als huis- of gezelschapsdieren...

... dan dient hun gevangenschap te beantwoorden aan vereisten die onder volgend punt (2) worden uiteengezet.

Deze mogelijkheid stelt verschillende ethische vragen aan de orde:

- a. In welke mate is de domesticatie van een complexe en sociale mariene diersoort als de dolfijn nog zinvol in de 21ste eeuw ?
- b. Kunnen we een diersoort die slechts de kaap van twee, hooguit drie generaties is gepasseerd als gedomesticeerd beschouwen ?
- c. En, met een tikkeltje humor, heeft de wetgever reeds een kader voorzien waarin dit nieuw 'huisdier' geïntegreerd kan worden in gezinnen die een aanvraag indienen ?

3. Gevangenschap en normen: wat zijn de verwachtingen voor het invoeren van normen die de fysiologische en ethologische omstandigheden respecteren waarop dolfijnen recht hebben ?

- Ruimte

We hebben de Commissie een 'formele wiskunde oefening' voorgelegd, waarin we, verhoudingsgewijs, de vermindering van het natuurlijke grondgebied van een wilde haan in industriële productie (in legbatterijen) tot het formaat van een schoenendoos vergelijken met de vermindering van het grondgebied van verschillende dolfijnbevolkingen (pelagische en kustsoorten) tot het formaat van een aquarium zoals dat van Brugge.

We kunnen stellen dat de vermindering van de aan dolfijnen toegekende ruimte een opvallende gelijkenis vertoont met hetgeen kippen ondergaan in een industriële legbatterij.

De industriële sector probeert eens te meer een gevangenschapssysteem te bevorderen dat gebaseerd is op criteria voor economisch rendement, door het te omkaderen met normen die worden voorgesteld door hun wetenschappers van dienst. Deze houding is in alle opzichten vergelijkbaar met hetgeen we sinds lange tijd meemaken inzake de intensieve veeteelt. Ook daar hebben de fokbatterijen jarenlang 'voldaan' aan welzijns criteria voorgesteld door de wetenschappers van dienst.

Om vervolgens te worden verboden om dezelfde redenen, hoewel deze toch sinds lange tijd glashelder waren in de ogen van hen die ze hebben aangevochten.

En toch heeft België, gevolg gevend aan de Europese richtlijnen van 1999, de kippenteelt in legbatterijen verboden in 2012.

Volgens welke logica zou het steek houden om uit een systeem van leg- of fokbatterijen te stappen om vervolgens nieuwe huisdiersoorten in te voeren die we in nieuwe batterijen zouden stoppen ?

- **Lucht**

Indien we de fysiologische behoeften willen respecteren van dolfinen als wilde dieren die worden gevangengehouden onder natuurlijke of semi-natuurlijke omstandigheden, dan moeten ze noodzakerlijkerwijs in de open lucht verblijven.

- **Water**

Indien we de fysiologische behoeften willen respecteren van dolfinen als wilde dieren die worden gevangengehouden onder natuurlijke of semi-natuurlijke omstandigheden, dan moeten ze noodzakerlijkerwijs in natuurlijk zeewater verblijven.

- **Voeding**

Indien we de fysiologische behoeften willen respecteren van dolfinen als wilde dieren die worden gevangengehouden onder natuurlijke of semi-natuurlijke omstandigheden, dan moeten ze noodzakerlijkerwijs toegang hebben tot de grootste variëteit van mogelijke prooien voorzien in hun normale dieet ; levende prooien.

- **Seksualiteit en voortplanting.**

Seksualiteit en agressiviteit in het bassin

- Noodzaak om voldoende keuze aan partners te bieden
- Noodzaak om voldoende ruimte te bieden om aan de mannetjes 'te ontsnappen'.

Voortplanting: dit aspect werd uitvoerig besproken en heeft vele vragen doen rijzen, waaronder:

- Moeilijkheden en valkuilen van de voortplanting in gevangenschap (zie ook voorgaand punt)
- Voortplanting en voortbestaan van een huisdiersoort
- Verbod voor dolfinaria om hun dierenbestand aan te vullen met in natuurlijke omgeving gevangen dieren.
- « witwassen » van uit een natuurlijke omgeving afkomstige dolfijnen

- **Levensduur:** Dit aspect werd geruime tijd besproken,

waarbij aandacht is geschonken aan de complexiteit van de evaluatie van de levensduur en het technisch karakter van de parameters om deze te bepalen⁵⁴.

Volgens ons is de belangrijkste vraag die gesteld moet worden:

- waarom, terwijl gevangenschap dolfijnen beschermt tegen talloze gevaren die hen in hun natuurlijke omgeving bedreigen (vervuiling, drijfnetten, overbevissing...),
- waarom, terwijl de wetenschappers van dienst in gevangenschap verzekeren dat ze optimale levensomstandigheden kunnen herscheppen voor een nieuwe huisdiersoort...
- Waarom sterven zo veel dolfijnen tijdens de eerste maanden (jaren) van hun gevangenschap en bereiken slechts zeer weinig exemplaren hogere leeftijden zoals we in het natuurlijk leefmilieu tegenkomen ?

- **Wisselwerking met het leefmilieu.**

Een aquarium kan nooit de rijkdom en de diversiteit van het natuurlijk leefmilieu nabootsen die dolfijnen nodig hebben om zich te ontplooiën. Deze wisselwerking vervangen door spelletjes en kunstmatige activiteiten bedacht door dolfjinentrainers is een wezenlijke uitdaging.

⁵⁴ Planète Vie – nota2 – blz 11 – 2013/05/CDP

Het voorzien in de fysiologische en ethologische noden van dolfijnen houdt noodzakelijkerwijs in dat de dolfijnen in natuurlijke of semi-natuurlijke zones verblijven waarin hun relaties met hun omgeving in alle opzichten worden behouden.

- **Sociale wisselwerking**

Dolfijnen leven in « pods » van 6-8 individuen met heel hechte sociale relaties. Het doorbreken van deze relaties kan – net als scheidingen binnen een familie van mensen – de individuen psychologisch breken.

In het natuurlijk leefmilieu geven uitwisselingen en ontmoetingen tussen pods geregeld aanleiding tot de vorming van groepen van 60-80 dolfijnen, hetgeen verschillende gevolgen heeft:

Om volwassen te worden heeft het dolfijnenjong uitwisselingen nodig met een groot aantal verschillende partners. Hoeveel gehandicapten laten we niet opgroeien in bassins met slechts enkele individuen, samengebracht of van elkaar gescheiden op grond van menselijke bevoegdheden ?

De dolfijn is een intelligente diersoort, het beschikt over bewustzijn, denkvermogen en gevoelens, zowel als een eigen taal. Het is een sociale soort die in vele opzichten lijkt op de menselijke soort, zoals blijkt uit recent onderzoek dat aantoonde dat dolfijnen relaties op 1-2-3 niveau kunnen aangaan⁵⁵.

Het voorzien in de ethologische noden van dolfijnen houdt noodzakelijkerwijs in dat hun samenleving en hun sociale relaties in alle opzichten worden behouden.

55 Planète Vie – nota 2 – blz 1-4, 10 – 2013/05/CDP

4. Lagunes en revalidatiecentra langs de kust: een combinatie van gevangenschap – ethiek - educatie ?

Het enige mogelijke alternatief voor de huidige dolfinaria zijn lagunes, in de open lucht en langs de kust. Deze oplossing zou dolfijnen semi-natuurlijke leefruimtes bieden waarvan de aanleg nog moet worden bepaald. Met uitsluiting van elke vorm van show zou dit de toeschouwer de gelegenheid bieden het echte leven van dolfijnen van dichtbij gade te slaan volgens nader te bepalen informatieve en educatieve programma's.

5. Conclusies

De huidige gevangenschap in dolfinaria herschept voor dolfijnen dezelfde omstandigheden als in de industriële veeteelt, waar we inmiddels afstand van hebben gedaan. De organisatie en de normstelling van hun gevangenschap voor en door de mens zijn in tegenstrijd met de naleving van de fysiologische en ethologische voorwaarden voor dierlijk welzijn.

Net zoals de industriële veeteelt zich niet heeft kunnen ontwikkelen zonder het bewustzijn, het denkvermogen en de gevoelens van de dieren in fok- of legbatte-rijen te negeren, kunnen dolfinaria niet bestaan zonder deze zelfde eigenschappen aan de dolfijnen in ballingschap te onttrekken.

Net zoals de wetenschappers in dienst van de industrie de mechanisering, de obderwerping en de reductie van dieren tot voorwerpen in de hand hebben gewerkt, zo 'ontdierlijken' wetenschappers in dienst van gevangenschap de dolfijnen door hen tot de rang van circusobject te vernederen.

Wij zijn de mening toegedaan dat gevangenschap in een bassin, gepaard aan shows zoals vertoond in Brugge, indruist tegen ethische en educatieve overwegingen en niet strookt met de invoering van welzijnsnormen. Zoals wij herhaaldelijk naar voren hebben gebracht, is een dergelijke aanpak eveneens rampzalig op het vlak van de opvoeding, omdat zo een reductionistische en ouderwetse

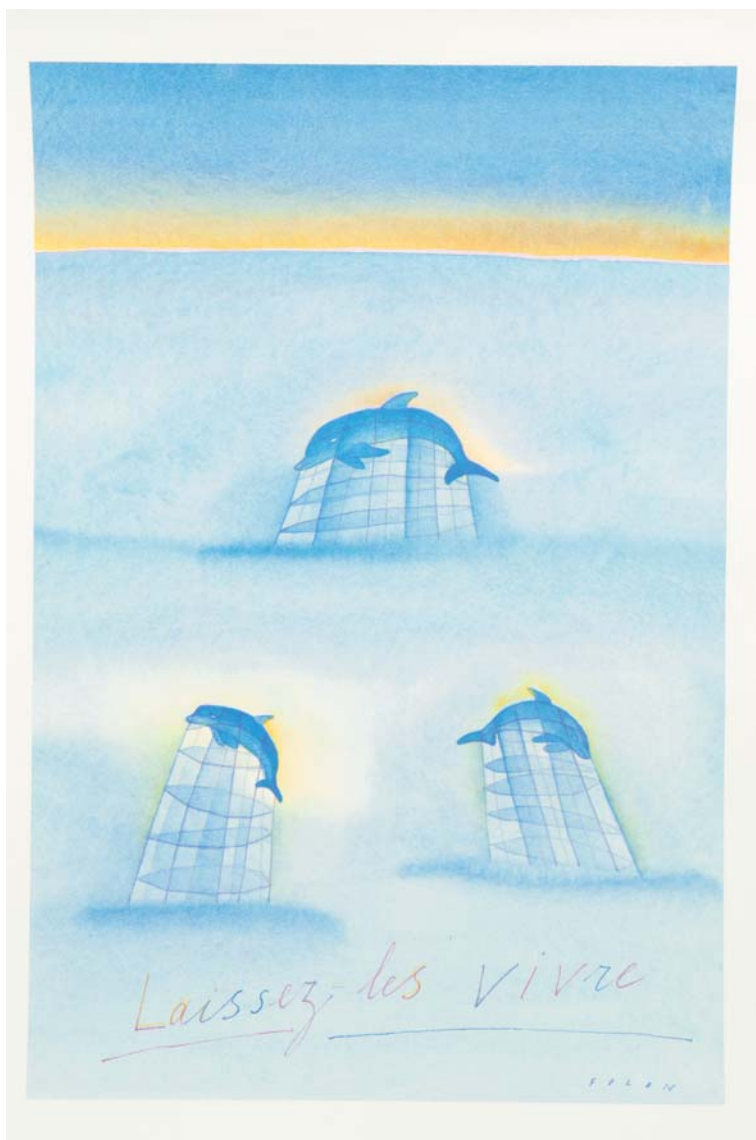
benadering in stand wordt gehouden waarbij elk ander levend wezen behalve de mens wordt beschouwd als een voorwerp ter beschikking van de mens, en niet als een onafhankelijk wezen dat deel uitmaakt van een netwerk dat in wisselwerking en onderlinge afhankelijkheid leeft in zijn ecosysteem en de volledige biosfeer. Aangezien de mensheid ook deel uitmaakt van dit netwerk van onderlinge afhankelijkheden, wordt het hoog tijd om de door de overheid bevorderde ethische normen in dienst te stellen van dit inzicht dat onmisbaar is voor het hervinden van het evenwicht tussen onze samenlevingen en de rest van de planeet.

Het systeem moet volledig opnieuw worden bedacht in functie van de dolfinen, en niet van de mens, en al zeker niet van diens economische prioriteiten. De ontwikkeling van lagunes of semi-natuurlijke ruimtes langs de kust biedt een alternatief dat tijdelijke gevangenschap, ethiek en educatie met elkaar kan verenigen.

Blz 159:

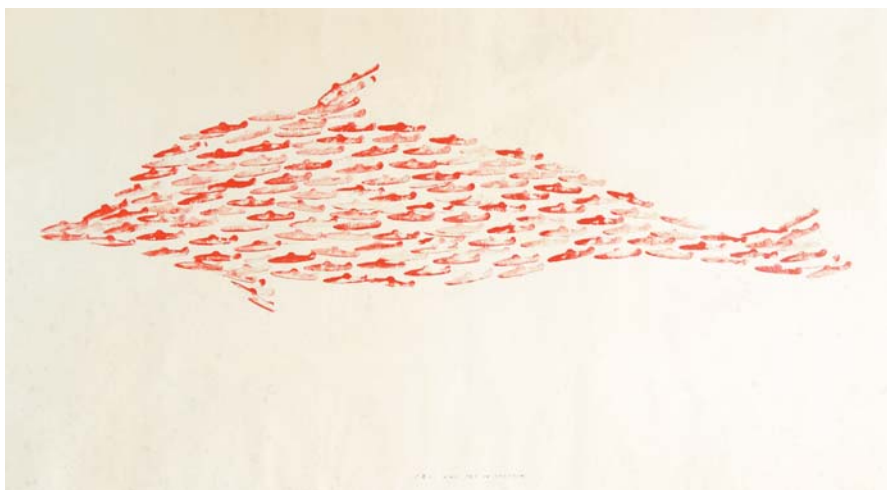
*Talrijke artiesten zetten zich in
voor de ondersteuning het manifest
voor de gerechtelijke erkenning van de levende wereld*

Onder hen...

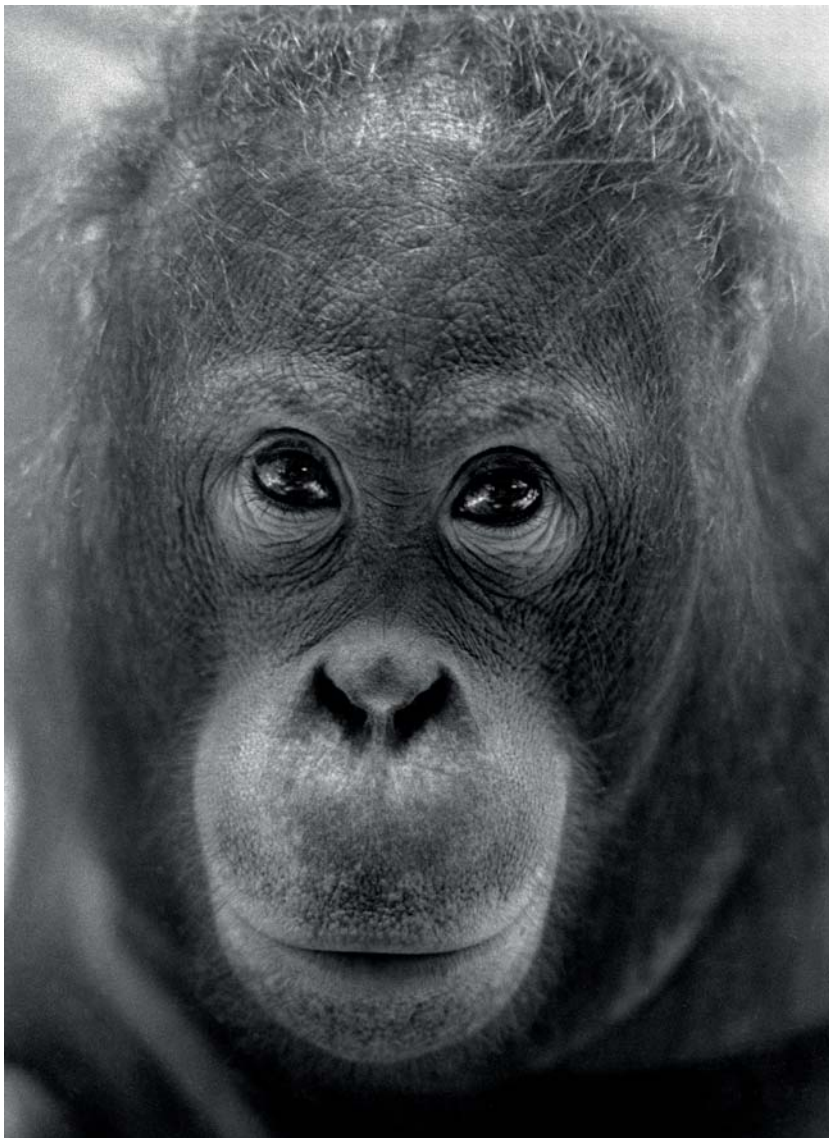

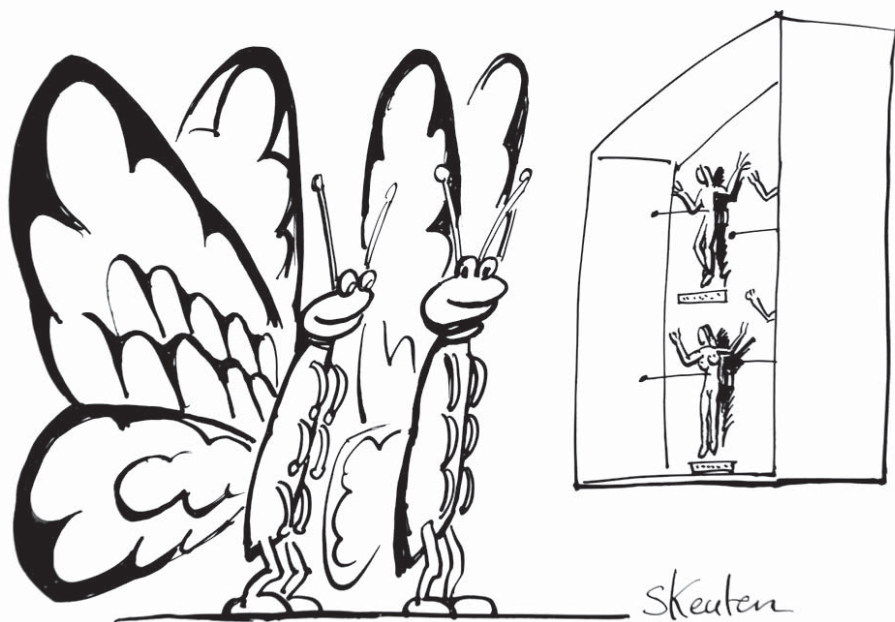

NAWOORD

Het enige aanvaardbare dolfinarium is een gesloten dolfinarium

Als organisatie voor de verdediging van dierenrechten was Bite Back zeer teleurgesteld over het advies van de Raad voor dierlijk welzijn, werkgroep dolfinen, die, volgens de organisatie, uitsluitend oor had voor de industrie van de gevangenschap.

Sinds het uitbrengen van dit advies verzamelen de activisten voor de dierenbescherming zich (in naam van Bite Back, Sea Shepherd, Dauphins Libres,...) maandelijks voor de poorten van het dolfinarium met een enkele eis: de onvoorwaardelijke sluiting van deze dolfinengevangenis.

Het advies van de Raad voor dierlijk welzijn inzake het houden van dolfinen werd voorgesteld als een met moeite totstandgekomen compromis dat de levenskwaliteit van de zes dolfinen desalniettemin respecteert. Men zou kunnen zeggen dat dit goed klinkt. Heel anders is het gesteld in de werkelijkheid. Waar is het compromis? Het was van dien aard dat twee solide dierenbeschermingsorganisaties (de helft van de vertegenwoordigde dierenbeschermingsorganisaties), Planète-Vie en de Sea First Foundation, er niet toe konden komen het compromis voor akkoord te ondertekenen.

De voornaamste inbreng van dit 'compromis' is dat op lange termijn (12 jaar na de goedkeuring van het ministerieel besluit...) structurele wijzigingen nodig zouden blijken, niet zozeer uit hoofde van het welzijn van de dieren, maar eerder om tegemoet te komen aan een maatschappelijke vraag, zijnde de aanleg van een buitenbassin. Met andere woorden: de dolfinen (die van nature zwervers zijn en in het wild meer dan 100 km per dag zwemmen) hebben in het geheel geen behoefte aan een buitenbassin, het is alleen om de gemoederen van enkele teergevoelige dierenvrienden te bedaren dat het Boudewijn Seapark deze wijzigingen zou aanbrengen.

Dit «compromis» levert de dolfijnen helemaal niets op. Inmiddels zwelt het protest aan, gelukkig, en dierenbeschermingsorganisaties zoals Bite Back en Sea Shepherd staan niet langer alleen in hun strijd voor de sluiting van het dolfinarium. De publieke verontwaardiging neemt toe. Vorige zomer kwam de televisie-presentator Chris Dusachoit de maandelijkse acties voor het dolfinarium persoonlijk ondersteunen en zijn protest uitbrengen. Zijn boodschap was heel duidelijk: ik heb al een Bulgaars weeshuis doen sluiten vanwege erbarmelijke omstandigheden en ik zal hetzelfde doen voor dit dolfinarium.

De bewustmaking gebeurt niet alleen voor de poorten van het dolfinarium, maar ook achter de schermen. En oogst succes.

Honderden scholen werden aangeschreven met het verzoek om niet langer uitstapjes naar het dolfinarium te organiseren. Het animatieteam van de speeltuinen van Herent De Speelkriebels mocht deze zomer geen uitstapje voorstellen naar het Boudewijn Seapark. Dit was een besluit van het college van schepenen op verzoek van de schepen voor de jeugd Maarten Forceville (CD&V) die ernstige vragen stelde bij de educatieve meerwaarde van het dolfinarium.

Dierenbeschermers hebben al duizenden flyers uitgedeeld voor de poorten van het dolfinarium. Het komt geregeld voor dat potentiële bezoekers rechtsomkeert maken nadat ze informatie hebben gekregen. Nog groter is het aantal bezoekers dat na afloop van de voorstelling beweert dat dit hun laatste bezoek is.

Bij het ter perse gaan van dit boek zijn het inmiddels geen 6 of 7 maar liefst 9 dolfijnen die gevangen worden gehouden in een veel te kleine ruimte. Er zijn reeds wijzigingen doorgevoerd en andere zijn gaande, maar het gaat natuurlijk niet ver genoeg. Momenteel is de situatie van de dolfijnen in de afgelopen jaren zelfs verslechterd omdat ze talrijker zijn geworden.

Er wordt ons voorgehouden dat de sluiting van dolfinaria een weinig realistische eis is, maar we mogen ons toch afvragen waarom zo veel Europese landen de aanwe-

zigheid van dolfinaria op hun grondgebied al hebben verboden. Hoe komt het dat Oostenrijk, Cyprus, Ierland, Tsjechië, Slowakije, Estland, Letland, Hongarije, Polen en Luxemburg het beter doen dan België ? Hoe komt het dat India de juridische status van niet-menselijke persoon kan verlenen aan dolfijnen en zo de gevangenschap van dolfijnen in dolfinaria kan verbieden ? En waarom moet België achterblijven met een paar welzijnsregeltjes ?

Als voorvechters van dierenrechten zullen Bite Back en Sea Shepherd blijven streven naar de bevrijding van de 9 dolfijnen en alle andere dieren van het dolfinarium Boudewijn Seapark, en niet voor een gtotere cel of een buitenbassin. Als ze konden kiezen, door wie zouden de dolfijnen zich laten vertegenwoordigen ? Door iemand die alles in het werk stelt voor hun vrijheid of door iemand die de omstandigheden van hun gevangenschap wil verbeteren ? Dolfijnen zijn niet-menselijke personen. En we kunnen niemand opsluiten voor ons eigen plezier. Zo is het nu eenmaal.

Benjamin Loison,

Voorzitter van de vzw Bite Back

PRESENTATIE VAN DE RÉDACTEURS

France Zwéber

France Zwéber is vanaf het allereerste begin actief betrokken bij de vzw Planète-Vie. Ze heeft zich voornamelijk beziggehouden met informatie en communicatie naar de leden en heeft meegewerkt aan het dossier « Circussen ».

Manuela von Kuegelgen

Manuela von Kuegelgen is gespecialiseerd in stedenbouwkundig recht, leefmilieurecht en administratief recht in het algemeen. Als vurig dolfinnenliefhebster is ze toegetreden tot de raad van bestuur van Planète-Vie.

Julie Stouffs

Julie Stouffs heeft een licentiaat en een agregaat in Kunstgeschiedenis en archeologie van de Université Libre de Bruxelles, optie hedendaagse kunst (1994).

Jose Javier Paniagua

José Javier Paniagua, heeft een licentiaat rechten van de Universiteit Complutense van Madrid. Hij heeft een diploma in Europees recht en is gespecialiseerd in dierenrechten. Hij heeft gewerkt als advocaat en ambtenaar bij de Europese Commissie. Hij is hoogleraar aan verschillende Spaanse universiteiten en geeft Mastercolleges in Internationale betrekkingen. Hij woont sinds meer dan 20 jaar in België.

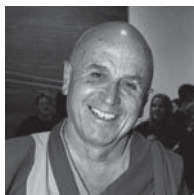
Yvon Godefroid

Yvon Godefroid verdedigt de dolfijnen sinds de jaren '90. Hij beheert de franstalige Belgische standardsite over gevangenschap: «Dauphins libres et dauphins captifs». Yvon werkt samen met talrijke andere verenigingen voor de verdediging van walvisachtigen in de wereld.

Gauthier Chapelle

Natuuronderzoeker, landbouwkundig ingenieur en doctor in de biologie van de Universiteit van Leuven. Voormalig voorzitter van de Franse vereniging Cetus die zich toelegt op ontmoetingen met vrije walvisachtigen in de Middellandse Zee. In die hoedanigheid heeft hij verschillende ambassadeur-dolfijnen ontmoet langs de kusten van België, Bretagne en Ierland. Hij is de auteur van het werk «Le Vivant pour modèle, la voie du biomimétisme» (Albin Michel 2015). Dr Chapelle heeft Planète-Vie vertegenwoordigd gedurende de volledige duur van de werkzaamheden van de Belgische dolfinariumcommissie.

Matthieu Ricard

Matthieu Ricard studeerde celgenetica alvorens zich tot het Boeddhisme te bekeren en werd in 1978 gewijd tot monnik. Hij is een wereldspecialist op het gebied van Tibetaans Boeddhisme en de Franse tolk van SS de Dalai Lama. Als schrijver en fotograaf verblijft hij momenteel in het Schechen klooster in Nepal. In navolging van « Plaidoyer pour l'altruisme » (Pleidooi voor het altruïsme) heeft Matthieu Ricard ons vervolgens in « Plaidoyer pour les animaux » (Pleidooi voor de dieren) uitgenodigd om ons mededogen uit te breiden naar alle gevoelswezens: *« Misschien is de tijd aangebroken waarop we dieren niet als mindere wezens moeten beschouwen, maar als onze 'medebewoners' van deze wereld ? We leven in een onderling afhankelijke wereld waarin het lot van ongeacht elk wezen nauw verbonden is met dat van andere wezens. We moeten ons niet uitsluitend maar ook met dieren bezighouden »*

Yvan Beck

Yvan Beck is doctor in de diergeneeskunde, houder van een hoger diploma in leefmilieu en schrijver. Sinds 1995 is hij voorzitter van de Belgische vereniging Planète-Vie, opgericht door senator Roland Gillet. Sinds de verschijning van zijn eerste boek « L'Animal, l'Homme, la Vie » richt Planète-Vie haar activiteiten op de onderlinge afhankelijkheid van de levende wereld ; « Lovemeatender », is het eerste deel van een documentaire in drie delen van de hand van Yvan Beck. In 2000 coördineerde hij « Liberté pour les dauphins », een eerste werk over dolfijnen in gevangenschap dat een einde maakte aan het dolfinarium in de Zoo van Antwerpen. Dr Beck heeft Planète-Vie vertegenwoordigd gedurende de volledige duur van de werkzaamheden van de Belgische dolfinariumcommissie.

Anne Van Ingelgem

Anne Van Ingelgem richtte in 2004 Sea Shepherd Europe op met de CEO Alex Cornelissen et de Belgische tak in 2010.

Benjamin Loison

Benjamin Loison richtte in 2003 de dierenbeschermingsorganisatie Bite Back op en neemt sinds het begin het voorzitterschap voor zijn rekening.

Planète-Vie

Deze organisatie heette oorspronkelijk R.N.S (Rassemblement pour une Nouvelle Société a.s.b.l) en werd in 1985 opgericht op initiatief van senator Roland Gillet.

Als bundelende kracht voor het welzijn en de bescherming van dieren in België heeft zij haar activiteiten – onder het voorzitterschap van Dr Beck in 1995 – uitgebreid tot de betrekkingen tussen de economie en de levende wereld.

Planète-Vie beoogt een zinvolle relatie te herstellen tussen het dier, de mens en het leven, beschouwd in hun natuurlijke en kunstmatige omgeving.

Ze bevordert de individuele en collectieve bewustwording.

En tot slot ijvert ze voor de versterking van ethische overwegingen in de debatten tussen economische en sociale actoren.

Hoe gaat zij te werk ?

- Door het publiceren van boeken en documentaires⁵⁶ (zoals Lovemeatender, Magritte 2012 voor de beste Belgische documentaire)
- Door het organiseren van conferenties gevolgd door debatten⁵⁷
- Door actieve deelname aan de deskundige werkzaamheden van nationale en internationale commissies⁵⁸
- Door interventies bij nationale raadgevende organismes en Europese structuren (Commissie en Parlement)⁵⁹
- Door een diepgaande educatieve werking binnen scholen en universiteiten, in België en in het buitenland, in samenwerking met een internationaal netwerk van verenigingen⁶⁰.

56 « L'Animal, l'Homme, la Vie » éd les Eperonniers, Y Beck, 1998 – « Liberté pour les Dauphins » éd Labor, Y Beck, 2000 – « Lovemeatender » Magritte beste documentaire 2011

57 Symposium Interdependance 2016 – Onder auspiciën van Zijne Majesteit de Koning – Brussel, 13, 14 en 15 mai 2016 – <http://www.interdependance2016.be/>

58 Foie Gras: deelname aan de wetten van de Europese Commissie – Wetenschappelijk Comité voor de gezondheid en het welzijn van dieren, Welfare Aspects of the Production of Foie Gras in Ducks and Geese, 16 décembre 1998, http://europa.eu.int/comm/food/fs/sc/scah/out17_en.html - Leghold trap regulation (kaakvalle-nop Europees niveau – Rad voor dierlijk welzijn met betrekking tot het houden van dolfijnen in België

59 Het houden van wilde diersoorten in circussen

60 « Lovemeatender » begeleidend dossier voor scholen – netwerk Idées en Planète Vie

Voor nadere inlichtingen:

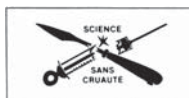
<http://www.planete-vie.org>

INTERDEPENDENCE2016.BE

<http://www.interdependence2016.be>

Wij danken de volgende vereniging voor hun medewerking in de totstandkoming van dit boek:

U.B.A.E.A.V.

U.B.A.E.A.V.

ubaeav.aqui@skynet.be

Bite Back

www.biteback.org

Sea Shepherd

www.seashepherd.fr/be

Fondation Anna Evans

www.communicationintuitive.com

Dauphins libres et dauphins captifs

www.dauphinlibre.be

Dit boek berust op een vaststelling. Onegacht de dossiers en de commissies op nationaal of internationaal vlak waarin Planète-Vie in de afgelopen 20 jaar heeft deelgenomen, de balans weegt altijd door naar de economische belangen. Er heeft een surrealistische transformatie van onze betrekkingen met het leven plaatsgevonden. De mens is verantwoordelijk geworden voor de grootste zoöcide die de aarde ooit heeft gekend : elk jaar worden 60 miljard huisdieren afgeslacht in de industriële veeteelt, en nog eens 100 miljard in het mariene ecosysteem. En van de wilde fauna die het slachtoffer van de menselijke activiteit is geworden, wordt verwacht dat tegen 2050 meer dan 30% van de planeet zal zijn verdwenen.

Natuurlijk bestaan er prachtige wetteksten om dieren en hun ecosystemen te beschermen. Hun draagwijdte is echter beperkt en het ontbreekt hen aan toepassingsmiddelen en daarom zijn ze overal ter wereld uitgehold om economische systemen in staat te stellen deze 'rijkdommen' uit te buiten met het verhogen van de winst als enig oogmerk. De situatie van de walvisachtigen in dolfinaria is hier een overduidelijk voorbeeld van. Dit blinde, van elke vorm van ethiek of medeleven gespeende systeem berust op een juridisch feit : het dier, al dan niet beschouwd als gevoelswezen, valt in de meeste rechtsbestellen – enkele uitzonderingen niet te na gesproken – onder de gerechtelijke categorie van roerend goed.

Indien wij de natuur en de dieren werkelijk willen respecteren dan moeten wij hun eigen identiteit erkennen daaraan rechten ontleen. Met de dolfijn als ambassadeur roept dit aangrijpend manifest, ondersteund door de artistieke wereld en talloze verenigingen, de Mens, en met name zijn politieke vertegenwoordigers, op om de levende wereld een eigen juridische categorie toe te kennen die onafhankelijk is van die van de mens en het roerend goed, evenals rechten die het mogelijk maken hun lot – en het onze – te veranderen. Want alles is met alles verbonden.

<http://www.planete-vie.org>